

Міністерство внутрішніх справ України
Львівський державний університет внутрішніх справ

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ
УПРАВЛІННЯ КОРУПЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ:
ВДАЛІ ПРАКТИКИ З ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ
У СИСТЕМІ МВС**

Збірник матеріалів круглого столу

21 листопада 2024 року

Львів

УДК 328.185:351.74(477)
ДЗ9

Рекомендовано до друку та розміщення в електронних сервісах ЛьвДУВС
Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 23 грудня 2024 р. № 11)

Упорядник
ГОДЯК Андрій, кандидат юридичних наук, доцент,
уповноважений з антикорупційної діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ

Деякі питання управління корупційними ризиками: вдалі практики з
ДЗ9 виховання доброчесності у системі МВС : збірник тез доповідей учасників
круглого столу (21 листопада 2024 року) / упоряд. А. Годяк. Львів : Львівський
державний університет внутрішніх справ, 2024. 188 с.

У збірнику вміщено тези доповідей з додатками учасників круглого столу «Деякі питання управління корупційними ризиками: вдалі практики з виховання доброчесності у системі МВС», який відбувся 21 листопада 2024 року у Львівському державному університеті внутрішніх справ.

The collection includes abstracts of presentations, along with appendices, by participants of the round table discussion titled "Certain Issues in Managing Corruption Risks: Best Practices in Promoting Integrity within the MIA System," held on November 21, 2024, at Lviv State University of Internal Affairs.

Опубліковано в авторській редакції.
За дотримання авторських прав, достовірність інформації та коректність висновків відповідальність несуть автори.

УДК 328.185:351.74(477)

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2024
© Автори публікацій, 2024

ЗМІСТ

ТИМЧЕНКО Леонід	
Вступне слово	6
ШВЕЦЬ Дмитро	
Вступне слово	7
БЕСАГА Ірина	
Процесуальні наслідки зупинення строків розгляду корупційного правопорушення для закриття провадження	8
БРАТКОВСЬКИЙ Володимир, СУКМАНОВСЬКА Лідія	
Корупційні ризики в діяльності поліцейських при сумісництві з іншими видами діяльності	9
БУРЛАЙ Вадим	
Вдалі практики з виховання доброчесності в Державній прикордонній службі України	10
БУТИНСЬКА Роксолана	
Корупція в трудових відносинах: непотизм як явище правової дійсності	12
ВАСИЛЮК Богдан	
Адміністративна процедура при наданні дозволу органом опіки та піклування на вчинення правочинів щодо нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким має дитина: корупційні ризики при застосуванні	14
ВИШНЕВСЬКА Інна	
Прогнозування та виявлення корупційних ризиків при розробці законопроектів	16
ВУЛЬЧИН Маркіян	
Академічна доброчесність: сучасні виклики та реалії сьогодення	17
ГЕРАСИМЕНКО Юрій	
Система фіксації адміністративних правопорушень як одна із практик виховання доброчесності	20
ГОДЯК Андрій	
Виховання доброчесності у здобувача вищої освіти як один із напрямків діяльності закладу вищої освіти (<i>вдала антикорупційна практика</i>)	21
ГРИЩУК Аліна	
Негативний вплив корупції на правосуддя: загальна характеристика	22
ГУРКОВСЬКА Катерина	
Реалізація принципів етичної та доброчесної поведінки у Національній поліції	24
ДІДИК Наталія	
Особливості державної антикорупційної політики	26
ДОЛИНСЬКА Марія	
Окремі питання проявів корупційних діянь в земельних відносинах в Україні	28
ЄСІМОВ Сергій	
Теоретичні підходи щодо системного проектування антикорупційних правових механізмів	29
ЖУКОВСЬКИЙ Ігор	
Сучасні технологічні надбання як інструменти протидії корупції	31
ІГІН Борис	
Витяг про несудимість/судимість як одна із вдалих практик в діяльності МВС України	33
ІЛЬКІВ Наталія	
Корупційні ризики у галузі земельних відносин	34

КОВАЛІВ Мирослав	
Проектування правових засобів запобігання корупції в законодавстві України	36
КОПОВСЬКИЙ Віталій	
Деякі питання розбудови доброчесності в діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій <i>(вдала антикорупційна практика)</i>	38
КОРОНЕНКО Віталій	
Про деякі вдалі антикорупційні практики Національної гвардії України	40
КОХАНЮК Тетяна, СТЕЦИК Богдана	
Академічна доброчесність у закладах вищої освіти: розуміння та боротьба з плагіатом	41
ЛОЗИНСЬКИЙ Юрій	
Деякі аспекти адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення	44
ЛОЗОВИЙ Олег	
Діджитал-платформа «Доброчесна поліція» як одна із вдалих практик Національної поліції України	45
ЛУПИР Руслан	
Виховання доброчесності у Дніпровському ліцеї МВС <i>(вдала антикорупційна практика)</i> ..	46
МАЗУР Яна	
Антикорупційні практики в діяльності Харківського національного університету внутрішніх справ	47
МАРІН Олександр	
Торгівля людьми як корупційне кримінальне правопорушення	49
МЕЛЕХ Любомира	
Окремі питання протидії корупції в Україні	51
НАЗАР Тетяна	
Національне антикорупційне бюро України: особливості правового регулювання	53
ПАВЛОВИЧ-СЕНЕТА Ярина	
Наукові підходи щодо визначення корупції	54
ПИЦЬ Андрій	
Приватні виконавці як суб'єкти вчинення правопорушень, пов'язаних із корупцією	56
ПОЛЯК Святослав	
Вплив штучного інтелекту на виявлення корупційних правопорушень та корупційних ризиків	57
ПРОЦЬ Іванна, РОСЯК Софія	
Інструменти та механізми управління корупційними ризиками: міжнародний досвід та його застосування у системі МВС України	59
РУДИК Микола	
Деякі питання управління корупційними ризиками в діяльності Головного сервісного центру МВС <i>(вдала антикорупційна практика)</i>	61
САВАЙДА Олена	
Деонтологічні засади антикорупційної діяльності	64
САМЧЕНКО Марта	
Про деякі прогалини в антикорупційному законодавстві	65
СИДОР Маркіян	
Корупція в Україні як негативне соціальне явище	67
СТРІЛЬЦІВ Олександр, УСІКОВА Наталія	
Нормативно-правові проблеми, які виникають під час протиправного розголошення інформації щодо викривача	68

УДОД Катерина	
Практичний поради́ник до Правил етичної та доброчесної поведінки працівників МВС України <i>(вдала антикорупційна практика)</i>	69
ФОДЧУК Анатолій	
Про деякі вдалі практики з виховання доброчесності в системі МВС	70
ХАТНЮК Юрій, НАЗАР Юрій	
Причини поширення корупції в системі органів державної влади України	73
ХИТРА Олександра	
Антикорупційні стратегії в системі МВС: аналіз міжнародного досвіду та його адаптація в Україні	75
ХОМКО Леся	
Антикорупційні застереження у господарських договорах	76
ЧОРНОМАЗ Оксана, СИЙМОВСЬКИЙ Руслан	
Щодо методів боротьби з корупцією	78
ШОПІНА Ірина	
Корпоративна доброчесність як елемент корпоративної культури Національної поліції України	80
ЯРЕМА Оксана	
Принципи доброчесності та нульової толерантності до корупції як основа ефективного управління та довіри до влади	81
ДОДАТОК 1	84
ДОДАТОК 2	90
ДОДАТОК 3	101
ДОДАТОК 4	109
ДОДАТОК 5	118
ДОДАТОК 6	122
ДОДАТОК 7	143
ДОДАТОК 8	156
ДОДАТОК 9	170
ДОДАТОК 10	176

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КРУГЛОГО СТОЛУ!

Як свідчать різноманітні соціологічні опитування, тема корупції для громадян України стоїть на другому місці після теми повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну.

Громадяни України не схильні миритися з корупцією та висловлюють готовність використовувати добродетельні стратегії поведінки, повідомляти органи, що здійснюють контроль за дотриманням вимог антикорупційного законодавства, про випадки корупції та застосовувати інші способи протесту проти корупції. Частка таких громадян збільшується, особливо під час війни, що підтверджується даними соціологічних опитувань.

Якщо громадяни України матимуть чітке розуміння негативних наслідків корупції як на побутовому, так і на державному рівні, будуть більш обізнані про те, як заходи щодо запобігання корупції зумовлюють безпосередні зміни на краще в їхньому житті, то державні органи отримають чіткий запит від громадськості на здійснення заходів, передбачених Антикорупційною стратегією та Державною антикорупційною програмою, а також підтримку суспільства у здійсненні превентивних заходів у боротьбі з корупцією, що є не менш важливим, ніж покарання корупціонерів.

З метою підвищення рівня поінформованості громадян з питань запобігання та протидії корупції виникає потреба у проведенні різноманітних антикорупційних комунікаційних заходів.

Саме такі мотиви стали підґрунтям для прийняття керівництвом МВС рішення про проведення на базі Львівського державного університету внутрішніх справ круглого столу на тему «Деякі питання управління корупційними ризиками: вдалі практики з виховання добродетельності в системі МВС». І я хочу подякувати колективу та керівництву Університету, зокрема його ректору Дмитру ШВЕЦЮ, за належну організацію цього заходу.

Мета нинішнього круглого столу – презентація міжнародним партнерам, державним органам, представникам громадянського суспільства вдалих практик з виховання добродетельності в суб'єктах системи МВС як інструменту управління корупційними ризиками, популяризація сервісів і послуг для громадян, що надають/впроваджують структури/установи системи МВС.

За останні роки в межах здійснення у системі МВС превентивних антикорупційних заходів склалася тісна співпраця Міністерства з Представництвом НАТО, зокрема в частині реалізації в Україні Програми НАТО з розбудови добродетельності, цілісності, прозорості та зниження корупційних ризиків у роботі оборонних та безпекових інституцій (Програма BI), Консультативною місією ЄС в Україні в частині здійснення інформаційно-просвітницьких, комунікаційних та інших антикорупційних заходів. Також розширюється співпраця з Женевським центром урядування у секторі безпеки. Користуючись нагодою, від імені Міністерства я хочу висловити слова глибокої вдячності нашим міжнародним партнерам за сприяння і підтримку у проведенні превентивних антикорупційних заходів у системі МВС.

Також хотів би звернутися до представників громадських організацій та медіа, які беруть участь у роботі нашого заходу. Однією з цілей проведення сьогоденного комунікаційного заходу є інформування громадськості про здійснювані МВС антикорупційні заходи з метою усунення/мінімізації корупційних ризиків у діяльності органів та підвідомчих установ системи МВС, підвищення рівня довіри громадян до органів/структур системи МВС.

Антикорупційна політика МВС ґрунтується на принципах верховенства права, прозорості та відкритості своєї діяльності, залучення громадськості та міжнародних інституцій до здійснення антикорупційних заходів. Ми відкриті до співпраці.

Нині до уваги учасників круглого столу будуть представлені вдалі антикорупційні практики, сервіси і послуги для громадян, які надаються/впроваджуються безпосередньо Міністерством, Головним сервісним центром МВС, Національною гвардією України, центральними органами, підконтрольними Міністру внутрішніх справ, а також закладами вищої освіти, що належать до сфери управління МВС.

Сподіваюся, що результати обміну досвідом стануть суттєвим підґрунтям для здійснення подальших реформаційних антикорупційних процесів як у суб'єктах системи МВС, так і в державному апараті загалом!

ШВЕЦЬ Дмитро,
*доктор юридичних наук, професор,
ректор Львівського державного
університету внутрішніх справ*

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КРУГЛОГО СТОЛУ!

На виконання Антикорупційної програми МВС України на 2023-2025 роки Управління запобігання корупції МВС України спільно з Львівським державним університетом внутрішніх справ сьогодні проводить круглий стіл на тему «Деякі питання управління корупційними ризиками: вдалі практики з виховання доброчесності у системі МВС». Такі круглі столи вже стали традиційними за останні декілька років, і ми вдячні Міністерству внутрішніх справ України за можливість долучення Університету до проведення вказаних заходів.

Хочу звернути увагу на актуальність теми нинішнього круглого столу, яка безпосередньо пов'язана з новими викликами для системи МВС у зв'язку з запровадженням в Україні воєнного стану. Війна в Україні внесла свої корективи фактично у всі сфери суспільного життя. Змінюються підходи та процедури, приймаються нові норми та з'являються нові правила. І в таких нових для нас реаліях надзвичайно важливо забезпечити, власне, дотримання усіма громадянами, усіма підприємствами, установами та організаціями цих нових правил та норм.

Метою сьогоднішніх дискусій на нашому круглому столі якраз і є можливість обговорення нових корупційних ризиків у діяльності Міністерства внутрішніх справ України, які з'явилися під час дії воєнного стану чи можуть виникнути під час післявоєнного відновлення України, а також обговорення та обмін досвідом вдалих практик виховання доброчесності у системі МВС.

Участь у круглому столі беруть представники Міністерства внутрішніх справ України, Національного агентства з питань запобігання корупції, уповноважені підрозділи та уповноважені особи з питань запобігання та виявлення корупції Національної поліції, Національної гвардії, Державної міграційної служби України, Головного сервісного центру МВС, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, а також їх структурні підрозділи на місцях.

Особливу подяку хочу висловити нашим постійним партнерам – Представництву НАТО в Україні та Програмі з виховання доброчесності, Консультативній місії Європейського Союзу в Україні, Женевському центру урядування в секторі безпеки, представники яких також беруть участь у нинішньому круглому столі.

Хочу підкреслити, що такі заходи є своєрідним майданчиком для обміну думками та напруження певних ідей, тож сподіваюся, що обговорення та дискусії, які лунатимуть сьогодні, допоможуть нам виробити оптимальні підходи для максимального запобігання та протидії корупційним проявам у діяльності Міністерства внутрішніх справ України.

Бажаю усім змістовних дискусій та плідних результатів сьогоднішнього круглого столу!

Слава Україні!

БЕСАГА Ірина,
доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПРОЦЕСУАЛЬНІ НАСЛІДКИ ЗУПИНЕННЯ СТРОКІВ РОЗГЛЯДУ КОРУПЦІЙНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ДЛЯ ЗАКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ

Зупинення строків розгляду адміністративної справи відповідно до статті 277 Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (далі – КУпАП) не зупиняє перебіг строків накладення адміністративного стягнення, визначених статтею 38 КУпАП. Ця ситуація створює правову колізію, яка часто використовується стороною захисту для навмисного затягування провадження. Зокрема, шляхом подання клопотань або ухилення від явки до суду сторона захисту може досягти закінчення строків притягнення до адміністративної відповідальності (накладення адміністративного стягнення), що призводить до закриття провадження. Зазначена прогалина у законодавстві може сприяти уникненню відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, що знижує ефективність правосуддя та підриває принцип невідворотності покарання.

Вирішення цієї проблеми потребує додаткових законодавчих механізмів, які забезпечать узгодженість між нормами статей 38 і 277 КУпАП, зокрема через можливість зупинення строків накладення адміністративного стягнення у випадках, коли сторона захисту умисно ухиляється від судового розгляду.

На сьогоднішній день більшість суддів, керуючись узагальненим науково-консультативним висновком Науково-консультативної ради при Вищому адміністративному суді України щодо питання встановлення вини особи під час закриття провадження у справах про адміністративні правопорушення через вплив строків притягнення до адміністративної відповідальності, визначених статтею 38 КУпАП, під час ухвалення рішення про закриття провадження у таких справах зазвичай не розглядають питання вини особи.

Цікавим є підхід суду у справі № 404/2647/22, розглянутій 1 листопада 2024 року. У цьому випадку суд відмовив у задоволенні клопотання про закриття провадження через закінчення строків накладення адміністративного стягнення. Суд зазначив, що після зупинення провадження минув значний проміжок часу, протягом якого сторона захисту мала можливість ініціювати клопотання про відновлення розгляду справи або надати докази, які підтверджують обставини, що унеможливають участь особи, яка притягується до адміністративної відповідальності. На думку суду, бездіяльність сторони захисту свідчить про зловживання процесуальними правами з метою затягування розгляду справи, що суперечить принципам своєчасного та справедливого правосуддя. Така позиція демонструє намагання суду запобігти маніпуляціям зі строками притягнення до адміністративної відповідальності та забезпечити ефективний розгляд справ.

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

2. Горкава В. Напрями вдосконалення норм Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері дорожнього руху. *Path of Science*. 2020. Вип. 6. № 2. С. 3001–3012.

3. Постанова Кіровоградського районного суду Кіровоградської області у справі від 01 листопада 2024 року № 404/2647/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122723434>

4. Постанова Козельщинського районного суду Полтавської області від 27 серпня 2024 року у справі № 533/782/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121209386>

БРАТКОВСЬКИЙ Володимир,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного
права та поліцейської діяльності ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

СУКМАНОВСЬКА Лідія,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного
права та поліцейської діяльності
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПРИ СУМІСНИЦТВІ З ІНШИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

В Україні чимало проблем стосовно такого явища як корупція, адже українське законодавство ще донедавна мало більш декларативний характер і лише протягом останніх років почало розробляти системний підхід до створення дієвих процедур у запобіганні і протидії корупції. Саме тому розробка та впровадження заходів антикорупційного спрямування має стати першочерговим завданням на шляху до становлення України як правової держави. Світова практика свідчить, що найбільшого ефекту боротьби з корупційними діями дає поєднання ефективної системи протидії корупції на державному і міжнародному рівнях у поєднанні з нормативно-правовим забезпеченням щодо мінімізації корупційних ризиків.

Діяльність поліції завжди пов'язана із корупційними ризиками. Одним із корупційних ризиків у діяльності поліцейського є сумісництво та суміщення з іншими видами діяльності.

Не вдаючись до ретельного порівняльно-правового аналізу доцільності запровадження таких обмежень для поліцейських, все ж необхідно зазначити, що законодавство і правозастосовна практика більшості демократичних держав допускає можливість сумісництва поліцейської діяльності з іншими видами діяльності, які передбачають використання трудового ресурсу поліцейського з метою отримання останнім додаткового прибутку як стимулюючого фактора удосконалення його особистісних здібностей та можливості їх реалізації. Однак існують цілком логічні і розумні обмеження такої діяльності, зокрема: вона може здійснюватись виключно поза робочим часом поліцейського (залежно від графіка його служби, але не в межах, як правило, в середньому 40-годинної робочого тижня); вона не має бути пов'язана з використанням поліцейським свого службового становища за рахунок державної служби в поліції; така діяльність має бути документально оформлена, і поліцейським мають бути сплачені всі податки з отриманого прибутку, який підлягає декларуванню [1].

Відповідно до ст. 25 Закону України «Про запобігання корупції», обмеженням (заборону) для поліцейського є зайняття іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) [2].

Необхідно зауважити, що до 22 листопада 2022 року діяли положення Наказу Міністерства праці України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 28.06.93 року № 43 «Про затвердження Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій», яким було передбачено, що педагогічна робота з погодинною оплатою праці в обсязі не більш як 240 годин на рік не є сумісництвом та може виконуватися у робочий час.

Тобто, поліцейський мав законодавчо регламентоване право з дозволу керівника займатися педагогічною роботою з погодинною оплатою праці в обсязі не більш як 240 годин на рік у робочий час.

Станом на сьогодні, Наказ Міністерства праці України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 28.06.93 року № 43 «Про затвердження Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій» втратив чинність.

Як наслідок, поліцейський згідно чинного законодавства, може займатися викладацькою діяльністю виключно на умовах сумісництва і у позаробочий час.

Враховуючи, графік роботи поліцейського, на умовах сумісництва займатися викладацькою діяльністю є досить проблемно.

Таким чином, пропонується дозволити поліцейським з дозволу керівника займатися педагогічною роботою з погодинною оплатою праці в обсязі не більш як 240 годин на рік у робочий час. Відповідні зміни, дозволять зменшити корупційні ризики в частині порушення антикорупційного законодавства і нададуть можливість дозволити поліцейським отримувати додатковий дохід.

1. Миронюк Р. В. Корупційні ризики в діяльності поліцейського та шляхи їх усунення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 1. С. 51-57.

2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056.

БУРЛАЙ Вадим,
начальник управління
запобігання та виявлення корупції
(Адміністрація Державної прикордонної
служби України)

ВДАЛІ ПРАКТИКИ З ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ДЕРЖАВНІЙ ПРИКОРДОННІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

Принцип доброчесності (як персональної, так і інституційної) є фундаментальним для ефективної діяльності будь-якого державного органу, зокрема і сектору безпеки та оборони, тому забезпечення його дотримання та створення дієвої системи протидії корупції з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу та країн-учасниць НАТО були і залишаються одними з пріоритетних напрямків діяльності Держприкордонслужби.

Саме тому прикордонне відомство активно долучилось до реалізації стратегічного курсу України на європейську і євроатлантичну інтеграцію та вживає заходів з імплементації міжнародних програм та стандартів.

Одним з основних принципів підбору доброчесних керівників органів Держприкордонслужби та їх заступників є конкурсний відбір, який стимулює особовий склад до розвитку здібностей, доброчесної поведінки протягом всього періоду проходження служби та є рушійним елементом в питанні кар'єрного зростання персоналу.

Ключовим елементом успішного реформування Держприкордонслужби є впровадження конкурсного підходу до формування кадрового резерву та комплектування посад, у т.ч. керівного складу органів Держприкордонслужби. Мова йде про проекти «Нове обличчя кордону» та «Нове обличчя керівного складу».

У рамках проекту «Нове обличчя кордону» (комплектуювання підрозділів охорони державного кордону) станом на початок 2022 року (з початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну проект загалом було призупинено):

- реформовано 9 прикордонних підрозділів, розпочато реформування 5, затверджено перелік для подальшого реформування ще 5 таких підрозділів;

- проведено масштабну рекламну кампанію у соціальних мережах з середнім охопленням аудиторії – 300 000 осіб на добу. У проекті взяли участь 14 268 осіб, з яких 2 523 особи успішно пройшли всі етапи відбору;

- створено рекрутингову сторінку проекту, систему реєстрації анкет та автоматизованого тестування кандидатів.

У рамках проекту «Нове обличчя керівного складу» (комплектуювання посад керівного складу органів Держприкордонслужби) проведено 17 відборів (в тому числі і під час війни), зокрема, на посади начальників та заступників начальників органів Держприкордонслужби. На сьогодні триває відбір для зарахування до кадрового резерву на посади заступників начальників органів з озброєння та техніки. За весь період у заходах відбору взяли участь понад

300 кандидатів, з яких понад 192 зараховано до кадрового резерву та 82 за результатами відбору призначено на відповідні керівні посади. Незважаючи на виклики, пов'язані з повномасштабним вторгненням РФ в Україну, у грудні 2024 року сплановано проведення чергового відбору для зарахування до кадрового резерву на посади заступників начальників органів з тилу.

Окремо хочу зупинитись на реалізації заходів, що стосуються удосконалення системи освітнього та професійного розвитку в частині виховання доброчесності та підвищення обізнаності особовим складом з антикорупційних питань.

Управлінням запобігання та виявлення корупції:

- розроблено та впроваджено у навчальний процес рівнів підготовки «бакалавр» та «магістр» Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького навчальні курси «Антикорупційне законодавство» (90 годин) та «Антикорупційна діяльність» (90-120 годин залежно від напрямку підготовки);

- розроблено дистанційний навчальний курс підвищення кваліфікації для керівного складу підрозділів органів охорони державного кордону «Виховання доброчесності та антикорупційна діяльність в органі (підрозділі) Державної прикордонної служби України», який додатково включає ознайомлення з поняттями та принципами виховання доброчесності відповідно до стандартів НАТО (тривалість курсу 20 діб);

- розроблено пропозиції до розділу «Правова підготовка» курсу підготовки офіцерів Держприкордонслужби за дистанційною формою навчання.

Запровадження дистанційних курсів, у зв'язку із залученням переважної більшості особового складу Держприкордонслужби до участі у безпосередньому виконанні бойових завдань, буде впроваджено протягом 6 місяців після припинення або скасування воєнного стану.

- забезпечено включення тем з вивчення норм антикорупційного законодавства до навчальних програм, навчально-тематичних планів підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації сержантського складу в навчальних закладах Держприкордонслужби (Головний центр підготовки особового складу Державної прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота – 18 годин, Кінологічний навчальний центр – 10 годин, Навчальний центр Морської охорони – 20 годин);

- опрацьовано проєкт Правил етичної та доброчесної поведінки особового складу Держприкордонслужби, який знаходиться на етапі юстування. Зазначені правила включають основні принципи та модель доброчесної поведінки співробітника Держприкордонслужби.

З метою напрацювання методології дисципліни з виховання доброчесності з подальшим внесенням її до навчального плану відомчих навчальних закладів, а також вдосконалення вимог до навчальних дисциплін з протидії корупції, офіцерами управління запобігання та виявлення корупції Адміністрації Держприкордонслужби взято участь у низці заходів, які висвітлені на слайді.

Крім цього, офіцерами Управлінням взято участь в роботі спільної робочої групи з експертами сектору безпеки та оборони за участі представників Програми НАТО по зміцненню доброчесності (NATO BI) щодо створення уніфікованої навчальної дисципліни з виховання доброчесності, надано пропозиції щодо її впровадження в навчальний процес навчальних закладів відомства. Також забезпечено залучення особового складу Держприкордонслужби до проходження навчальних курсів з питань виховання доброчесності, розроблених іншими державними органами, відомствами, міжнародними та громадськими організаціями.

Так, до прикладу, задля ознайомлення із сучасними стандартами та вимогами доброчесної поведінки, військовослужбовцями та працівниками Держприкордонслужби взято участь у проходженні онлайн-курсу, розробленого експертами Програми НАТО по зміцненню доброчесності (NATO BI). Участь в курсі взяли близько 15 тис осіб.

Презентація виступу в додатку № 1.

БУТИНСЬКА Роксолана,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

КОРУПЦІЯ В ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ: НЕПОТИЗМ ЯК ЯВИЩЕ ПРАВОВОЇ ДІЙСНОСТІ

Корупція – це явище правової дійсності, яке залежно від сфери його дії, правового регулювання, суб'єктів, що беруть участь, та інших обставин набуває різних форм. Не є винятком корупція і в трудових відносинах. На переконання вчених, корупційні діяння у сфері праці мають досить широке асоціальне поширення. Ознаки, що характеризують корупційну діяльність службових осіб у сфері трудових відносин, свідчать про їхнє бажання використовувати надані їм владні повноваження у супереччя вимогам національного законодавства задля корисливого незаконного поліпшення свого матеріального становища [1]. Зокрема, корупція сприяє збільшенню проявів на роботі не менш негативних явищ, таких як стигма, мобінг, босінг, булінг, харасмент, насамперед щодо працівників-викривачів корупції [2, с. 103].

Різновидом корупції в трудових відносинах є так званий «непотизм»¹. Найбільшу небезпеку непотизм становить у громадській сфері: на державній службі, у державних установах. Важливим чинником наявності корупційних діянь є пряме підпорядкування близькій особі. Навіть у доволі об'єктивних і неупереджених керівників рано чи пізно виникають симпатії й антипатії, приватні інтереси, які можуть негативно позначатися на результатах їхньої праці. Саме тут виникає конфлікт між двома суперечливими інтересами: 1) суспільним інтересом якісно виконати роботу, заслужити на повагу колег і керівництва, досягнути високих результатів діяльності та 2) інтересом задовольнити особисті потреби, отримати особисту вигоду для себе чи своїх близьких.

У міжнародних документах корупцію визначено по-різному. У резолюції «Практичні заходи боротьби з корупцією», поширеній на VIII Конгресі Організації Об'єднаних Націй із запобігання злочинності, термін «корупція» пов'язується з порушеннями етичного, дисциплінарного, адміністративного характеру, що проявлялися у протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності. Довідковий документ ООН «Про міжнародну боротьбу з корупцією» визначає її як зловживання державною владою для одержання вигоди в особистих цілях. Міждисциплінарна група з корупції Ради Європи надає таке визначення корупції: хабарництво та будь-яка інша винагорода особі, якій доручено виконувати певні обов'язки в державному або приватному секторі, що веде до порушень зобов'язань, покладених на неї за статусом державної посадової особи, приватного співробітника, незалежного агента, або іншого роду відносини з метою отримати будь-які незаконні вигоди для себе та інших [3, с. 10].

Згідно з Методичними рекомендаціями «Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування», прийнятими Міністерством юстиції України 16 жовтня 2013 р., відносинами прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника вважається наявність хоча б одного з перелічених повноважень керівника щодо підлеглої йому близької особи [4]. Факт перебування в родинних відносинах (свояцтві) не є достатньою підставою для розірвання трудових відносин із працівником. Обмеження спільної роботи близьких осіб стосуються лише осіб, зазначених у пункті 1 частини першої ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» [5]. Водночас, відповідно до ст. 21 Кодексу законів про працю України, забороняється будь-яка дискримінація у сфері праці, зокрема порушення принципу рівності прав і можливостей, пряме або непряме обмеження прав працівників залежно від повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», а також сприяння особі у здійсненні такого повідомлення, за мовними або іншими ознаками, не пов'язаними з видом роботи або умовами її виконання [6].

Судова і правозастосовна практика на прикладі аналізу законодавства про державну службу виробила низку підходів до зазначеної проблематики. Так, Верховний Суд у справах зі

¹ Непотизм (лат. nepos (nepotis) – онук, племінник): 1) роздача римськими папами задля зміцнення своєї влади прибуткових посад, вищих церковних звань, земель для родичів для зміцнення своєї влади; був поширений у XV–XVI ст.; 2) кумівство, службове заступництво.

спорів, що виникають із трудових відносин, зробив висновок, що обмеження щодо прямого підпорядкування близьких осіб не поширюються на посадових осіб, юридичних осіб публічного права, а тому сам факт наявності між такими посадовими особами родинних стосунків і те, що вони працюють в одній установі в умовах прямого підпорядкування, не є порушенням вимог антикорупційного законодавства [7, с. 97].

Враховуючи викладене, для обмеження трудової діяльності потрібно довести такі обставини: наявність спорідненого зв'язку (властивості) між сторонами передбачуваного конфлікту інтересів; неналежне виконання працівником посадових обов'язків (імовірність такого), обумовлене наявністю особистої зацікавленості; наявність можливості отримання майнової вигоди однією чи обома сторонами передбачуваного конфлікту інтересів.

На думку М. Хавронюка, основною причиною корупції в Україні, зокрема й у сфері трудових відносин, є «кумівство», тобто політичне заступництво і таємні домовленості, політичний протекціонізм, внаслідок чого формуються особисті стосунки, що ослабляють механізми контролю й запобігання корупції [8, с. 47–53]. Складність зазначеної правової конструкції, як і в цілому інституту конфлікту інтересів, обумовлена великою часткою суб'єктивізму, що ґрунтується на імовірнісних припущеннях, що є невиправданим. При цьому важливо мати на увазі, що список випадків близької спорідненості або властивості не може бути витлумачений розширено. Хоча, з іншого боку, як зазначається в юридичній літературі, «непотизм являє собою одну з форм прояву корупції, за якої особисті інтереси особи, засновані на її родинних зв'язках (властивостях), протиставляються громадським, державним та іншим інтересам у вигляді зловживання посадовим (службовим) становищем. Негативний вплив родинних відносин на об'єктивність і неупередженість і якість виконання трудових обов'язків, а також конфлікт інтересів і його дозвіл за участю працівників є причинами, що зумовили необхідність правового регулювання протидії непотизму в трудових відносинах» [9]. Водночас такий напрямок протидії корупції, заснований на наявності родинних зв'язків чи властивості, легко нівелюється за допомогою використання відносин (зв'язків) іншого типу – приятельських, дружніх та ін. Це істотно знижує значущість та ефективність протидії корупції.

Безперечно, в основі подолання корупції у трудових правовідносинах лежить високий ступінь захисту працівників положеннями трудового законодавства. Значний рівень корупції у трудових відносинах та її латентність багато в чому пояснюється недосконалістю норм трудового права, тому потрібно посилювати відповідальність керівників у цій сфері.

З огляду на зазначене, щоб подолати корупцію у трудових відносинах, потрібно ставити за обов'язок кожного підприємства, установи, організації складання щорічних планів роботи з протидії та профілактики корупції з мінімізації та (або) ліквідації наслідків корупційних правопорушень. До антикорупційної політики організації варто внести перелік конкретних заходів, які підприємства, установи й організації планують реалізувати для запобігання і протидії корупції. До таких заходів можуть, зокрема, належати: розробка локальних нормативних актів, спрямованих на профілактику корупційних правопорушень, навчання й інформування працівників, запровадження спеціальних антикорупційних процедур, підготовка і розповсюдження звітних матеріалів тощо. Окрім того, потрібно розробити методологію виміру корупції у трудовому праві. Однією з її складових частин (загальної діалектології) може стати «трудова деліктологія», основним із завдань якої має бути вивчення корупціогенних порушень у трудових відносинах посадовими особами та особами, що виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції, у процесі виконання ними своїх службових обов'язків. Трудова деліктологія допоможе значно знизити латентні корупційні прояви у трудових правовідносинах.

1. Остапенко Л. Про корупційні діяння в трудових відносинах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Сер. : «Юридичні науки». 2022. № 3 (35). С. 297–304. URL: [https:// science. lpnu. ua/ sites/ default/ files/ journal- paper/ 2022/ dec/ 29272/ 43. pdf](https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/dec/29272/43.pdf) (дата звернення: 03.12.2024).

2. Амелічева Л. П. Антикорупційний комплаєнс у трудових відносинах у світлі цифровізації та досягнення сталого розвитку: економіко-правове дослідження. *Економіка промисловості*. 2021. № 3 (95). С. 102–118.

3. Ревак І. О. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження : монографія. Львів : ДУВС, 2011. 220 с.

4. Методичні рекомендації «Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування» від 16.10.2013 / Міністерство юстиції України. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0020323-13> (дата звернення: 03.12.2024).

5. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 03.12.2024).

6. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 03.12.2024).

7. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах зі спорів, що виникають із трудових відносин. Рішення, внесені до ЄДРСР за період із 17.01.2018 по 02.01.2020. Київ. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/dajdzhest_VS.pdf (дата звернення: 03.12.2024).

8. Запобігання корупції: методичні рекомендації для місцевих активістів / Д. О. Калмиков, Д. В. Сінченко, О. О. Сорока ; за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2017. 242 с.

9. Красюк Т. В., Зал Д. О. Основні підходи до визначення категорії «корупційні ризики» у сфері праці. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 3. С. 126–130. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/3/32.pdf> (дата звернення: 03.12.2024).

ВАСИЛЮК Богдан,
аспірант кафедри
адміністративно-правових дисциплін ННІППД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

**АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА
ПРИ НАДАННІ ДОЗВОЛУ ОРГАНОМ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ
НА ВЧИНЕННЯ ПРАВОЧИНІВ ЩОДО НЕРУХОМОГО МАЙНА, ПРАВО ВЛАСНОСТІ
НА ЯКЕ АБО ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЯКИМ МАЄ ДИТИНА:
КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ**

Забезпечення прав та інтересів дітей щодо захисту майнових питань та їх належний захист першочергово закріплені у ст. 16 Конвенції про права дитини, жодна дитина не може бути об'єктом свавільного або незаконного втручання в здійснення її права на особисте і сімейне життя, недоторканість житла [1]. Статтею 47 Конституції України визначено, що кожен має право на житло [2]. Відповідно до ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [2]. Дотримання прав та інтересів дітей на майнові та житлові права та їх належний захист тісно пов'язано з належним виконанням посадовими особами органів місцевого самоврядування чи державними службовцями своїх безпосередніх обов'язків та уникнення корупційних ризиків, які з цим пов'язані та чітко дотримання Закону України «Про запобігання корупції» [3].

На наш погляд є дві складові корупційних ризиків при наданні дозволу органом опіки та піклування на вчинення правочинів щодо нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким має дитина, які полягають у суб'єктивному підході та тлумаченні ч. 5 ст. 177 Сімейного кодексу України [4] та пунктів 66, 67 «Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 року №866 (із змінами та доповненнями), а саме: «Районна, районна у м. Києві та Севастополі держадміністрація, виконавчий орган міської, районної у місті (у разі утворення) ради, сільської, селищної ради об'єднаної територіальної громади може відмовити у наданні дозволу на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини з одночасним зверненням до нотаріуса для накладення заборони відчуження такого майна лише у випадках, передбачених частиною п'ятою статті 177 Сімейного кодексу України» [5].

Отже, законодавець дає посадовим особам дискрецію, яка полягає у праві відмовити або не відмовити при умові наявних підстав визначених ч. 5 ст. 177 Сімейного кодексу України. Для прикладу одна з підстав коли орган опіки та піклування може відмовити у наданні дозволу на вчинення правочинів щодо нерухомого майна, якщо між батьками дитини або між одним з них та третіми особами існує судовий спір стосовно нерухомого майна, за дозволом на вчинення правочину щодо якого звернулися батьки дитини (або один з них), а вже п. 4 ч. 1 ст. 64 Закону

України «Про адміністративну процедуру» передбачає, що адміністративний орган зупиняє адміністративне провадження, у тому числі на вимогу особи, у разі об'єктивної неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, яка розглядається судом або іншим адміністративним органом (до набрання законної сили рішенням суду або вирішення питання адміністративним органом в іншій справі) [6]. Відтак, є невідповідність положенням двох нормативно-правових актів, де один передбачає відмову, а інший зупинення адміністративного провадження до вирішення судової справи або іншим органом. Окрім того спрацьовує суб'єктивне бачення, яке на наш погляд можна усунути тим, що змінити в частині 5 ст. 177 Сімейного кодексу України слова «може відмовити» на «відмовляє», чим унеможливити можливе зловживання правом з боку посадових осіб місцевого самоврядування або державних службовців.

Другою складовою такого ризику на наш погляд є прямий або реальний конфлікт інтересів, який не завжди можна прослідкувати та виявити, якщо тим більше, сама посадова особа чи державний службовець про неї не повідомить у встановленому порядку, відтак є загроза прийняття рішення з високим корупційним ризиком. Такі ризики можна мінімізувати, якщо доповнити та внести відповідні зміни в чинне законодавство, яке регулює дане питання.

Для прикладу на підставі ухвали Вищого антикорупційного суду від 19.04.2023 у справі №991/3383/23 внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань кримінальне провадження за №5202300000000007, щодо надання земельних ділянок кадастрові номери: 4610160300:07:001:0070, (фактично надано ТзОВ «Академія футболу») та 4610160300:07:001:0083 (у приватну власність) у зв'язку з зловживанням владою або службовим становищем посадовою особою Винниківської міської ради (ст. 364 КК України) у тому числі на неповнолітніх дітей [7].

Для уникнення таких дій у майбутньому та унеможливлення реєстраційних дій та вчиненні правочинів щодо відчуження майна, у даному випадку земельної ділянки, на ім'я малолітніх чи неповнолітніх дітей, на наш погляд, у ч. 5 ст. 177 Сімейного кодексу України необхідно також доповнити п. 6¹ такого змісту: «6¹) Між батьками дитини або між одним з них та третіми особами існує судовий спір та/або наявне відкрите кримінальне провадження стосовно нерухомого майна, за дозволом на вчинення правочину щодо якого звернулися батьки дитини (або один з них)».

Підсумовуючи викладене можна зробити висновок, що для уникнення корупційних ризиків та дотримання адміністративної процедури при наданні дозволу органом опіки та піклування на вчинення правочинів щодо нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким має дитина чи набуває таке право, необхідний комплексний підхід, який полягає у внесенні змін до чинних нормативно-правових актів для унеможливлення корупційних ризиків та маніпуляцій з можливою дискрецією у посадових осіб органів місцевого самоврядування чи державних службовців.

1. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#n331

2. Конституція України: Закон України від 23.07.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 1996 р., № 30, стаття 141.

3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL. [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text)

4. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947 III //Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21-22. Ст. 135.

5. Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини: затверджений Постановою КМУ від 24.09.2008 року №866: [Електронний ресурс] / Законодавство України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF/page>

6. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX // Відомості Верховної Ради України від 17.11.2023 2023 р., № 15, стор. 5, стаття 50.

7. Ухвала Вищого антикорупційного суду від 19.04.2023 року (справа № 991/3383/23, провадження № 1-кц/991/3403/23) : [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110525971>.

ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПРИ РОЗРОБЦІ ЗАКОНОПРОЄКТІВ

Корупція є одним із найбільших викликів сучасного суспільства, що підриває демократичні засади, стримує економічний розвиток та знижує рівень довіри громадян до державних інститутів. Особливу небезпеку вона становить у законодавчій сфері, де створення нормативно-правових актів може стати інструментом для реалізації приватних інтересів на шкоду суспільному добробуту. У цьому контексті процес розробки законопроектів потребує особливої уваги з точки зору запобігання корупційним ризикам.

Прогнозування та виявлення корупційних ризиків на етапі розробки законопроектів є важливим напрямом забезпечення прозорості й ефективності законотворчої діяльності, що має значний вплив на функціонування державних інститутів, рівень довіри суспільства до влади та розвиток економіки. Виявлення таких ризиків вимагає застосування системного підходу, що базується на міждисциплінарних знаннях та використанні сучасних аналітичних інструментів. Законодавчий процес має бути структурованим таким чином, щоб забезпечити запобігання корупційним практикам ще на етапі формування нормативно-правових актів.

Корупційні ризики в законодавчій сфері можуть проявлятися у вигляді неоднозначних формулювань, юридичних прогалин, створення регуляторних норм, що сприяють зловживанням, або ж навмисного сприяння окремим зацікавленим сторонам. У цьому контексті ключовим завданням є прогнозування таких ризиків через аналіз проекту закону з точки зору його можливого впливу на різні групи суб'єктів, оцінку потенційного конфлікту інтересів та перевірку прозорості процесу його створення. Важливим є врахування не лише тексту документу, але й контексту, у якому він створюється, включаючи політичні, соціально-економічні та культурні чинники.

Один із дієвих інструментів виявлення корупційних ризиків – це антикорупційна експертиза, яка дозволяє ідентифікувати положення, що можуть стати підґрунтям для корупційних дій. Така експертиза має враховувати не лише формальні ознаки, але й приховані механізми, що створюють умови для привілейованого становища окремих груп чи осіб. Для проведення такої роботи доцільно залучати незалежних експертів, представників громадянського суспільства та міжнародних організацій, що забезпечить додатковий рівень неупередженості та професійності.

Важливим аспектом є запровадження прозорих механізмів громадського обговорення законопроектів, що дає змогу виявляти корупційні ризики через активну участь громадськості та експертного середовища. Використання цифрових платформ для громадського моніторингу, зворотного зв'язку та обговорення положень законопроектів сприяє формуванню більш відкритого законодавчого процесу. Це дозволяє не лише мінімізувати корупційні ризики, але й підвищує рівень довіри до законодавчої влади.

Сучасний підхід до прогнозування корупційних ризиків передбачає використання аналітичних методів на основі великих даних, штучного інтелекту та інших технологій. Наприклад, аналіз текстів законопроектів за допомогою алгоритмів машинного навчання може виявляти потенційно ризикові формулювання або кореляції, які важко ідентифікувати звичайними методами. Разом з тим важливо забезпечити належний баланс між технологічними інноваціями та професійним аналізом експертів, оскільки саме людський фактор залишається ключовим у розумінні контексту та можливих наслідків.

Ключовим елементом мінімізації корупційних ризиків є підвищення рівня професійної підготовки розробників законопроектів. Вони повинні володіти не лише юридичними знаннями, але й навичками прогнозування корупційних ризиків, аналізу конфлікту інтересів, етичної оцінки та практичного застосування антикорупційних механізмів. Для цього необхідно розробляти спеціалізовані освітні програми, тренінги та методичні посібники, які сприятимуть формуванню комплексного підходу до створення законодавчих актів.

Крім того, важливо створювати механізми моніторингу реалізації нормативно-правових актів після їх ухвалення, адже навіть найбільш продумане законодавство може зазнати змін

унаслідок практичної імплементації. Це дозволяє оцінити ефективність ухвалених рішень та, у разі необхідності, вносити зміни для усунення виявлених корупційних ризиків. Моніторинг має проводитися на постійній основі та враховувати думки всіх зацікавлених сторін.

Таким чином, процес прогнозування та виявлення корупційних ризиків у законотворчій діяльності є багатовимірним завданням, що потребує інтегрованого підходу, сучасних інструментів аналізу та активної участі громадянського суспільства. Ефективність таких заходів залежить від рівня прозорості, професійності та відповідальності суб'єктів, залучених до розробки та ухвалення законодавчих актів. Формування механізмів запобігання корупції на цьому етапі не лише підвищує якість законодавства, але й сприяє розвитку демократичних інститутів та верховенства права.

ВУЛЬЧИН Маркіян,
*аспірант кафедри
кримінального процесу та криміналістики факультету № 1
(з підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Національної поліції України)
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

У сьогоднішньому світі зрозуміти академічну доброчесність може бути не так просто, як здається. Дехто може стверджувати, що підходи до академічної доброчесності, які ґрунтуються на покаранні, застаріли та потребують перегляду. Інші можуть стверджувати, що академічна доброчесність повинна змінюватися з часом на основі змін в освітньому середовищі. Зазвичай академічна доброчесність, чесність у навчанні або здорова академічна поведінка є одними з дескрипторів, які використовуються для представлення внутрішньої цінності та практики, пов'язаних із завершенням академічної кваліфікації. Крім того, фактичні практики та ініціативи, які підвищують академічну доброчесність, пов'язану з кваліфікацією, мають різні форми. У своїй основній формі концепція академічної доброчесності найкраще може бути описана поведінкою, яка суперечить принципам доброчесності. Поширеним є негативне ставлення до академічної доброчесності, наголошуючи на тому, чим вона не є. Академічна доброчесність — це чесність, а не нечесність. Йдеться про правдиве звітування, а не про фальсифікацію даних чи висновків. Йдеться про визнання авторства, а не про плагіат. Йдеться про індивідуальні спроби, а не про шахрайство за контрактом.

Швидкий пошук в Інтернеті за поняттям «академічна доброчесність» дає сотні мільйонів результатів і майже половину цієї кількості при поєднанні «академічної доброчесності» та «університету».

Поспішний перехід до онлайн-навчання та оцінювання через зусилля щодо стримування поширення COVID-19 посилив увагу до академічної чесності та практики конфіденційності, пов'язаної з оцінюванням за допомогою технологій. Я зіткнувся з безліччю бюрократичних процедур, звітів і заповнення форм, щоб повідомити про підозру в академічній нечесності. У той же час я дізнався про правдиві пояснення здобувачів вищої освіти, які стверджували, що «вони не знали», що робили не так.

У контексті академічної доброчесності для вчених або дослідників концепція стосується методів дослідження, етики в проведенні досліджень, правильного представлення даних та авторства. З негативного боку, академічна доброчесність охоплює хижачке оприлюднення, надмірне оприлюднення з використанням одних і тих самих даних і сумнівну практику у нагляді за здобувачами вищої освіти, практиці найму на роботу та неналежні міжособистісні стосунки.

Для здобувачів вищої освіти контекст академічної доброчесності стосується плагіату, обману контрактів, купівлі есе у незалежних авторів, використання переносних високотехнологічних пристроїв для спілкування зі спілниками та попереднього отримання екзаменаційних питань.

Контекст професіоналів і допоміжного персоналу відноситься до академічної доброчесності, яка полягає в дотриманні правил вступу, точності та чесності в записі результатів і перевірці кредитів модулів, моніторингу та підтримці систем для виявлення неправомірної поведінки, розслідуванні повідомлених випадків академічної неправомірної поведінки та зміцненні обізнаності через проведення семінарів, розробка матеріалів, а також розробка політик і процедур для сприяння доброчесності.

В умовах пандемії вітчизняні ЗВО подібно до всіх університетів світу змушені перейти на умови дистанційного й змішаного навчання. Тому питання якості освіти й потреби дотримуватися принципів академічної доброчесності привертає увагу вчених, що особливо актуально для України, адже вітчизняні університети лише почали активно впроваджувати ці принципи. На противагу міфам про поширення недоброчесної поведінки в умовах дистанційного навчання, результати досліджень із цієї проблеми свідчать про те, що в умовах онлайн-навчання недоброчесність серед здобувачів поширена значно менше, ніж в умовах офлайн [2]. Можливим поясненням такої ситуації є те, що дистанційні курси обирають здобувачі, які швидше свідомо прийшли на навчання, аби підвищити свої компетенції. Вони спрямовані не на отримання високих оцінок, а на розвиток умінь і навичок у конкретній галузі. Як зазначає С. Ітон, вимушений терміновий перехід на дистанційне навчання в умовах COVID-19 значно відрізняється за своїм змістом із плановим упровадженням дистанційної освіти та онлайн-модулів, які давно впроваджують в університетах [2].

Немає сумнівів, що пандемія COVID-19 призвела до надзвичайної ситуації у вищій освіті. під час пандемії COVID-19 заклади вищої освіти (далі – ЗВО) відреагували на кризу шляхом посиленого введення в дію планів управління надзвичайними ситуаціями. У зв'язку зі швидким переходом до онлайн-навчання та оцінювання, практика щодо академічної доброчесності та конфіденційності, пов'язані з оцінюванням за допомогою технологій, привернула значну увагу.

COVID-19 став викликом та безпосередньо вплинули на академічну доброчесність. Практика академічної доброчесності як навички вимагає чіткого розуміння політики, практики цитування джерел і уникнення плагіату, а також управління часом, щоб уникнути поспіху в останню хвилину. Це також вимагає вчитися на помилках і бути поінформованим. Розвиток академічної доброчесності є безперервним процесом, який вимагає дотримання етичних принципів та особистої відповідальності, особливо в умовах дистанційного навчання.

Здобувачі вищої освіти стикнулися зі значними викликами, адже змінилися умови навчання в діапазоні від дистанційного до змішаного. Окрім того, більшість з них, що працюють, утратила свій дохід через вимушене безробіття, змінила умови проживання, повернувшись із університетських містечок до батьків, зазнала наслідків вимушеної соціальної ізоляції та втрати соціальних зв'язків, відчула переживання за здоров'я своїх батьків і старших родичів, які перебувають у групі підвищеного ризику. Можна припустити, що ці переживання загострюються з наближенням екзаменаційної сесії, адже якість освіти в умовах дистанційного й змішаного навчання зазнає суттєвих змін, а принципи академічної доброчесності, які активно впроваджують українські ЗВО, також набувають нових контурів під час карантинних обмежень в освіті.

До основних шляхів зменшення порушення недоброчесної поведінки здобувачів вищої освіти під час дистанційного навчання належить вироблення інструментарію для інституційного аналізу розвитку культури академічної доброчесності, а також вироблення й реалізація ефективних управлінських рішень із культури розвитку академічної доброчесності. Водночас, як свідчать результати досліджень, ця культура не залежить від розміру закладу чи його спеціалізації, а зумовлена цілеспрямованою політикою розвитку академічної доброчесності у ЗВО. М. Ланієр зазначає, що на рівні університету потрібно провести просвітницьку роботу щодо академічної доброчесності, залучати здобувачів вищої освіти до ухвалення кодексу з академічної доброчесності, обговорювати переваги використання цього принципу в освітньому процесі [3].

Академічна доброчесність – це міждисциплінарна концепція, яка є основою для кожного аспекту та всіх рівнів освіти. Цей термін викликає сильні емоції у викладачів, дослідників і здобувачів вищої освіти – не в останню чергу тому, що він зазвичай асоціюється з негативною поведінкою. Розглядаючи питання академічної доброчесності, обговорення, як правило, обертається навколо шахрайства, плагіату, нечесності, шахрайства та інших академічних зловживань і того, як найкраще запобігти такій поведінці. Більш продуктивний підхід передбачає зосередження на просуванні позитивних цінностей чесності, довіри, справедливості, поваги, відпові-

дальності та мужності як внутрішньо мотивованих рушійних сил етичної академічної практики. Академічна доброчесність – це набагато більше, ніж «питання студента», і вимагає відданості з боку всіх зацікавлених сторін в академічній спільноті, включаючи студентів та аспірантів, викладачів, відомих дослідників, старших менеджерів, політиків, допоміжного персоналу та адміністраторів.

Плагіат – це давня, поширена етична проблема, з якою стикаються університети, яка заважає навчанню та передачі знань. Плагіат – це використання інтелектуальної праці інших шляхом «викрадення» їхніх ідей без відповідних джерел посилання. Це, мабуть, призводить до сумнівів і неприйняття академічної роботи здобувачів і зрозумілості.

Значна частина існуючої літератури розповідає про бачення здобувачами вищої освіти плагіату та шахрайства, а також про нові стратегії виявлення плагіату. Звичайний спосіб, у який вони займаються плагіатом, полягає в тому, щоб «вирізати та вставити» та змішати це зі своєю роботою. Здобувачі вищої освіти стурбовані тим, що це може статися випадково, і вважають це проблематичним, коли починають навчатися; вони вказують на недосвідченість і невпевненість щодо посилань і неправильних посилань несвідомо. Важливо, щоб науковці оцінювали серйозність плагіату та шахрайства, при цьому навмисне підступне шахрайство для отримання значної вигоди вважається більш серйозним, ніж ненавмисне шахрайство. Ефект плагіату знижує мислення, креативність та оригінальність. З великою кількістю електронних журналів і легкодоступною літературною інформацією ліберальне Інтернет-середовище підтримує плагіат і дозволяє здобувачу отримувати письмові роботи за невелику частку часу, коштів і зусиль від письменницьких компаній - концепція, яку часто називають ghostwriting.

Паралельно з розповсюдженням Інтернет-технологій зріс плагіат, особливо під час пандемії, оскільки все більше науковців скаржаться на плагіатні роботи, подані на оцінювання здобувачів. Як результат, розробки, зроблені у виявленні та запобіганні плагіату здобувачів вищої освіти, доповнили впровадження Інтернет-технологій. Доступність, відкритість і зручність Інтернету вважаються палкою з двома кінцями для них, які можуть займатися плагіатом; його також можна використовувати для вчинення дій плагіату та виявлення дій плагіату.

Слід зазначити, що неабияких зусиль, творчості і оригінальності на рівні індивідуального впровадження потребує використання індивідуального підходу у формулюванні навчальних завдань для здобувачів вищої освіти.

Через інтенсивні трансформаційні процеси актуалізувалась проблема забезпечення та підвищення якості вищої освіти. Обравши європейський вектор розвитку, наша держава має орієнтуватися на найкращі зразки культури якості освіти. Якість є ключовою передумовою довіри, відповідності, мобільності, сумісності та привабливості. «Турбота про якість має стати імперативом поведінки всіх, хто дбає про академічний світ».

Академічна доброчесність підтримує та покращує якість викладання, навчання та оцінювання у будь якій впровадженій формі навчального процесу, тоді як академічна нечесність ставить під загрозу якість процесів викладання та навчання та підриває довіру до здобувача освіти, викладача та навчального закладу. Академічна доброчесність під час оцінювання у закладах вищої освіти свідчить про етичну політику та основні цінності доброчесності у відстоюванні цілей університету, повазі та захисті знань себе та інших, а також у забезпеченні того, щоб усі здобувачі вищої освіти керувалися найкращими етичними принципами під час практики навчання.

1. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність : навчальний посібник для студентів 1-го курсу всіх спеціальностей медичних та фармацевтичних факультетів. Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. 108 с.

2. Eaton, S. E. Academic integrity during COVID-19: Reflections from the University of Calgary. 2020.

3. Lanier, M. M. Academic integrity and distance learning. Journal of criminal justice education. 2006. Т. 17, № 2. Р. 244-261.

4. Ройбу О.С. Універсальний навчальний посібник з академічної доброчесності для вчителів. ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2017. 32 с.

ГЕРАСИМЕНКО Юрій,
*начальник відділення впровадження
та моніторингу приладів контролю
відділу адміністрування системи автоматичної фіксації
(Центр інфраструктури та технологій
Міністерства внутрішніх справ України)*

СИСТЕМА ФІКСАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК ОДНА ІЗ ПРАКТИК ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ

1. Опис проблем, які планувалось вирішити впровадженням інформаційно-комунікаційної системи «Система фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі» (далі – ІКС СФАП):

- високий рівень корупції при фіксації та розгляді порушень правил дорожнього руху (далі – ПДР). Процес фіксації порушень ПДР підданий корупційним ризикам через пряму взаємодію громадян з працівниками поліції;

- низький рівень довіри громадян до правової системи. Громадяни сумніваються в об'єктивності та справедливості винесених постанов через можливість неправомірного впливу на процес;

- висока кількість дорожньо-транспортних пригод (далі – ДТП) через недотримання ПДР. Недотримання правил дорожнього руху, зокрема перевищення допустимої швидкості руху, призводить до значної кількості ДТП, що створювало загрозу для життя та здоров'я громадян.

2. Мета створення ІКС СФАП:

- зниження кількості ДТП та підвищення безпеки на дорогах. Встановлення приладів контролю дистанційних (далі – ПКД) на дорогах сприяє зменшенню кількості ДТП, що підтверджується статистичними даними;

- мінімізація корупційних ризиків у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. ІКС СФАП автоматизує процес фіксації порушень ПДР, виключаючи людський фактор та можливість неправомірного впливу;

- підвищення довіри громадян до правової системи. Прозорість та об'єктивність процесу фіксації порушень сприяють підвищенню довіри громадян до правової системи.

3. Опис заходів із впровадження ІКС СФАП:

- впровадження автоматизованої системи збору даних про порушення ПДР за допомогою спеціальних приладів контролю дистанційних (ПКД). ІКС СФАП використовує ПКД для автоматизованої фіксації порушень ПДР, що дозволяє уникнути прямої взаємодії громадян з поліцією;

- встановлення 45 стаціонарних ПКД у Києві та Київській області на початковому етапі. Система була введена в експлуатацію з 01.06.2020 з 45 стаціонарними ПКД у Києві та Київській області;

- розширення мережі ПКД до 308 по всій території України. Станом на сьогодні мережа ПКД розширена до 308 приладів, що охоплюють всю територію України, окрім зони бойових дій та прилеглих територій;

- забезпечення прозорості процесу фіксації порушень та можливості оскарження постанов через електронні сервіси. Система забезпечує прозорість процесу та можливість оскарження постанов через електронні сервіси, що підвищує довіру громадян завдяки зручності та простоти.

4. Результат впровадження ІКС СФАП:

- зменшення кількості ДТП на ділянках з ПКД. За період після запуску системи кількість ДТП із загиблими та/або травмованими на ділянках з ПКД зменшилася втричі;

- з моменту впровадження системи було винесено понад 11 млн. постанов, з яких 92% виконано в повному обсязі;

- збільшення надходжень до державного бюджету на суму близько 2,3 млрд грн. Завдяки Системі до державного бюджету надійшло близько 2,3 млрд грн від сплати штрафів за порушення ПДР;

- підвищення ефективності використання ресурсів правоохоронців. Автоматизація процесу фіксації порушень дозволяє ефективніше використовувати ресурси правоохоронців, звільняючи їх для виконання більш важливих завдань.

Презентація виступу в додатку № 2.

ГОДЯК Андрій,
*кандидат юридичних наук, доцент,
уповноважений з антикорупційної діяльності
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 9 квітня 2024 року № 230 затверджені Правила етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України. Фактично, це документ, який визначив та закріпив сукупність моральних та професійно-етичних принципів, вимог, які регулюють засади поведінки суб'єктів доброчесної поведінки – працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, Головного сервісного центру МВС, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС.

Суб'єкт доброчесної поведінки, який підпадає під дію цих Правил, ознайомлюється із ними та дотримується їх вимог. Після ознайомлення із Правилами суб'єкт доброчесної поведінки підписує повідомлення за формою, наведеною в додатку до цих Правил, яке долучається до матеріалів його особової справи. Дотримання вимог цих Правил суб'єктами доброчесної поведінки враховується при їх просуванні по службі та проведенні оцінювання результатів їх службової діяльності [1].

Вказані Правила, на нашу думку, є прогресивним документом, який вперше ввів в систему Міністерства внутрішніх справ поняття доброчесності.

Разом з тим, вважаємо, що заклад вищої освіти, який надає освітні послуги та готує майбутніх працівників, на яких, у тому числі, будуть поширюватися (хоча і не обов'язково) Правила етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України, має акцентувати увагу в своїй діяльності на вихованні доброчесності у здобувачів вищої освіти. Саме той фундамент доброчесної поведінки, моральних та етичних принципів, які закладе заклад вищої освіти у свого здобувача, стане основою та дороговказом на все його майбутнє життя.

З метою виховання доброчесності у здобувача вищої освіти, ми зробили невеликий експеримент на базі Львівського державного університету внутрішніх справ. Зокрема, розробили та підписуємо зі студентами Декларацію доброчесності здобувача вищої освіти.

Що це за документ? Вказана декларація доброчесності несе, фактично, більше моральні зобов'язання ніж юридичні – наявність та обов'язковість такої декларації не передбачена жодними нормативно-правовими актами. Разом з тим, підписуючи декларацію доброчесності, здобувач вищої освіти ознайомлюється з певними, такими собі, правилами поведінки у закладі вищої освіти – як щодо доброчесної поведінки загалом, так і щодо академічної доброчесності зокрема.

Зокрема, в декларації доброчесності вказано, що здобувач вищої освіти бере на себе наступні зобов'язання:

- з повагою та толерантністю ставитися до всіх членів академічної спільноти університету;
- не порушувати правил академічної доброчесності, вимог антикорупційного та іншого антидискримінаційного законодавства, правил і стандартів поведінки здобувача вищої освіти Львівського державного університету внутрішніх справ;
- самостійно виконувати навчальні завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- надавати достовірну інформацію щодо результатів власної освітньої та наукової діяльності;
- брати участь у заходах із забезпечення рівня обізнаності здобувачів вищої освіти з питань академічної доброчесності, вимог антикорупційного та іншого антидискримінаційного законодавства;
- перешкоджати проявам академічної недоброчесності та порушенням законодавства з боку осіб, що є учасниками освітнього процесу, з якими здійснюється комунікація та/або співпраця під час освітнього процесу;
- повідомляти уповноважених осіб університету про випадки порушення норм академічної доброчесності;

– застосовувати підхід «нульової толерантності» до порушення правил академічної доброчесності, вимог антикорупційного та іншого антидискримінаційного законодавства, правил і стандартів поведінки здобувача вищої освіти Львівського державного університету внутрішніх справ.

Підписуючи декларацію доброчесності, здобувач засвідчує свою обізнаність з положеннями антикорупційного та іншого антидискримінаційного законодавства, вимогами університету щодо дотримання академічної доброчесності, видами її порушень, заходами університету щодо її попередження та рівнем особистої відповідальності. Також в декларації вказано, що особа, яка її підписує усвідомлює, що відповідно до чинного законодавства повинна буде нести академічну та/або інші види відповідальності і до неї можуть бути застосовані відповідні заходи за порушення академічної доброчесності, вимог антикорупційного та іншого іншого антидискримінаційного законодавства, правил і стандартів поведінки здобувача вищої освіти Львівського державного університету внутрішніх справ.

Впровадження даної декларації, на нашу думку, є досить вдалою практикою з виховання доброчесності у системі МВС та заслуговує на її продовження.

1. Про затвердження Правил етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.04.2024 № 230 // Офіційний вісник України від 15.05.2024 – 2024 р., № 43, стаття 2657.

ГРИЩУК Аліна,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін ННІПД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ПРАВОСУДДЯ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Корупція є єдиним із найбільших загроз для правової системи будь-якої держави, суттєво підриваючи довіру до інститутів влади та механізмів правосуддя. В Україні, як і в багатьох інших державах, корупційні практики в судовій системі призводять до викривлення правосуддя, порушення принципів рівності та справедливості, що в свою чергу негативно впливає на інституційний розвиток.

Корупція в суді може проявлятися в різних формах: від отримання не правомірної вигоди суддями до маніпуляцій із судовими рішеннями. Ці дії створюють атмосферу безкарності, що не дозволяє належним чином здійснити реалізацію законів і права на справедливий суд. У таких умовах правосуддя стає інструментом для задоволення особистих інтересів, а не механізмом захисту прав громадян.

Важливою є також корупція у формуванні інституційного середовища: коли корупція стає нормою, інституції не можуть ефективно виконувати здійснювати визначені у законодавстві функції, що призводить до виникнення а подекуди й загострення ролі конфліктів, що можуть виникати у суспільстві та зниження рівня життя населення.

За даними соціологічних досліджень 73% громадян України вважають корупцію найбільшою проблемою нашої держави. Але реальна цифра українців, які стикаються з корупцією – 19%. Ці цифри свідчать про жагу українського суспільства жити в державі без корупції [1].

Питання боротьби з корупцією продовжує залишатися надзвичайно важливим, особливо для євроінтеграційних прагнень України: як країна-кандидат на повноправне членство в Європейському Союзі в червні 2022 року, Україна має можливість реалізувати комплексну дорожню карту з сімома ключовими вимогами. Серед цих вимог особлива увага приділяється необхідності проведення антикорупційної та судової реформ [2].

Ці реформи мають вирішальне значення для забезпечення ефективності державних інституцій та відновлення довіри суспільства до влади. Вони спрямовані на створення прозорих і підзвітних структур управління, які запобігають корупції на всіх рівнях. Реформа антикоруп-

ційної системи передбачає запровадження нових стандартів і процедур для підвищення ефективності боротьби з корупцією.

В рамках судової реформи основна увага приділяється зміцненню незалежності суддів, вдосконаленню процесуальних норм та забезпеченню доступу до правосуддя для всіх громадян. Лише реалізація цих реформ створить умови для зниження рівня корупції, що, в свою чергу, позитивно вплине на соціально-економічний розвиток країни та її інтеграцію в європейський простір. Таким чином, активна боротьба з корупцією є необхідною умовою для досягнення стратегічної мети України - європейської інтеграції.

Відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони від 23 червня 2023 року «Про прискорення судової реформи та подолання проявів корупції у системі правосуддя», зазначається, що у рамках суттєвої активізації та переведення у практичну площину процесів європейської і євроатлантичної інтеграції України Рада національної безпеки і оборони України:

- констатує, що судова реформа як один з головних стрижнів демократичного розвитку Української держави є ключовою і пріоритетною для держави;

- підтримує необхідність упровадження системи невідкладних кроків з відновлення рівня довіри до судової гілки влади та посилення заходів із неухильного проведення судової реформи як одного з основоположних елементів забезпечення верховенства права;

- відзначає, що довіра до державних інститутів є запорукою незмінного курсу держави на набуття членства України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору і є одним із ключових моментів забезпечення національної безпеки. Успішне проведення судової реформи є однією із семи базових вимог Європейського Союзу для подальшого просування за напрямками європейської та євроатлантичної інтеграції України;

- підкреслює необхідність забезпечення оперативної та прозорої роботи новостворених органів суддівського врядування;

- наголошує на потребі у дотриманні сучасних демократичних принципів функціонування системи правосуддя, зокрема:

- діяльність судових, правоохоронних органів і кримінально-виконавчих установ має ґрунтуватися на принципі верховенства права;

- незалежна, ефективна, доступна та відповідальна судова влада - це та влада, якій довіряє суспільство;

- доброчесний та високопрофесійний суддівський корпус має функціонувати на засадах відповідальності і підзвітності перед суспільством;

- судові справи повинні розглядатися в розумні строки за принципами рівності всіх учасників процесу перед законом і судом, змагальності, гласності і відкритості судового процесу та з використанням сучасних технічних засобів;

- правосуддя в Україні має бути доступним для кожного громадянина [3].

Корупція не лише обмежує доступ до правосуддя, але й сприяє порушенням прав людини, особливо коли суди стають інструментом особистої чи політичної вигоди. Такі ситуації мають серйозні наслідки для суспільства, оскільки підривають довіру громадян до державних інституцій, створюють атмосферу безкарності та несправедливості, що, в свою чергу, погіршує соціальну стабільність.

Слушно підкреслюють щодо негативного аспекту корупції в судовій системі Хотинська Нор О. З., та Саленко О. В., які зазначають, що: «Судова корупція охоплює різні рівні судів і переслідує різні цілі: від банального бажання прискорити чи навпаки затягнути судовий процес до винесення незаконного рішення. В останніх дослідженнях судової корупції як системного явища виділяють такі типи корупції: 1) хабарництво; 2) необґрунтований політичний вплив на результат чи політичне втручання в судовий процес; 3) вимагання; 4) неправомірне використання державних засобів і ресурсів» [4, с.667-668].

Варто зазначити про те, що всі наведені науковцями види (типи) корупції. Що існують в судовій системі є негативними. Незалежно від того, який саме вид (тип) корупції би не здійснювався представниками суду (не обов'язково суддями) він знижує авторитет суду як органу захисту права та свобод людини та громадянина, а також таким чином посилює зневіру людей в ефективності та якості судового захисту.

Таким чином, корупція в судовій системі не лише підриває довіру до правосуддя, але й ставить під загрозу основоположні принципи справедливості та рівності перед законом. З метою запобігання цим негативним явищам необхідно вжити заходів для посилення прозорості

та підзвітності судових інститутів, що в свою чергу сприятиме зміцненню прав людини та верховенства права в суспільстві.

1. Офіційний веб-сайт національного агентства з питань запобігання корупції: Корупція – не наш спадок, тому маємо впровадити системні зміни, аби не передати його наступним поколінням, – Голова НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/koruptsiya-ne-nash-spadok-tomu-maemo-vprovadyty-systemni-zminy-aby-ne-pere-daty-yogo-nastupnym-pokolinnyam-golova-nazk/>

2. Кандидат авансом: 7 вимог, які має виконати Україна, щоб ЄС не скасував її новий статус. Європейська правда. 18.06. 2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/06/18/7141516/>

3. Про прискорення судової реформи та подолання проявів корупції у системі правосуддя: Рішення Ради національної безпеки і оборони від 23 червня 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0033525-23#Text>

4. Хотинська-Нор О. З., та Саленко О. В. Корупція як фактор делегітимізації судової влади. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». № 1 (2024). С. 665–669. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/300078/292483>.

ГУРКОВСЬКА Катерина,
*старший викладач кафедри
адміністративного права та поліцейської діяльності ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ЕТИЧНОЇ ТА ДОБРОЧЕСНОЇ ПОВЕДІНКИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ

Одним із ключових напрямів роботи МВС, зокрема і Національної поліції є встановлення нульової толерантності до корупції. МВС наголошує на важливості створення ефективної та доброчесної правоохоронної системи, особливо у сфері оборони та безпеки. Доброчесність, прозорість та підзвітність є фундаментальними для забезпечення ефективності роботи МВС і зміцнення довіри громадян до державних інституцій.

Основні принципи етичної та доброчесної поведінки закріплені у Правилах етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України, затверджених Наказом МВС України від 09.04.2024 № 230 [1]. Загалом є сім принципів, розглянемо їх більш детально.

Принцип патріотизму. Цей принцип означає, що працівник Національної поліції повинен: сумлінно і віддано служити Українському народові; сприяти формуванню позитивного іміджу держави та діяти виключно в її інтересах; поважати державні символи України; застосовувати виключно державну мову під час виконання своїх посадових (службових) обов'язків.

Наступний принцип - верховенство права та законності передбачає: забезпечення під час виконання службових обов'язків пріоритету прав і свобод людини і громадянина відповідно до Конституції України та законів України; повагу до прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, об'єднань громадян, інших юридичних осіб, справедливого та неупередженого ставлення до кожного; утримання від виконання незаконних наказів (розпоряджень) чи доручень, зокрема тих, які потенційно можуть призвести до вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією; нерозголошення конфіденційної та іншої інформації з обмеженим доступом, що стала відома у зв'язку з виконанням своїх службових повноважень та професійних обов'язків; неухильне дотримання презумпції невинуватості.

Принцип доброчесності та нульової толерантності до корупції означає: дотримуватися вимог, обмежень і заборон, передбачених Законом України «Про запобігання корупції»; не використовувати службове становище, надані посадові (службові) повноваження чи пов'язані з ними можливості у своїх приватних інтересах чи у приватних інтересах інших осіб, у тому числі не використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти у приватних інтересах; вживати всіх можливих заходів щодо недопущення виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів під час виконання службових повноважень, його врегулювання відпо-

відно до вимог законодавства; повідомляти у встановленому порядку про факти порушень законодавства у сфері запобігання корупції, які стали відомі; повідомляти суб'єкт призначення перед призначенням на посаду про будь-який приватний інтерес, що може призвести до виникнення конфлікту інтересів під час виконання службових повноважень.

Згідно із принципами неупередженості та чесності, поліцейський повинен бути чесним та добропорядним; не допускати впливу приватного інтересу, політичних, ідеологічних, релігійних або інших особистих поглядів на виконання своїх посадових (службових) обов'язків; дотримуватися обмежень щодо політичної діяльності, встановлених законом; використовувати у своїй діяльності лише достовірну та перевірену інформацію; не допускати у своїй діяльності прояву будь-якої з форм дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, а також за мовними або іншими ознаками.

Принцип професіоналізму зобов'язує працівника Національної поліції: знати вимоги законодавства у сфері службової діяльності та в межах повноважень; постійно підвищувати рівень професійних знань, умінь і навичок; сумлінно, відповідально, компетентно виконувати свої службові обов'язки; надавати та виконувати тільки законні накази, розпорядження чи доручення в межах своїх повноважень; сприяти реалізації прав і законних інтересів громадян, об'єднань громадян та інших юридичних осіб, а також фахово взаємодіяти в межах повноважень, визначених законодавством, з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадянами та об'єднаннями громадян.

Наступний принцип – професійної етики вимагає проявляти стриманість, доброзичливість, відкритість, уважність і ввічливість, не використовувати ненормативну лексику; не допускати принизливих коментарів щодо зовнішнього вигляду, віку, статі, сімейного стану або віросповідання колег, поширення чуток, обговорення особистого або сімейного життя колег; утримуватися від поширення інформації, у тому числі в позаробочий час, зокрема розміщення коментарів на вебсайтах і в соціальних мережах, що можуть завдати шкоди репутації установи МВС та іміджу України; не вживати під час виконання службових обов'язків спиртних напоїв, наркотичних чи психотропних речовин; дотримуватися внутрішнього трудового розпорядку, використовувати робочий час лише для виконання посадових обов'язків.

Принцип корпоративної культури має на увазі: запобігати виникненню конфліктів з громадянами, керівниками, колегами та підлеглими, утримуватися від дій, у тому числі в позаробочий час, що можуть завдати шкоди репутації установи МВС та іміджу України; примножувати кращі традиції колективу установи МВС; дотримуватися високої культури спілкування, уникати проявів недоброзичливого ставлення один до одного, поєднувати об'єктивну критику недоліків у роботі колег з повагою, толерантністю, стриманістю та ввічливістю до них; підтримувати сприятливий морально-психологічний клімат у колективі, утримуватися від будь-яких дій, які можуть негативно вплинути на авторитет колективу установи МВС; дотримуватися при виконанні посадових (службових) обов'язків стилю в одязі з урахуванням місця, часу та характеру діяльності, обставин, що обумовлюють службову необхідність; не допускати вчинення мобінгу (цькування) та будь-якої дискримінації у сфері праці; не допускати проявів сексуальних домагань, насильства за ознакою статі та дискримінації за ознакою статі в будь-якій формі [1].

Таким чином, знання та дотримання принципів етичної та доброчесної поведінки працівник Національної поліції здатні захистити працівника під час виконання посадових чи службових обов'язків. Разом із тим, працівник поліції має право посилатися на принципи у випадках, коли вони порушені іншими особами, що принижує його гідність або перешкоджає виконанню службових обов'язків.

1. Про затвердження Правил етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 09.04.2024 № 230. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0596-24#Text>

ДІДИК Наталія,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Політика є важливою сферою діяльності суспільства та держави. Від ефективності державної політики у будь-якій сфері загалом залежить успішність держави, благополуччя суспільства та гідне життя кожної людини, нормальний розвиток суспільних відносин. Ефективна, мудра, реалістична політика є передумовою процвітання та добробуту нації, стабільності у суспільстві. Процеси розвитку українського суспільства формують перед Україною складні виклики, що раніше не були відомі нашій державі й суспільству.

Запобігання корупції в умовах суспільно-політичних трансформацій визначально трактується як складний адміністративно-правовий процес, що формалізується нормами права, реалізується через норми права й створює соціальне середовище унеможливлення корупційних дій у сфері публічного управління. Першочергового значення набуває необхідність на законодавчому рівні закріпити цілісний механізм протидії корупції та створити систему діяльності органів публічного управління, які будуть безпосередньо реалізовувати антикорупційні заходи [1, с. 92].

За останні 10 років Україні вдалося досягти більшого прогресу в антикорупційній реформі, ніж за попередні 23 роки незалежності, і передусім завдяки угоді про асоціацію з ЄС, плану дій для лібералізації візового режиму та умови макрофінансової допомоги. Україна взяла на себе і виконала низку важливих зобов'язань у цій сфері. Зокрема, з 2014 по 2019 роки було створено робочу систему антикорупційних органів: Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (САП), Вищий антикорупційний суд (ВАКС), Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) та Агентство з розшуку і менеджменту активів (АРМА).

Україна як Держава-учасниця Конвенції ООН проти корупції зобов'язана на виконання її вимог розробляти й здійснювати (проводити) ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і яка відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності й непідкупності, прозорості й відповідальності [2, с. 1].

Національне агентство з питань запобігання корупції є тим органом, який забезпечує формування та координацію антикорупційної політики в Україні, та з цією метою:

- забезпечує проведення досліджень, спрямованих на встановлення загальних показників та причин корупції в Україні, її сприйняття населенням, визначення рівня довіри населення до антикорупційних та інших державних інституцій;
- здійснює аналіз стану запобігання та протидії корупції в Україні, діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії корупції, статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації стосовно ситуації щодо корупції;
- розробляє із залученням громадськості проекти Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання, здійснює моніторинг, координацію та оцінку ефективності виконання Антикорупційної стратегії;
- здійснює підготовку проекту національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики;
- здійснює моніторинг і координацію виконання міжнародних зобов'язань у сфері формування та реалізації антикорупційної політики [3].

Поняття «державна антикорупційна політика» науковцями визначається по різному, має різноманітний зміст та її трактування. Узагальнюючи, можна зазначити, що державна антикорупційна політика містить такі формулювання: як різностороння діяльність органів публічної влади; як явище мультифункціональне, ідеологічне, багатовекторне; як політико-правова модель; як сукупність засобів та форм і методів діяльності; як розробка та здійснення різноманітних заходів, стратегій, тактик [4, с. 32].

Розробка антикорупційної політики починається зі з'ясування її основних напрямків. Ці напрямки властиві практично будь-якій державі, навіть такій, де рівень корупції в даний час не є загрозливим. Інша справа - зміст конкретних заходів, що укладаються в кожен з напрямків (блоків). Більше того, зміст напрямків антикорупційної політики має коригуватися не тільки в міру здійснення окремих заходів, але і з урахуванням результатів глибоких досліджень корупції, заснованих на науковому підході, зокрема, після більш ретельного вивчення причин корупції; «ділянок» державного та суспільного організму, найбільш уражених корупцією; мотивації корупційної поведінки; більш точної оцінки прямих і непрямих економічних втрат [5].

Поштовхом для відновлення антикорупційної реформи та її посилення стало отримання Україною статусу кандидати у члени ЄС у червні 2022 року. Так, ще напередодні саміту Єврокомісії у Брюсселі, де вирішувалось питання кандидатства, український Парламент ухвалив довгоочікувану Антикорупційну стратегію України на 2021–2025 роки й одразу після її прийняття – НАЗК почало працювати над розробкою Державної антикорупційної програми (ДАП). За результатами громадських обговорень та погодженням з усіма стейкхолдерами – Кабінет Міністрів прийняв ДАП у березні 2023 року [6].

Крім того, важливо виконати вимогу щодо ефективного перезавантаження Конституційного Суду України. Також є значні затримки з антиолігархічною реформою, адже Закон «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» був розкритикований Венеційською комісією у її висновку. На переконання Венеційської комісії, яке поділяється громадянським суспільством, цей закон не пропонує ефективних шляхів вирішення олігархічної проблеми в Україні, натомість антиолігархічна реформа потребує напрацювання нових комплексних змін у вже наявних органах, таких як Антимонопольний комітет України, Національний банк України тощо [7].

Таким чином, попри значні виклики, пов'язані з активними воєнними діями та певним внутрішньополітичним спротивом, Україна зробила значні кроки в антикорупційній реформі та розбудові антикорупційної інфраструктури. Важливим локомотивом для цього стали вимоги Єврокомісії, імплементацію яких важливо повністю завершити, а саме, щодо антикорупційної реформи України в частині ефективного відновлення системи е-декларування, забезпечення НАБУ власною судово-експертною установою та проведення зовнішніх аудитів органів; щодо прозорого конкурсного відбору суддів КСУ та антиолігархічної реформи, яка має базуватись на комплексі заходів, направлених на покращення діючих інституцій.

1. Новак А. М.. Формування основ національної антикорупційної політики в умовах суспільно-політичних трансформацій. *Аспекти публічного управління*. № 1–2. 2016. С. 92–98.

2. П. Демчук, А. Куц, К. Риженко, Н. Січевлюк, А. Ткачук, А.Швадчак Десять років боротьби з корупцією: успіхи і виклики, які постали перед Україною. 30 с. URL: https://www.batory.org.pl/wp-content/uploads/2024/09/Dziesiec-lat-walki-z-korupcja_UA.pdf

3. Антикорупційна політика. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/antykorrupsijna-polityka/>

4. Гришина Н.В., Ростовська К.В Державна антикорупційна політика як адміністративно-правова категорія. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11. 2021. С.31-33.

5. Антикорупційна політика в Україні. Мультимедійний навчальний посібник. НАВС 2016. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/atikorrupsion/lectures/lecture_7.html

6. Кабмін прийняв Державну антикорупційну програму — про що йдеться в документі?, Trans?arency International Fund, 27 березня 2023. URL: <https://ti-ukraine.org/news/kabmin-pryinyav-derzhavnu-antykorrupsijnu-programu-pro-shho-jdetsya-v-dokumenti/>.

7. Ukraine – Opinion on the Law on the prevention of threats to national security, associated with excessive influence of persons having significant economic or political weight in public life (oligarchs), adopted by the Venice Commission at its 135th Plenary Session (Venice, 9–10 June 2023), Council of Europe. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2023\)018-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2023)018-e).

ДОЛИНСЬКА Марія,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРОЯВІВ КОРУПЦІЙНИХ ДІЯНЬ В ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ В УКРАЇНІ

Загально відомо що корупція являється соціальним явищем та завжди йшла у ногу з розвитком управлінського апарату.

Як правильно зауважує К. Ростовська історичний процес виникнення корупції стає можливим тоді, коли державний чиновник, маючи можливості розпоряджатися ресурсами, приймає рішення не в інтересах суспільства, а з огляду на особисті, корисливі потреби [1, с. 85].

Перші згадки щодо притягнення за корупцію до нас дійшли з древнього Вавилону (збереглися архівні відомості ще з другої половини XXIV століття до нашої ери - щодо проявів корупційних діянь чиновників та суддів того часу, що у свою чергу стало причиною реформування державного управління).

Прояви корупційних діянь спостерігаються в усіх державах світу, а Україна не є виключенням, не зважаючи на воєнні дії.

Варто пригадати, що перші підтвердження проявів корупційних проявів на українських теренах спостерігаємо у літописах XIII століття.

Приєднання України до численних норм міжнародних нормативно-правових актів, як то: «Конвенції ООН проти корупції» від 11 грудня 2003 року, Конвенції Європейської Комісії про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 року, Кримінальної конвенції Європейської комісії щодо протидії корупції спонукало прийняття в державі відповідного антикорупційного законодавства.

Так Законом України від 7 квітня 2011 року № 3206-VI «Про засади запобігання і протидії корупції», вперше в незалежній Україні на законодавчому рівні встановлено досить великий перелік суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення. Наголошуємо, що законодавець у статті 4 акту виокремив п'ять основних груп суб'єктів такої відповідальності [2, с. 58].

14 жовтня 2014 року за № 1700-VII Верховною Радою України прийнято новий антикорупційний законодавчий акт: Закон України «Про запобігання корупції» [3].

Із аналізу норм статті 3, у первинній редакції вищевказаного закону вбачається, що перелік суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», в основному, повторює перелік суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення, який був передбачений Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» 2011 року [2, с. 59].

Мають рацію І. Кульчій та М. Боцва, що сучасний аналіз актів антикорупційного законодавства України свідчить про триваючий характер його становлення [4, с. 131-132].

Дійсно, в останні роки відбулося прийняття значної кількості нормативних актів, присвячених боротьбі з корупцією. Лише в Закон України «Про запобігання корупції» протягом 2014-2024 років запроваджено зміни та доповнення 54 законодавчими актами.

Прояви корупційних діянь також спостерігаються у галузі земельних правовідносин у державі.

З 2016 року в Україні Програма USAID АГРО разом з партнерами щорічно проводить Всеукраїнське дослідження «Рівень корупції в земельних питаннях, з якими стикалися мікро, малі та середні аграрні підприємства».

За результатами такого дослідження вбачається, що у 2016 році - 64% респондентів зазначили, що стикалися з корупцією, у 2021 таких було 24%, у 2022 — 20%, а в 2023 — 16% [5].

О. Риковська вважає, що найпоширенішими тіньовими схемами правопорушень у сільськогосподарського землевикористання визнано: неправомірну передачу земельних ділянок у користування, порушення процедури торгів, зловживання через реєстраційні дії, шахрайство [6, с. 77].

На думку А. Шульги, людей не лякає кримінальне покарання, бо від нього можна відкупитися за відомими корупційними схемами, а також не лякає суспільний осуд. Корупція вимагає совість та почуття міри На думку вченого, з метою подолання цього антисоціального явища «мабуть потрібно звернутися до генетиків, щоб вони розробили «вакцину проти корупції» для осіб, які претендують на владні посади, а також осіб, що надають публічні послуги» [7, с. 220].

Водночас, попри певні успіхи на шляху до знищення корупції, проблемним питанням залишається недостатній рівень виконання законів та відповідальності за правопорушення.

Звертаємо увагу, що на сайті Держгеокадастру (Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру) розміщено Перелік корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, за які законом встановлено кримінальну/адміністративну відповідальність, визначення підслідності кримінальних правопорушень. Тобто суб'єкти земельних правовідносин мають змогу самостійно встановити, чи застосовуються до них корупційні правопорушення, яка відповідальність за вчинення корупційне діяння наступає та заявити про випадки корупції.

Водночас, попри певні успіхи на шляху до знищення корупції, проблемним питанням залишається недостатній рівень виконання законів та відповідальності за правопорушення. Як свідчать дані щорічного Всеукраїнського дослідження «Рівень корупції в земельних питаннях, з якими стикалися мікро, малі та середні аграрні підприємства у 2023 році», яке проводиться Програмою USAID з аграрного та сільського розвитку (АГРО) спільно з дослідницькою агенцією InfoSapiens, 75% респондентів, які не заявили про випадки корупції, з яким вони зіштовхнулися, вважають, що від їх заяви нічого не залежить[5].

Ми погоджуємося з думкою директорки Програми USAID АГРО Ксенії Сидоркіної, що вищевказане опитування і надалі гостро ставить перед Україною питання щодо необхідності проведення судової реформи [5].

На нашу думку важливу роль у подоланні корупції і надалі відіграватиме подальше проведення реформ у земельній сфері.

1. Ростовська К. В. Історичні аспекти виникнення корупції. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». 2015. Вип. 20. С. 85-87.

2. Долинська М. С. До питання розширення видів суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення в Україні. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (5 листопада 2021 року) / упор.: Г. Я. Савчин, У. О. Цмоць. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 58-60.

3. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року за № 1700-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

4. Кульчій О. І., Боцва М.О. Еволюція українського законодавства у сфері корупції. *Економіка та держава. Серія : Державне управління*. 2020. № 3. С. 129-132.

5. Корупція в земельних відносинах. Визначено найбільш поширені прояви. 11 вересня 2024 р. URL: <https://agroportal.ua/publishing/infografika/korupciya-v-zemelnih-vidnosinah-tendenciya-yde-na-spad>

6. Риковська О. В. Корупційні ризики у сфері земельних відносин та напрями їх мінімізації. *Економіка АПК*. 23021. № 7. С.75-87.

7. Шульга А. М. Корупція у земельній сфері України: соціальна сутність та шляхи подолання. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції : зб. тез доп. V Міжнар. наук.практ. конф. (м. Харків, 31 берез. 2017 р.). – Харків : ХНУВС, 2017. – С. 219-220.

ЄСИМОВ Сергій,
кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри
адміністративно-правових дисциплін ННІПД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО СИСТЕМНОГО ПРОЕКТУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ

Корупція ускладнює роботу державного механізму та кожного інституту суспільства, перешкоджаючи соціальним перетворенням, обмежуючи розвиток економіки. У політичному житті корупція призводить до недовіри населення до державної влади. Для досягнення результату необхідна концентрація зусиль по всьому спектру корупційних проявів, що можливе лише при використанні методологічних підходів, прийомів і засобів системного проектування, об'єктами якого стають не тільки корупційні прояви, але й фактори, що сприяють розвитку корупції (монополізація та непрозорість механізмів прийняття рішень; спотворене сприйняття корупції у суспільній свідомості; відсутність інститутів громадянського суспільства). Використання прийомів і засобів системного проектування з метою вдоско-

налення законодавства та правозастосовної практики боротьби з корупцією вказує на необхідність поглибленого теоретичного дослідження існуючої антикорупційної правотворчої та правозастосовної практики.

Вектори розвитку правового механізму встановлюються у національних планах протидії корупції, які розробляють спеціалізовані органи держав Європейського Союзу. Аналіз певної групи юридичних норм, принципів і правовідносин, що належать до визначеної категорії юридичних справ, по суті представляє виділення та опрацювання своєрідної юридичної конструкції. Хоча таке опрацювання обмежується в аналітичній юриспруденції формально-логічним аналізом та відповідними висновками, фіксація певних правовідносин, складу злочину, особливої процесуальної процедури, юридичної природи явища – це, по суті, констатація, відокремлення та формально-логічна характеристика юридичної конструкції – зв'язок прав, обов'язків, відповідальності, юридичних фактів.

Аналітична юриспруденція містить не лише відправні фактичні матеріали, майстерно відпрацьовані на формально-логічному рівні та накопичені на цій основі цінності пізнавальної та регулятивної культури, а й вихідні дані, які відкривають оптимістичну перспективу розвитку правознавства як справжньої науки.

Потрібно у постановці цієї проблеми перевести характеристику правових явищ до рівня трактування як правових засобів, побачити поруч із формальною логікою логіку права, концептуально налаштуватися те що, що таким шляхом, переважно через юридичні конструкції можливо вивести юридичні знання на рівень вирішення складних життєвих проблем. Цим завданням найбільше відповідають юридичні конструкції протидії корупції, утворений єдиний правовий антикорупційний комплекс, який охоплює сферу публічного та приватно-правового регулювання, заснований на цілісній системі міжнародно-правових стандартів та багатогранному правовому механізмі. кожному з рівнів державного політико-територіального та суспільного устрою.

Необхідність теоретичного дослідження забезпечення балансу антикорупційних правових та не правових конструкцій підтверджує досить широке використання прийомів і засобів системного проектування з метою вдосконалення законодавства та правозастосовної практики боротьби з корупцією. Усі засоби протидії можна поділити на дві великі групи: правові та не правові. Правові засоби протидії корупції – це закріплені у правових актах суб'єктивні права, обов'язки, заборони, покарання, які вказують, що необхідно робити, які правові заходи необхідні у боротьбі з корупцією, технології виявлення та прогнозування корупційних ризиків і забезпечення дієвості антикорупційних заходів. Рівні правового регулювання боротьби з корупцією:

- міжнародне право встановлює єдині всім державам антикорупційні стандарти. Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року виходить з того, що корупція не становить локальної проблеми, а перетворилася на транснаціональне явище, яке зачіпає суспільство та економіку всіх країн, що зумовлює міжнародне співробітництво в галузі запобігання корупції та боротьби з нею [1];

- національні конституції закріплюють базові цінності, що перешкоджають розвитку корупції, в деяких державах утворюють загальнонаціональні системи протидії корупції;

- загальнонаціональні плани протидії корупції забезпечують системний підхід до проектування правових засобів протидії корупції;

- законодавство визначає правові механізми та засоби щодо запобігання та припинення корупції; підзаконні відомчі акти забезпечують дію міжнародно-правових, конституційних і законодавчих норм у сфері боротьби з корупцією; локальні акти вирішують завдання протидії корупції на рівні місцевих територіальних утворень; правові акти недержавних структур забезпечують дотримання антикорупційних стандартів у приватноправовій сфері;

- правові традиції та звичаї вкорінюють антикорупційну свідомість та антикорупційні стереотипи поведінки громадян.

Єдиною метою проектування засобів протидії корупції є формування інститутів і засобів, що дозволяють нормально функціонувати механізму держави. Тільки за правильного вибору рівня регулювання засіб протидії корупції працюватиме належним чином. Не правові засоби – це політичні, організаційно-технічні, фінансово-економічні і інші засоби протидії, які можуть або збільшити ступінь відкритості роботи державного механізму, що безпосередньо впливає на можливості до корупції або виключити мотивацію до скоєння корупційних правопорушень.

Особливого значення мають такі не правові засоби, як громадський контроль, реальна незалежність медіа (свобода слів), відкритість інформації про діяльність державних органів. Конвенція ООН проти корупції розглядає участь громадськості як ефективний засіб запобігання корупції. Цю участь слід зміцнювати за допомогою таких заходів, як посилення прозорості діяльності відповідних органів і посадових осіб, забезпечення ефективного доступу до інформації (ст. 13 Конвенції).

Правові засоби – правовий моніторинг і антикорупційне прогнозування неможливі або неефективні при невірних медіа, закритості реальної інформації про застосування права. Якщо говорити тоді про правові засоби – встановлення, які в такому разі перетворюються або на потворне створення на основі хибних суджень, або стають закріпленням волі авторитарної влади.

Неможливо створити ідеальний державний механізм, який буде забезпечений лише правовими засобами, це було б утопією. Мало сказати: «заборонено корупцію» та призначити одного чиновника контролювати іншого. Тільки за відкритості публічної влади, вільних медіа можливий громадський контроль діяльності держави, який показує більш ефективний, ніж будь-який адміністративний орган, саме результати контролю спонукають адміністративні механізми працювати належним чином.

За відсутності незалежних антикорупційних органів і дієвих форм парламентського контролю, у тому числі, в умовах монополізації засобів масової інформації та придушення громадянських ініціатив, механізми протидії корупції використовуються селективно та під невсипущим наглядом високих владних структур щодо переважно неугодних чи не пов'язаних із нею осіб.

Одне з важливих завдань системного проектування – забезпечити дотримання принципів диференціації та несуперечності, повноти та системності, обґрунтованості і пропорційності правового регулювання. Системне проектування нормативно-правових актів має ґрунтуватися на наукових підходах, не допускаючи їх заміни міркуваннями політичної доцільності, економії інтелектуальних і фінансових засобів, небажання забезпечувати відкритість законотворчої діяльності.

1. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Закон України від 18.10.2006 р. № 251-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/251-16>.

ЖУКОВСЬКИЙ Ігор,
викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЧНІ НАДБАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Питання протидії корупційним проявам серед працівників органів Міністерства внутрішніх справ України гостро постає не лише у мирний час, а і в умовах воєнного стану. Зараз, коли найбільш ефективним способом протидії спільному ворогу є єдність суспільства, корупція залишається значним викликом для держави. Як відомо, вчинення корупційних правопорушень значно знижує довіру громадян до працівників правоохоронних органів, що може негативно вплинути на здатність зазначених органів виконувати покладені на них завдання.

Саме тому важливим кроком для системи Міністерства внутрішніх справ є створення дієвої стратегії, спрямованої на викорінення будь-яких проявів корупції. Напрацювання механізмів боротьби із протиправними діями, пов'язаними з корупцією, відбувається з урахуванням можливостей відомчого органу, який здійснює контроль. Так, коли персональні комп'ютери стали досить поширеним явищем, система декларування доходів у паперовому вигляді була діджиталізована, що надало громадськості можливість переглядати щорічні звіти посадових і службових осіб.

Розглядаючи питання застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій, як засобів протидії корупції, деякі науковці наголошують на тому, що доступ до інформації дозво-

ляє громадянам та організаціям контролювати дії державних органів та виявляти випадки корупції. Громадський контроль є важливим механізмом запобігання корупції, оскільки відкритість даних робить державні процеси прозорішими та підзвітними. Громадяни можуть стежити, як використовуються бюджетні кошти, і виявляти випадки нецільового використання чи зловживань [4, с.53]. Тож, спостерігаючи за стрімким розвитком галузі комп'ютерних наук, не можемо не звертати увагу на технологічні тренди, які могли б слугувати потенційними помічниками у боротьбі з корупцією.

Одним із найбільш перспективних нововведень у сфері інформаційних технологій доцільно вважати штучний інтелект (далі – ШІ), який хоч і був предметом досліджень вже понад пів століття, з'явився у знайомому нам вигляді лише після 2020 року. Визначення ШІ досі не було закріплене на рівні українського законодавства, проте, користуючись загальними знаннями, надалі розглядаємо його як систему алгоритмів, натренованих на здійснення пошуку інформації за запитом. Різниця між ШІ та пошуковою системою у такому випадку полягає у тому, що штучний інтелект може не лише надавати вже наявні у мережі Інтернет результати, а й аналізувати їх та надавати узагальнені висновки.

Досліджуючи роботу ШІ в антикорупційній діяльності, деякі дослідники відзначають, що ШІ може сприяти уникненню так званої корупційної пастки – багаторівневої корупції, в яку можуть бути залучені суб'єкти, відповідальні за розслідування корупційних злочинів. Технології ШІ мають потенціал бути незалежними від політичного інтересу або вигоди. У цьому контексті перевагою застосування ШІ є мінімізація людського втручання в процес аналізу даних, що зменшує ризик неправомірних дій з боку третіх сторін під час розслідувань корупційних справ [1, с.6].

Успішним прикладом запровадження програми, що містить ознаки ШІ, для боротьби із корупцією можна вважати запущений Європейською Комісією цифровий інструмент ARACHNE аналізу даних у системі управлінського аудиту здійснював моніторинг використання коштів структурних фондів Європейського Союзу протягом реалізації бюджету ЄС 2014-2021 рр. (European Commission 2015). ARACHNE збирає дані від органів управління Європейського соціального фонду та Європейського фонду регіонального розвитку, а також із зовнішніх джерел даних. Відповідними суб'єктами даних є юридичні та фізичні особи. ARACHNE аналізує дані та доповнює їх загальнодоступною інформацією, щоб визначити бенефіціарів, контракти та підрядників, які можуть бути вразливими до ризиків шахрайства, конфлікту інтересів і порушень [2, 32].

Не можемо не відзначити, що схожі інструменти протидії корупції наявні і в Україні. Серед них – такі платформи, як Dozorro та Prozorro, які використовуються для забезпечення відкритості та прозорості рішень з питань державних закупівель. Сфера застосування цих платформ не поширюється на контроль за діяльністю працівників органів Міністерства внутрішніх справ, однак вважаємо, що у майбутньому використання ШІ на цьому рівні буде адаптоване також і під потреби антикорупційного законодавства у частині запобігання і протидії корупції серед державних службовців правоохоронних органів.

Іншим інструментом боротьби із корупцією, що сформувався під впливом розвитку технологій, можна вважати OSINT (Open Source Intelligence), тобто пошук інформації з відкритих джерел. Дослідження в галузі OSINT мають широкий спектр застосувань, включаючи виявлення та протидію корупційним правопорушенням, кібербезпеку, розвідку, управління репутацією, а також боротьбу зі злочинністю та тероризмом. Варто наголосити, що OSINT відіграє важливу роль у протидії корупційним правопорушенням, оскільки дозволяє аналізувати відкриті джерела інформації, такі як реєстри власності, бази даних компаній, соціальні мережі, урядові документи та медіа-матеріали. Використовуючи ці дані, можна виявляти потенційні конфлікти інтересів, сліди незаконних транзакцій, приховані активи та інші корупційні схеми, як результат це робить OSINT цінним інструментом для журналістів-розслідувачів, громадських активістів та антикорупційних організацій [3, с.4].

У висновку можемо зазначити, що впровадження сучасних технологій є важливим кроком у боротьбі з корупцією. Так, ретельно навчений ШІ може сприяти автоматизації аналізу даних, зменшенню людського впливу і виявленню складних корупційних схем, що значно підвищує ефективність розслідувань. У той час використання OSINT дозволяє аналізувати відкриті джерела, такі як реєстри власності, бази даних компаній та соціальні мережі, для виявлення потенційних порушень і конфліктів інтересів. таким чином цей інструмент може використовуватись як журналістами та громадськими активістами для проведення незалежного розсліду-

вання у разі виявлення підозрілих даних у декларації держслужбовця, так і антикорупційними органами для здійснення моніторингу способу життя підзвітних їм осіб.

1. Бойко Д. Штучний інтелект в антикорупційній системі України: перспективи та виклики : Аналіт. звіт. Центру Дністрянського. 2024. 17 с.
2. Вінникова Н. А. Цифрові технології у боротьбі з глобальною корупцією. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології»*. 2022. № 41. С. 30–39.
3. Думчиков М. О. Використання OSINT технологій для виявлення корупційних правопорушень: сучасні підходи та виклики. *Академічні візії*. 2024. № 36. С. 1–6.
4. Хаванов А. В. Інформаційно-комунікаційні технології у боротьбі з корупцією та їх вплив на економічну безпеку. *Причорноморські економічні студії*. 2024. № 87. С. 51–54. URL: <https://doi.org/10.32782/bses.87-8>.

ІГІН Борис,
*заступник директора Департаменту інформатизації –
начальник управління персонально-довідкового
та дактилоскопічного обліку
(Міністерство внутрішніх справ України)*

ВИТЯГ ПРО НЕСУДИМИСТЬ/СУДИМИСТЬ ЯК ОДНА ІЗ ВДАЛИХ ПРАКТИК В ДІЯЛЬНОСТІ МВС УКРАЇНИ

На сьогодні однією з найбільш затребуваних інформаційних послуг є отримання фізичними особами відомостей з інформаційно-аналітичної системи «Облік відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості» (далі - ІАС).

Протягом останніх років у зв'язку з набранням чинності нормативно – правових актів, спрямованих на забезпечення соціальних гарантій, отримання яких можливо за умови відсутності судимості, попит на послугу суттєво збільшився.

До квітня 2022 року відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 29.11.2016 № 1256, який зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10 січня 2017 року за № 22/29890, було врегульовано процедуру отримання Довідок про відсутність/наявність судимості (далі – Довідка), які формувалися тільки в паперовій формі і замовлялися фізичними особами особисто або через їх законного представника. Такий підхід спричиняв наявність великих черг та містив корупційну складову на кожному із етапів надання послуги, а саме:

- подання заяви на формування Довідки;
- строки розгляду заяви;
- отримання Довідки.

Починаючи з 15 квітня 2022 року розпочато цифровізацію послуги щодо отримання даних про відсутність / наявність судимості.

Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 30 березня 2022 року № 207, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 15 квітня 2022 р. за № 425/37761 – замість Довідки про відсутність/наявність судимості врегульовано питання щодо замовлення Витягу з інформаційно-аналітичної системи «Облік відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості» (далі – Витяг).

Основним позитивним зрушенням є унормування питання замовлення Витягу в електронній формі.

На заміну застарілого програмного забезпечення створено робоче місце віддаленого доступу до ІАС, що з 01 серпня 2024 року впроваджено в межах дослідної експлуатації ІАС (далі - АРМ ІАС).

Засобами АРМ ІАС автоматизовані процеси щодо формування Витягу з ІАС.

За результатами проведених робіт з автоматизації процесів щодо формування витягів послуги вдалося зробити зручною та доступною, і головне вдалося максимально зменшити особисті комунікації заявника із посадовими особами суб'єкта надання послуги.

Для отримання Витягу у паперовій формі запит подається особисто заявником або уповноваженою ним у встановленому порядку особою до Департаменту інформатизації МВС незалежно від реєстрації місця проживання заявника.

Для отримання Витягу в електронній формі запит подається за умови ідентифікації заявника з використанням електронного підпису чи іншого альтернативного засобу ідентифікації особи, що відповідає вимогам законодавства України, через Єдине вікно для громадян, портал Дія та мобільний застосунок Дія. Користувачі можуть самостійно перевіряти статус своїх запитів незалежно від каналу подачі. Готовий витяг може бути завантажений з особистого кабінету користувача.

В квітні 2023 року для зручності громадян запроваджена електронна послуга замовлення та отримання витягів з ІАС на Порталі Дія, у тому числі в мобільному застосунку Дія.

Завдяки цьому послуга з отримання витягів стала ще більш доступною для громадян та максимально знизила можливість корупційної складової.

Так, з квітня 2023 року в ІАС зареєстровано 4 301 716 запитів, з них через Дію – 3 675 755, що складає 85,4 % від загальної кількості. Також збільшилась середньомісячна кількість зареєстрованих запитів:

- 2022 рік – 60 389;
- 2023 рік – 116 700, з них через Дію 67 200;
- 2024 рік – 287 749, з них через Дію 260 939.

В результаті автоматизації процесів на сьогодні близько 94 % запитів на отримання витягу опрацьовуються в автоматичному режимі без участі та залучення посадових осіб суб'єкта надання послуги, що заощаджує їх робочий час та унеможливорює будь-які корупційні ризики.

Крім того, з метою зменшення особистих звернень громадян за отриманням Витягів, МВС вживаються заходи щодо запровадження електронної інформаційної взаємодії в режимі «система-система» відомостями про притягнення особи до кримінальної відповідальності, відсутність (наявність) судимості або обмежень, передбачених кримінальним процесуальним законодавством України, що обробляються в ІАС.

На сьогодні в межах реалізованих інформаційних обмінів відомості з ІАС в електронній формі отримують:

- Національна поліція України для надання дозволу на зброю;
- Міністерство цифрової трансформації України для надання статусу е-резидент та за програмою «Відновлення».

Також з метою зменшення корупційних ризиків МВС розроблено зміни до наказу № 207, які передбачають:

- подачу запиту на отримання Витягу через ЦНАП та можливість друку Витягу в електронній формі в ЦНАП;
- замовлення адресної доставки Витягів в паперовій формі на будь-яку адресу засобами поштового зв'язку або кур'єром;
- отримання витягів на електронну адресу а також СМС інформування про готовність Витягу.

Зазначені зміни виключають можливість особистого контакту між надавачем послуги та її замовником.

Презентація виступу в додатку № 3.

ІЛЬКІВ Наталія,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
господарсько-правових дисциплін ННІППД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ У ГАЛУЗІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

До сфер державного управління в Україні з високим рівнем корупційного ризику загальнопоширеним є віднесення сфери земельних відносин. За результатами дослідження «Прояви корупції серед підприємств агросектору у 2024 році» у межах Програми USAID з аграрного та сільського розвитку (АГРО) в аграрному секторі у 2024 році рівень корупції в земельних пи-

таннях, з якими стикалися мікро-, малі та середні аграрні підприємства, залишився на минуло-річному рівні та становить 16% [1], при тому знизився у порівнянні з 2022 роком. Однак більше половини опитаних (55%) вважають, що корупція у земельних відносинах всеохоплююча або досить поширена. Ця обставина підтверджується рядом фактів, зокрема й тим, що має поширення практика незаконного збагачення посадових осіб завдяки корупційним схемам з використанням земель державної та комунальної власності, виявлених правоохоронними органами.

За результатами дослідження, найбільш поширеним видом корупції за останній рік на думку опитаних мікро-, малих та середніх аграрних підприємств називаються створення штучних проблем та затягування процедур у часі (49%). Зокрема, з усіх пов'язаних із земельними відносинами процедур протягом цього року респонденти найчастіше стикалися із необхідністю отримати витяг із кадастру про земельну ділянку (38%).

Під час звернень найчастіше корупційна проблема виникала в питаннях оренди земельної ділянки державної або комунальної власності (38%) та приватизації земельної ділянки (35%).

Респонденти вважають найкорумпованішими у земельній сфері є сільські, селищні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад, на другому місці – Державна служба геодезії, картографії та кадастру і його підрозділи на місцях.

Серед негативних наслідків, до яких призводять корупційні зловживання у сфері земельних відносин – зменшення надходжень до бюджетів, втрата земель державної та комунальної власності, порушення прав та законних інтересів землекористувачів, зниження рівня інвестиційної привабливості країни. [2]

Експерти Національного агентства з питань запобігання корупції провели комплексний аналіз земельної сфери та ідентифікували найпоширеніші корупційні ризики у сфері земельних відносин. Серед них визначені наступні:

- 1) Зловживання під час видачі та анулювання сертифіката інженера-землевпорядника (інженера-геодезиста);
- 2) Конфлікт інтересів при складанні документації інженерами-землевпорядниками;
- 3) Безкоштовна передача земельних ділянок фіктивним житлово-будівельним кооперативам;
- 4) Корупційна зміна цільового призначення земельної ділянки;
- 5) Зловживання при укладанні договорів про спільну діяльність (спільну обробку ділянки);
- 6) Передача прав на земельну ділянку в обхід процедури аукціонів;
- 7) Протиправна забудова на землях, які передані підприємствам, установам та організаціям на праві постійного користування;
- 8) Відмова від права постійного користування земельною ділянкою на користь третіх осіб;
- 9) Незаконне виведення особливо цінних земель через механізм отримання ділянки для обслуговування будинку;
- 10) Продаж інформації про місцезнаходження вільних земельних ділянок;
- 11) Погодження відведення земельної ділянки за процедурою безоплатної приватизації за неправомірну вигоду;
- 12) Підроблення рішень органів місцевого самоврядування про відведення земельної ділянки;
- 13) Зловживання правом безоплатного отримання земельних ділянок та «повторна приватизація»;
- 14) Залучення фіктивних заявників для виведення земельних ділянок шляхом використання механізму безоплатної приватизації;
- 15) Використання земельних пільг учасників бойових дій у корупційних схемах;
- 16) Зловживання під час здійснення контрольних (наглядових) функцій у сфері земельних відносин та землеустрою;
- 17) Маніпуляції при прийнятті рішень щодо погодження експертизи землевпорядної документації, продаж «позитивних» висновків;
- 18) Зловживання під час проведення агрохімічної паспортизації земель;
- 19) Підроблення результатів ґрунтових обстежень задля відчуження особливо цінних земель;
- 20) Користування земельною ділянкою після закінчення строку дії договору оренди землі за неправомірну вигоду;

- 21) Вплив зацікавлених осіб на проведення земельних торгів для перемоги заздалегідь узгодженого учасника;
- 22) Маніпуляції під час визначення ставки орендної плати за користування землями державної та комунальної власності;
- 23) Отримання неправомірної вигоди за реєстрацію земельної ділянки;
- 24) Внесення неправдивої інформації про земельний лот з метою уникнення конкурентної процедури аукціону;
- 25) Фальсифікація результатів земельних торгів шляхом виставлення на торги «спаринг-партнера»;
- 26) Самовільне зайняття земель державної та комунальної власності «за згоди» посадових осіб;
- 27) Знищення актів на землю в архівах кадастру;
- 28) Зловживання при видачі спецдозволів для зняття та перенесення родючого шару ґрунту;
- 29) Тіньове розпорядження землями лісгосподарського призначення;
- 30) Незаконне відчуження земель водного фонду.

Враховуючи викладене, експерти НАЗК запропонували конкретні заходи мінімізації корупційних ризиків у земельній сфері та зміни до законодавства, які у разі їх успішної імплементації дадуть змогу обмежити або повністю усунути низку корупційних ризиків, й повинні бути використані при розробці державних антикорупційних програм.

Слід звернути увагу на той факт, що протягом 2024 року лише 9% з тих підприємств, які стикалися з проявами корупції, заявляли про неї, а це менше минулорічного показника (15%).

Наразі сфера земельних відносин перебуває на стадії активного реформування. Черговим викликом стало відкриття у 2024 році ринку землі сільськогосподарського призначення для юридичних осіб, що може стати наступним випробуванням у забезпеченні земельного правопорядку. Все це обумовлює потребу у формуванні нових підходів до підготовки кадрів, які мають відношення до формування та реалізації державної земельної політики, а також до підвищення рівня обізнаності суспільства у виявленні корупційних практик у сфері земельних відносин.

1. Із корупцією у земельних відносинах цього річ стикалися 16% сільгосппідприємств: дослідження 16.10.2024. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3916877-iz-korupcieu-u-zemelnih-vidnosinah-cogoric-stikalisa-16-silgosppidpriemstv.html>

2. Земельна корупція: Топ-30 корупційних ризиків та шляхи їх подолання: Стратегічний аналіз корупції НАЗК. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/30_antikor_land.pdf

КОВАЛІВ Мирослав,
кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри
адміністративно-правових дисциплін ННІПД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПРОЄКТУВАННЯ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Правові засади запобігання корупції встановлені Конституцією України, Законом України «Про запобігання корупції» [1], а також антикорупційні положення містяться в Законах України «Про державну службу», «Про публічні закупівлі», Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), інших актах законодавства, що дає підстави для висновку, що законодавство про протидію корупції формує міжгалузевий правовий інститут [2; 3; 4]. Природа відносин із запобігання корупції така, що юридичні норми, які їх регулюють, становлять порівняно невелику і стійку групу правових норм, а з іншого, знаходяться на стику різних галузей права: конституційного, адміністративного, кримінального, цивільного, трудового, фінансового тощо.

Питання щодо запобігання корупції регулюють акти кожного із рівнів публічної влади: законодавчі нормативно-правові акти; місцеві нормативно-правові акти; муніципальні нормативно-правові акти. Конституція та законодавство гарантують самостійне вирішення населенням та органами місцевого самоврядування питань місцевого значення, у тому числі з питань запобігання корупції.

Міжгалузовий правовий інститут законодавства про протидію корупції виник до ратифікації Україною Конвенції ООН проти корупції у 2006 р. [5]. Фактично було створено самостійний міжгалузовий правовий інститут, який включає норми адміністративного, цивільного, фінансового законодавства. Не можна забувати про антикорупційну природу правового регулювання публічних закупівель, оскільки почало розроблятися у відповідь на виклики корупції. Сказане підтверджує Закон України «Про публічні закупівлі». Закон регулює відносини, спрямовані на забезпечення державних та муніципальних потреб з метою підвищення ефективності, результативності здійснення закупівель товарів, робіт, послуг, забезпечення гласності та прозорості здійснення таких закупівель, запобігання корупції та іншим зловживанням у сфері таких закупівель.

До ратифікації Україною Конвенції ООН та інших міжнародних антикорупційних актів питання відповідальності за корупційні правопорушення вирішувалися у кримінально-правовій площині. У Кримінальному кодексі злочинам цієї категорії справ присвячено окрему главу Особливої частини, яка розкриває зміст злочинів проти державної влади, інтересів державної служби та служби органів місцевого самоврядування, санкції їх вчинення [6].

Після ратифікації Україною Конвенції ООН проти корупції та Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією антикорупційне законодавство було суттєво змінено, у тому числі за допомогою оновлення чинних і ухвалення нових законодавчих та підзаконних актів [7]. Доповнення були внесені до банківського та податкового законодавства, у тому числі в частині встановлення обов'язку кредитних установ і податкових органів надавати у порядку, встановленому законом, відомості про доходи, майно, майнові права та зобов'язання державних службовців.

Істотним нововведенням стало сформульоване у Законі поняття «корупція», яке посідає центральне становище у механізмі правового регулювання без урахування якого не можна вести мову про предмет регулювання. Поняття визначається шляхом встановлення протиправних дій, у яких найвиразніше і найчастіше проявляється корупція.

Зміст поняття «корупція» не ототожнюється лише з хабарництвом, а розширюється до незаконного використання фізичною особою посадового становища всупереч законним інтересам суспільства та держави з метою отримання майнової вигоди, або незаконного надання такої вигоди зазначеній особі іншими фізичними особами, від імені чи на користь юридичної особи.

Важливість такого розширювального тлумачення корупції дає можливість поширювати дію закону на ранні стадії корупційних діянь, посилюючи профілактичний ефект. Одним із головних принципів у про'єктуванні правових засобів запобігання корупції є принцип системності, який може бути позначений як принцип структурної та функціональної консолідації. Закон не відносить до корупційних правопорушень склад злочинів, передбачених у кримінальному законодавстві. Це суперечило б положенням Кримінального кодексу, відповідно до яких кримінально-правове значення мають ті положення, які відображені в Кримінальному кодексі. Аналогічна ситуація з адміністративним законодавством.

КУпАП містить перелік адміністративних правопорушень, що унеможливорює необхідність або можливість дублювання. З урахуванням загального характеру проблем запобігання корупції, закон встановив організаційні основи запобігання корупції, перерахувавши питання, які залишалися у віданні державних органів.

Подальше проєктування антикорупційних норм здійснювалося відповідно до основних напрямів діяльності державних органів щодо підвищення ефективності запобігання корупції. Серед таких напрямів особливе значення надавалося таким вимогам і умовам: проведення єдиної державної політики у сфері запобігання корупції; створення механізмів громадського контролю за діяльністю публічних органів; забезпечення залежними засобами; неухильне дотримання принципів незалежності суддів та невтручання у судову діяльність; забезпечення відкритості та сумлінної конкуренції при здійсненні публічних закупівель; підвищення рівня оплати праці та соціальної захищеності державних службовців і службовців місцевого самоврядування; зміцнення міжнародного співробітництва у сфері запобігання корупції, а

також розшуку, конфіскації та репатріації майна, одержаного корупційним шляхом, що перебуває за кордоном.

Закон уперше визначив поняття конфлікту інтересів на державній та муніципальній службі та встановив правовий механізм запобігання та врегулювання таких конфліктів. Надалі, діючи на виконання закону, державні та місцеві органи реалізували значну частину положень через прийняття підзаконних нормативно-правових актів, що у результаті суттєво зміцнило законодавчу базу запобігання корупції.

Проекти законів, указів Президента та постанов Кабінету Міністрів України проходять антикорупційну експертизу в особливому порядку в центральному органі виконавчої влади у галузі юстиції. Державні органи, які здійснюють правотворчу діяльність, проводять антикорупційну експертизу проєктів нормативно-правових актів у ході підготовки, експертизу ухвалених нормативно-правових актів – у ході моніторингу застосування. Корупційні чинники, виявлені державними органами під час правової експертизи проєктів нормативно-правових актів чи моніторингу застосування нормативно-правових актів, відбиваються у висновку, має рекомендаційний характер. Передбачається можливість проведення незалежної антикорупційної експертизи інститутами громадянського суспільства та окремими громадянами.

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL. [https:// zakon.rada.gov. ua/laws/show/1700-18#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text)

2. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

3. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 992-VIII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/922-19>

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

5. Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995c16#Text>

6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

7. Кримінальна конвенції про боротьбу з корупцією. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text

КОПОВСЬКИЙ Віталій,

т.в.о. директора

Департаменту запобігання корупції

(Державна служба України з надзвичайних ситуацій)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗБУДОВИ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Сьогодні я хочу представити вам комплексний огляд системних змін, які було впроваджено в Державній службі України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС) для розбудови культури доброчесності та посилення антикорупційних механізмів. За останній період було реалізовано низку важливих ініціатив, спрямованих на підвищення прозорості, об'єктивності та ефективності нашої роботи у ключових напрямках діяльності служби. Особливу увагу було приділено інституційному розвитку, вдосконаленню системи оцінки доброчесності, автоматизації кадрових процесів та посиленню контролю за закупівлями.

Тривалий час ми стикалися з серйозним викликом – відсутністю чіткої інституційної спроможності та кваліфікованих фахівців, які б системно та професійно займалися питаннями доброчесності в нашому відомстві.

На даний час в структурі ДСНС відбулись якісні зміни в цьому напрямі. В рамках проведених організаційно-штатних заходів було створено - Департамент запобігання корупції. Особливо важливим кроком стало формування в структурі даного Департаменту спеціалізованого відділу формування доброчесності, у якому на даний час відбувається комплектування професійними кадрами.

Це рішення дозволило нам не просто формально закрити питання відповідальності за напрямки доброчесності, але й створити ефективний механізм для системної роботи в цій сфері. Тепер ми маємо чітку управлінську вертикаль та в подальшому буде створена професійна команда, здатна впроваджувати найкращі практики формування доброчесності в лавах ДСНС України.

Такі структурні зміни є важливим кроком у посиленні інституційної спроможності та свідчать про серйозність намірів керівництва щодо утвердження принципів доброчесності як основи діяльності ДСНС України.

Також в ході проведення цільових опитувань щодо рівня доброчесності в підрозділах, ми виявили системну проблему - персонал часто надавав формальні або нещирі відповіді. Це було зумовлено низкою факторів:

- психологічним бар'єром при обговоренні чутливих тем доброчесності;
- певною недовірою до процедури опитування;
- побоюваннями щодо можливих наслідків відвертих відповідей;
- загальним напруженням при проведенні таких цільових досліджень.

Дана ситуація суттєво знижувала ефективність моніторингу реального стану доброчесності в підрозділах.

На даному етапі запущено пілотний проєкт з оцінки рівня доброчесності в підрозділах ДСНС, який полягає у проведенні анонімного опитування персоналу, унікальність якого полягає в тому, що воно є частиною комплексного дослідження соціально-психологічного клімату та проводиться психологами, що в свою чергу забезпечує більшу відкритість та щирість респондентів, сприяючи отриманню більш відвертих та достовірних відповідей. Метою цього опитування є збір та аналіз інформації щодо дотримання етичної поведінки, прозорості в управлінських рішеннях, нульової толерантності до корупції та забезпечення гендерного паритету.

Надалі планується інтеграція даного процесу в систему вивчення соціально-психологічного клімату ДСНС, шляхом внесення відповідних змін до наказу МВС України від 31.08.2017 № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій».

Одним із головних завдань при укладанні договорів на закупівлю товарів, робіт, послуг, які проводяться органами, підрозділами, підприємствами, установами та організаціями сфери управління ДСНС є перевірка контрагентів.

З метою посилення заходів щодо перевірки контрагентів під час укладання договорів на закупівлю, впорядкування та систематизації даного процесу Департаментом було розроблено та впроваджено в органах, підрозділах, підприємствах, установах та організаціях сфери управління ДСНС нову форму звітності, яка для покращення системи контролю була розроблена на платформі Google Workspace. Вказана форма звітності прискорює процеси подання інформації підрозділами ДСНС та спрощує можливості її аналізу і обробки Департаментом.

В системі управління персоналом ДСНС тривалий час існувала проблема недостатньої прозорості кадрових процесів. Через відсутність єдиної електронної бази даних та автоматизованої системи, значна частина кадрових рішень могла прийматися без належного рівня об'єктивності. Це створювало передумови для можливих маніпуляцій при вирішенні питань просування по службі, присвоєння чергових спеціальних звань та застосування заохочень.

Для вирішення цієї проблеми було впроваджено кардинально новий підхід - створено єдину автоматизовану систему кадрового обліку ДСНС, яка забезпечила:

- повну прозорість кадрових процесів;
- об'єктивний облік проходження служби кожним працівником;
- автоматизований контроль за дотриманням всіх необхідних вимог та процедур;
- чіткий механізм відстеження підстав для кадрових призначень та заохочень.

Таке технологічне рішення дозволило нам суттєво підвищити рівень доброчесності в кадровій роботі та мінімізувати ризики необ'єктивних рішень при вирішенні питань проходження служби.

Всі ці зміни є частиною системної роботи з утвердження принципів доброчесності як фундаментальної основи діяльності ДСНС України. Попереду у нас ще багато роботи, але вже зараз ми можемо говорити про створення надійного підґрунтя для подальшого розвитку культури доброчесності в нашому відомстві.

Презентація виступу в додатку № 4.

КОРОНЕНКО Віталій,
*начальник відділу
з питань запобігання та виявлення корупції
(Головне управління Національної гвардії України)*

ПРО ДЕЯКІ ВДАЛІ АНТИКОРУПЦІЙНІ ПРАКТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

1. Опис проблеми:

- відсутність механізму організації отримання матеріальної допомоги та організації роботи відповідної комісії з її розгляду у військових частинах НГУ що у свою чергу спричиняє виникнення корупційного ризику, пов'язаного з наданням переваги деяким військовослужбовцям в отриманні матеріальної допомоги.

Мета створення практики:

- запобігання (мінімізації) корупційних ризиків під час розгляду питань щодо надання матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань військовослужбовцям та матеріальної допомоги, у тому числі на оздоровлення.

Опис заходів, вжитих для впровадження практики:

- було ініційовано розроблення розпорядження командувача Національної гвардії України від 03.06.2024 № Р-81 щодо порядку отримання матеріальної допомоги та організації роботи відповідної комісії, яке спрямоване на забезпечення прозорого та об'єктивного розгляду питань виплати матеріальної допомоги.

Результат впровадження практики:

- За результатами виконання зазначеного розпорядження у військових частинах НГУ розроблені та затверджені положення про комісії з надання матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань військовослужбовцям військових частин НГУ та доведено порядок звернення щодо отримання такої допомоги до особового складу військових частин НГУ.

2. Опис проблеми:

- перевірка потенційних та наявних контрагентів у Національній гвардії України .

Мета створення практики:

- визначення загальних засад організації роботи з укладення та реєстрації договорів, здійснення контролю за виконанням та зберіганням укладених договорів, контрактів, угод, що укладаються Головним управлінням Національної гвардії України та військовими частинами Національної гвардії України, Головним управлінням НГУ розроблено.

Опис заходів, вжитих для впровадження практики:

- з метою мінімізації ризиків невиконання або неналежного виконання контрагентами договірних зобов'язань перед Національною гвардією України, запобігання порушенню інтересів Національної гвардії України, сприяння ефективному використанню бюджетних коштів, відділом з питань запобігання та виявлення корупції Головного управління НГУ було ініційовано внесення змін до зазначеного наказу у частині затвердження порядку здійснення аналізу потенційних та наявних контрагентів у НГУ (наказ командувача Національної гвардії України від 19.07.2023 № 565).

Результат впровадження практики:

- вдосконалення система аналізу потенційних та наявних контрагентів у Національній гвардії України.

Презентація виступу в додатку № 5.

КОХАНЮК Тетяна,
кандидат юридичних наук,
завідувач відділення
аспірантури (ад'юнктури) і докторантури
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

СТЕЦИК Богдана,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри
кримінального процесу та криміналістики факультету № 1
(з підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Національної поліції України)
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: РОЗУМІННЯ ТА БОРІТЬБА З ПЛАГІАТОМ

Плагіат, термін, який викликає страх серед освітян і науковців, є серйозним порушенням академічної та інтелектуальної доброчесності. Це поширена проблема в академічному світі, яка охоплює різні форми, які, незважаючи на свої відмінності, мають одну спільну рису: вони передбачають представлення чужих ідей, слів чи робіт як власних, без належного посилання. Така практика не тільки підриває основи довіри та чесності в академічній спільноті, але й підриває основні принципи оригінальності та прагнення до знань. Пряме копіювання, мабуть, найбільш явна форма плагіату, відбувається, коли люди дослівно відтворюють фрагмент тексту, цілий документ або будь-який вміст із зовнішнього джерела. Часто вони не беруть його в лапки або не надають необхідних цитат. Хоча ця форма широко визнана та засуджена, витончені прояви плагіату часто залишаються непоміченими. Хоча це не так помітно, як пряме копіювання, витонченіші форми плагіату включають перефразування без належного цитування, перефразування чужих ідей без вказівки чи неадекватне посилання на джерела.

Перефразування плагіату – це хитрий варіант, коли люди перефразують чи переформулюють чужі ідеї чи слова, але змінюють структуру чи формулювання, так що важко відрізнити від оригіналу. Це неправильне уявлення про чужу інтелектуальну працю, якщо його не визнають, є порушенням довіри та справедливості в науковій сфері. Самоплагіат, який іноді називають антиплагіатом, має місце, коли автори переробляють власні роботи без належного цитування чи розголошення. Незалежно від того, чи йдеться про подання тієї самої роботи для кількох публікацій, чи перегляд попереднього твору з незначними змінами, але без належного визнання, самоплагіат ставить під загрозу суть оригінальності, вводячи читача в оману, змушуючи його повірити, що він стикається зі свіжими ідеями. Визнання та усунення цих форм плагіату є обов'язковим для підтримки цінностей академічної та інтелектуальної чесності. Крім цих трьох основних форм, інші варіації, такі як мозаїчний плагіат (включаючи мозаїку неоригінального тексту), неточне цитування (спотворення джерел) і змовний плагіат (подання спільної роботи як індивідуальної праці), ще більше ускладнюють ландшафт академічної неправомірної поведінки[3].

Плагіат, питання критичного та поширеного значення в академічних установах, виходить за межі своєї ролі простого порушення етичних і моральних стандартів. Його наслідки мають глибокий резонанс, впливаючи не лише на безпосередньо залучених осіб, але й на всю освітню систему. Масштабні наслідки плагіату поширюються на студентів, викладачів і закладів вищої освіти (далі – ЗВО), створюючи суттєву загрозу цілісності освітньої системи. Довіра та авторитет, які є невід'ємною частиною репутації освітньої спільноти, залежать від підтримки культури академічної доброчесності. Крім того, наслідки плагіату підривають якість освіти, плекаючи культуру скорочень та інтелектуальної нечесності. Здобувачі вищої освіти, які вдаються до плагіату, позбавляють себе можливостей щиро ознайомитися з матеріалом, розвивати навички критичного мислення та розвивати необхідні інструменти для дослідження та ефективного спілкування. Цей компроміс не тільки розмиває освітній досвід, але й знижує загальну якість ЗВО [1].

Плагіат поширює свої підступні дії на сферу оцінювання, спотворюючи не справедливість цих фундаментальних процесів. Коли здобувачі вищої освіти подають плагіатну роботу, вони,

по суті, отримують заслуги за зусилля інших, таким чином представляючи неточне відображення їхніх справжніх знань і здібностей. Наслідки такого спотворення впливають на здатність ЗВО надавати точні та значущі оцінки академічного прогресу здобувачів вищої освіти.

ЗВО також несуть важливу відповідальність за виховання етичного розвитку в здобувачів вищої освіти, вони служать не лише для формування інтелекту, але й характеру, основою у цьому процесі є виховання почуття етичної відповідальності та підзвітності. Однак плагіат порушує цей етичний розвиток, нормалізуючи нечесність, тим самим підриваючи моральний устрій здобувачів вищої освіти. Плагіат не є порушенням, що обмежується лише академічною сферою; це має тривалі наслідки для майбутньої кар'єри здобувачів вищої освіти. Наслідки плагіату можуть призвести до запламованої репутації та позбавлення можливостей отримання освіти та професійної діяльності. Виходячи з вищенаведеного, ЗВО несуть глибокий обов'язок підготувати здобувачів вищої освіти до майбутнього, де цілісність та оригінальність високо цінуються та очікуються [2]. Якщо оригінальна робота запламована плагіатом то довіра до результатів досліджень і довіра до науковців піддаються сумніву. Плагіат із його багатогранними наслідками підкреслює нагальну потребу в рішучому зобов'язанні академічній доброчесності та оригінальності робіт в ЗВО [2].

Плагіат проявляється в різних формах, кожна з яких представляє окремий спосіб привласнення чужої роботи без належної заслуги чи посилання. Пряме копіювання є однією з найбільш очевидних форм, що передбачає дослівне відтворення чийої роботи, будь то текст, ідеї чи візуальний вміст, без підтвердження. Ще одним непомітним варіантом є перефразування плагіату, коли люди переписують чужу роботу своїми словами, але не вносять суттєвих змін у структуру чи формулювання, представляючи її як свою власну. З іншого боку, самоплагіат передбачає повторне використання власних раніше опублікованих робіт без відповідного цитування чи розголошення, практика, яка часто перевіряється в академічних і видавничих колах. Мозаїчний плагіат має складнішу форму, оскільки передбачає копіювання та вставлення розділів із кількох джерел у свою роботу, іноді без цитування, що призводить до поєднання оригінального та скопійованого вмісту.

Якщо говорити про неточне цитування, яке створює ризик спотворення внесків оригінальних авторів і може передбачати посилання на джерела з неправильними або неповними цитатами, та змова – плагіат, що виникає в умовах співпраці, коли люди разом працюють над завданнями, але потім подають роботу так, ніби це були виключно їхні зусилля, нехтуючи внеском інших. Ці різні форми плагіату ставлять під сумнів фундаментальні принципи чесності, оригінальності та інтелектуальної чесності в академічній та професійній сферах. Належне цитування та посилання на авторство залишаються важливими для забезпечення точного представлення ідей і поваги до інтелектуальної власності.

Дослідження визначає академічний тиск, часові обмеження, відсутність знань про правила цитування та епоху цифрових технологій як значний внесок у поширеність плагіату. Він підкреслює далекосяжні наслідки цієї проблеми та підкреслює ключову роль стратегій запобігання та виявлення плагіату, зокрема програмного забезпечення для виявлення плагіату, такого як Turnitin, Grammarly та Copyscape, у постійній боротьбі за збереження академічної чесності та святості наукової роботи.

Розуміння основних причин та мотивації плагіату має важливе значення для вирішення та запобігання цій поширеній проблемі як в академічному, так і в професійному контекстах. Плагіат не є універсальною проблемою, і його корінні причини багатогранні, часто пов'язані з академічними, особистими та зовнішніми факторами, такими як: по-перше, академічний тиск виступає значним каталізатором плагіату, особливо серед здобувачів вищої освіти. Постійно зростаючі вимоги сучасної освіти, позначені щільним графіком і високим навчальним навантаженням, і можуть підштовхнути до пошуку коротких шляхів, щоб відповідати термінам і академічним очікуванням. Зіткнувшись зі стресом, пов'язаним із виконанням багатьох завдань та іспитів, дехто може вдаватися до плагіату як швидкого вирішення, сподіваючись отримати кращі оцінки з меншими зусиллями. Страх зазнати невдачі або отримати погані оцінки може їх спонукати до неетичних практик [4].

Також, академічний тиск, часові обмеження, відсутність знань про правила цитування та епоху цифрових технологій стають значним внеском у поширеність плагіату. Він підкреслює далекосяжні наслідки цієї проблеми та підкреслює ключову роль стратегій запобігання та виявлення плагіату, зокрема програмного забезпечення для виявлення плагіату у постійній боротьбі

за збереження академічної чесності та святості наукової роботи. Цифрові ресурси революціонізували спосіб доступу та використання інформації, спростивши копіювання та вставлення вмісту з Інтернету. Значний обсяг онлайн-інформації та ресурсів може бути величезним, і іноді здобувачі вищої освіти можуть не усвідомлювати необхідність належного атрибуції в цифровому середовищі. Така доступність може ненавмисно сприяти плагіату, коли люди сприймають Інтернет як нескінченне джерело контенту, який можна без наслідків використовувати [4].

ЗВО зазнають наслідків однакової величини. Переважаючим наслідком плагіату для ЗВО є небезпека репутаційної шкоди, яка потенційно може порушити інституційні рейтинги, можуть виникати юридичні та етичні дилеми, які можуть призвести до потенційних наслідків у випадках, коли установи не в змозі ефективно боротися з плагіатом і пом'якшувати його. ЗВО вважають за необхідність відстоювати та прищеплювати культуру академічної доброчесності як викладачам так і здобувачам вищої освіти. Нехтування цією відповідальністю загрожує зниженням довіри та погіршенням освітнього середовища в цілому.

Етичні та академічні наслідки плагіату є глибокими та багатограними, виходячи за межі безпосереднього акту інтелектуальної нечесності та охоплюючи ширші наслідки, які відбиваються в особистому та професійному житті людини. На етичному рівні плагіат є порушенням основоположних моральних принципів, оскільки передбачає привласнення роботи іншої особи без належного зазначення авторства. Це порушує принципи чесності, доброчесності та довіри, які є основоположними для академічної та професійної чесності.

Крім того, плагіат має значні академічні наслідки, створюючи пряму загрозу навчальному процесу та розвитку критичного мислення та дослідницьких навичок студентів. Коли люди займаються плагіатом, вони обходять досвід навчання, уникаючи необхідної взаємодії з матеріалами курсу, дослідженнями та аналітичним мисленням. Це підриває саму суть освіти, перешкоджає здобуттю знань і вихованню інтелектуальної незалежності.

Виявлення та запобігання плагіату є основоположними засадами захисту принципів академічної доброчесності в ЗВО. Масштаби цієї проблеми зумовлюють необхідність комплексного та багатогранного підходу, що передбачає використання різноманітних стратегій та інструментів. Для ЗВО і викладачів програмне забезпечення для виявлення плагіату є важливим і безцінним інструментом для швидкого й ефективного виявлення випадків плагіату та керування ними. Після виявлення потенційного випадку це програмне забезпечення дає установам можливість ініціювати розслідування та застосовувати відповідні санкції, як визначено в їхніх установчих політиках. Це не тільки гарантує одноманітність у вирішенні проблем академічної неправомірної поведінки, але й передає однозначне повідомлення про те, що неетична поведінка не допускати-меться. Заклади вищої освіти відіграють ключову роль у сприянні академічній доброчесності шляхом розробки та забезпечення дотримання академічних інституцій поведінки та політики щодо плагіату [3]. Академічні інституції, покликані культивувати знання та розвивати характер, протистояти тривожній присутності плагіату, що вимагає поглибленого дослідження його багатограних причин і мотивів для значущого пом'якшення. Вони чітко формують очікувані стандарти академічної чесності та пояснюють наслідки порушення цих стандартів.

Розробка та реалізація багатограних рішень і стратегій, які охоплюють як превентивні, так і виправні заходи дає можливість запобігати плагіату. Центральним у цих зусиллях є культивування культури академічної доброчесності в ЗВО. Щоб створити таку культуру, ЗВО повинні визначати пріоритети та просувати етичні цінності, забезпечуючи, щоб академічна доброчесність стала невід'ємною частиною їх ідентичності. Однією з ключових стратегій є активне поширення інформації та ресурсів.

Крім того, ЗВО використовують програмне забезпечення для виявлення плагіату, щоб завчасно виявити та запобігти випадкам академічної неправомірної поведінки, а ці програмні додатки пришвидшують ідентифікацію потенційних випадків, дозволяючи установам вживати оперативних заходів відповідно до встановленої політики.

Культура академічної доброчесності передбачає виховання почуття колективної відповідальності серед усіх зацікавлених сторін, включаючи здобувачів вищої освіти та викладачів. Колективно дотримуючись і відстоюючи принципи академічної доброчесності, ЗВО мають створювати середовище, де плагіат не тільки не заохочується, але й розглядається як несумісне з цінностями чесності, оригінальності та етичної науки. Таким чином, академічна доброчесність стає невід'ємним аспектом ЗВО, а роль викладачів у сприянні оригінальності та етичного написання є ключовою для виховання культури академічної доброчесності.

Плагіат – це не просто академічний проступок; це глибоке порушення основних принципів істини, оригінальності та цілісності, які лежать в основі академічного світу. Наслідки плагіату значні й впливають не лише на безпосередньо залучених осіб, але й на саму основу нашої освітньої системи. ЗВО, створені для виховання знань і розвитку характеру, виявляють, що їхні принципи похитнулися через підступну присутність плагіату. Для ефективної боротьби з нею життєво важливо розуміти багатогранні причини та мотиви, що стоять за цією поширеною проблемою. Академічний тиск, провідний каталізатор плагіату, піддає студентів невпинним вимогам, штовхаючи їх на неетичні швидкі шляхи, щоб задовольнити академічні очікування. Часові обмеження, часто пов'язані з академічним тиском, що робить плагіат доцільним рішенням. Брак знань про правила цитування, особливо серед новачків в академічному середовищі, може призвести до ненавмисних актів плагіату.

Крім того, цифрова ера зробила копіювання та вставлення вмісту з Інтернету доступнішим, що збільшило ризик плагіату. Наслідки плагіату є далекосяжними, вони однаково впливають на здобувачів вищої освіти, викладачів та ЗВО. Стратегії запобігання та виявлення, такі як програмне забезпечення для виявлення плагіату, відіграють ключову роль у підтриманні академічної доброчесності, які стали незамінними інструментами в боротьбі з академічною нечесністю.

1. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність : навчальний посібник для студентів 1-го курсу всіх спеціальностей медичних та фармацевтичних факультетів. Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. 108 с.

2. Гужва О.О., Ройбу О.С. Універсальний навчальний посібник з академічної доброчесності для вчителів. ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2017. 32 с.

3. Ansorge, L.; Ansorgeová, K.; Sixsmith, M. (2021). Plagiarism through Paraphrasing Tools—The Story of One Plagiarized Text. Publications, 9, 48. <https://doi.org/10.3390/publications9040048>.

4. Malik, M.A.; Mahroof, A.; Ashraf, M.A. (2021). Online University Students' Perceptions on the Awareness of, Reasons for, and Solutions to Plagiarism in Higher Education: The Development of the AS&P Model to Combat Plagiarism. Applied Science, 11, 12055. <https://doi.org/10.3390/app112412055>.

ЛОЗИНСЬКИЙ Юрій,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
адміністративно-правових дисциплін ННІПД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Корупція є одним із найбільш небезпечних соціальних явищ, що негативно впливає на розвиток держави, підриває довіру громадян до публічних інститутів та створює перешкоди для сталого економічного і соціального прогресу. У контексті боротьби з корупцією особливу роль відіграють механізми адміністративної відповідальності, які спрямовані на запобігання, виявлення та покарання правопорушень, що підпадають під визначення корупційних.

Застосування адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення є важливим інструментом, який дозволяє оперативно реагувати на порушення антикорупційного законодавства, забезпечуючи невідворотність покарання. Водночас ефективність такого інструменту залежить від чіткого правового регулювання, належної організації діяльності уповноважених органів, а також від професійної підготовки їх працівників.

Адміністративна відповідальність відіграє ключову роль у запобіганні корупційним правопорушенням, що закріплено у положеннях Кодексу України про адміністративні правопорушення [1]. Особливу увагу варто звернути на главу 13-А, яка містить статті, що регулюють відповідальність за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Важливість інституту адміністративної відповідальності пояснюється тим, що адміністративні проступки є найбільш поширеним видом деліктів, створюючи багатогранну соціальну проблему.

Адміністративна відповідальність залишається наймасовішим видом юридичної відповідальності і протидія адміністративним правопорушенням допомагає запобігти вчиненню більш тяжких злочинів, включно з корупційними правопорушеннями.

Питання адміністративної відповідальності викликає значний інтерес серед науковців та практиків. Як зазначає В.К. Колпаков, кількість змін, внесених до цього законодавчого акту з моменту його ухвалення, значно перевищує кількість його статей, що є яскравим підтвердженням актуальності й динамічності даної сфери правового регулювання [4, с. 61].

Чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення у статті 9 надає визначення адміністративного правопорушення, але щодо адміністративної відповідальності зазначено, що її мірою є адміністративне стягнення.

Наукові дослідження проблем адміністративної відповідальності здебільшого визнають її частиною третьої групи заходів адміністративного примусу – заходів відповідальності за порушення адміністративно-правових норм. Наприклад, Л. Коваль визначає адміністративну відповідальність як застосування адміністративних стягнень до порушників загальнообов'язкових правил, що діють у сфері управління та інших сферах [3, с. 18].

Д. І. Йосифович пропонує розмежовувати види юридичної відповідальності за корупційні діяння за такими критеріями:

1. Підстави застосування.
2. Органи (посадові особи), уповноважені притягати до відповідальності.
3. Коло суб'єктів, які підлягають відповідальності.
4. Правові наслідки.
5. Адміністративно-процесуальна процедура притягнення до відповідальності.
6. Види й розміри санкцій [2].

Особливу небезпеку становлять адміністративні проступки, які вчиняються посадовими (службовими) особами. Це обумовлено їхнім особливим правовим статусом, що передбачає організаційно-розпорядчі й адміністративно-господарські повноваження. Крім того, посадові особи часто наділені правом здійснювати юридичні дії владного характеру. Водночас порушником може бути не лише посадова особа, а й підлеглі їй працівники, за дії яких вона відповідає.

Правопорушення, вчинене посадовою особою у зв'язку з її службовими обов'язками, завдає більшої суспільної шкоди, ніж аналогічне порушення з боку інших осіб, оскільки при цьому страждає авторитет держави.

Таким чином, адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення є специфічним різновидом юридичної відповідальності, поряд із кримінальною, дисциплінарною та цивільно-правовою. Вона реалізується шляхом застосування уповноваженим органом або посадовою особою адміністративного стягнення до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією.

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

2. Йосифович Д. І. Суб'єкти, які несуть відповідальність за вчинення адміністративних корупційних правопорушень. *Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія «Юридична»*. 2015. Вип. 2. С. 145–152.

3. Коваль Л. В. Адміністративне право України. Київ : Основи, 1994. 154 с.

4. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність : курс лекцій. Нац. акад. внутр. справ. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 567 с.

ЛОЗОВИЙ Олег,
*начальник відділу контролю-методичної роботи
Управління запобігання корупції
(Національна поліція України)*

ДІДЖИТАЛ-ПЛАТФОРМА «ДОБРОЧЕСНА ПОЛІЦІЯ» ЯК ОДНА ІЗ ВДАЛИХ ПРАКТИК НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Як одна із вдалих практик з виховання доброчесності в системі МВС стало впровадження проєкту діджитал платформи «Доброчесна поліція» з використанням штучного інтелекту (електронна адреса: <https://www.integrity-police.pp.ua/>).

Мета впровадження цієї платформи: привнесення у систему інновацій та покращення спроможностей практиків у їх застосуванні.

Дана платформа містить рубрики: вдалі практики; курс «Розбудова доброчесності в практичній діяльності поліції» для поліцейських з видачою сертифікатів; судову практику; мо-

ніторинг виконання Антикорупційної програми; фінансова доброчесність; викривання корупції; взаємодія; зразки документів.

Рубрика взаємодія за допомогою скрипту в онлайн режимі проводить перевірку подання декларацій та виявляє типові помилки у деклараціях.

Ключові переваги:

– автоматизація збору даних: спеціально розроблений скрипт щоденно збирає інформацію з Реєстру декларацій через відкритий API та акумулює її в зручному форматі Google Таблиць. Це виключає необхідність ручного збору та обробки даних, економлячи час та ресурси уповноважених;

– фільтрація та доступність: дані фільтруються по ЄДРПОУ підрозділу, надаючи уповноваженому доступ до інформації саме по своєму підрозділу та загальну картину по Національній поліції України;

– оперативний аналіз та виявлення помилок: інструмент дозволяє швидко виявляти логічні невідповідності в деклараціях (наприклад, відсутність інформації про нерухомість чи банківські рахунки), що може свідчити про помилки або спроби приховування інформації;

– мінімізація ризиків: вчасне виявлення помилок дозволяє уповноваженому з питань запобігання корупції своєчасно інформувати співробітників про необхідність подання виправлених декларацій, мінімізуючи ризики порушення антикорупційного законодавства.

Впровадження цього продукту дозволить:

– підвищити ефективність роботи уповноважених з питань запобігання корупції;

– зменшити ризики порушень антикорупційного законодавства серед працівників Національної поліції України.

Презентація виступу в додатку № 6.

ЛУПИР Руслан,
*уповноважений з антикорупційної діяльності
(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ)*

ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ДНІПРОВСЬКОМУ ЛІЦЕЇ МВС (ВДАЛА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРАКТИКА)

2 вересня 2024 року за участю Міністра внутрішніх справ України Ігоря КЛИМЕНКА урочисто відкрився Дніпровський ліцей безпекового спрямування та національно-патріотичного виховання.

З метою імплементації в навчальний процес ліцеїстів принципів доброчесності та нульової толерантності до корупції Дніпровським державним університетом внутрішніх справ розроблена рольова гра у детективному жанрі, яка дарує гравцям унікальний досвід, де доброчесність вступає у безжальну боротьбу проти корупції.

В грі «Люті антикори» кожен гравець отримує картку зі своєю унікальною місією. Головною лінією гри є гравці з команди Доброчесності, які уособлюють в собі бійців об'єднаної штурмової бригади Національної поліції України «Лють» – воєнізованого підрозділу Департаменту поліції особливого призначення.

Ця гра унікальна, вона базується, передусім, на спілкуванні, на обговореннях між учасниками. Обговорення ігрової ситуації проходить шляхом сутичок думок у безупинних суперечках, при цьому деякі гравці надають перевагу відмовчуватися, інші – навпаки, занадто активно та гучно беруть участь в обговоренні. Гравцям «щодня» необхідно запам'ятовувати, хто за кого голосував і ким виявився той, за кого голосували. У важливі моменти легко визначити, що той, хто голосував частіше за доброчесних, скоріш за все – корупціонер. Гравці повинні володіти акторською майстерністю, щоб переконувати інших у своїй чесності і необхідності проголосувати за певного гравця, який підозрюється в нечесності.

У грі використовується картка «Донат на дрони», яка уособлює в собі допомогу у вигляді донатів на дрони для ОБШ «Лють». Вкрасти донати на дрони у команди Доброчесності – буде саме одним з завдань гравців команди Корупція.

Жовто-блакитна долонька, яка зображена на картці гравця, що грає за бійця ОШБ «Лють», вказує на можливість у грі стати Викривачем, захищеними каналами повідомити про корупцію до НАЗК, НАБУ та ДБР.

На картках Викривача (яким в грі може бути гравець з картою ОШБ «Лють») розміщена інформація про канал повідомлення: внутрішній чи регулярний, вказані підстави, за якими особа набуває статус Викривача. Так в ігровій формі ліцеїсти ознайомляться з провідними антикорупційними інституціями в державі та з антикорупційним законодавством.

Головними злочинцями у грі є гравці з команди Корупція, які отримують картку «Корупціонер».

Гра «Люті антикори» – це перші кроки на шляху боротьби з корупцією. Разом з детективами ДБР та НАБУ, слідчим САП та суддею ВАКС, спеціалістом НАЗК гравці у грі розбудовують добросовісну владу та справедливе суспільство.

Презентація виступу в додатку № 7.

МАЗУР Яна,
*уповноважена з антикорупційної діяльності
(Харківський національний університет
внутрішніх справ)*

АНТИКОРУПЦІЙНІ ПРАКТИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Корупція залишається однією з головних загроз для репутації та ефективної діяльності будь-якої організації. Зокрема корупція негативно впливає на об'єктивність оцінювання, спричиняє знецінення суспільних ідеалів, зниження якості освіти й науки, підриває академічну чесність та довіру до освітніх установ, а також створює нерівні умови для здобувачів освіти. Тому подолання корупції в освітній сфері є надзвичайно актуальною проблемою. Однією з причин виникнення корупційних ризиків у освітньому середовищі є недостатнє знання працівниками та здобувачами освіти норм чинного антикорупційного законодавства, а також відсутність розуміння власної відповідальності за дотримання етичних стандартів. Незнання своїх прав та обов'язків створює передумови для порушень, яких можна уникнути за умов належної інформаційної підтримки. Таким чином, забезпечення обізнаності щодо норм антикорупційного законодавства є важливою складовою роботи університету з формування прозорого освітнього середовища.

Для зниження ризиків і попередження порушень в університеті було ініційовано створення антикорупційного сервісу, спрямованого на забезпечення працівників і здобувачів освіти необхідною інформацією щодо норм антикорупційного законодавства. Метою сервісу є підвищення обізнаності щодо законодавчих вимог і роз'яснення процедур запобігання корупційним діям. Основне завдання — створення системи, в якій кожен учасник освітнього процесу розуміє власну роль і відповідальність у забезпеченні академічної доброчесності, що дозволяє формувати культуру нульової толерантності до корупції.

Превентивна робота є основою антикорупційної стратегії університету. В університеті розроблено систему регулярних тренінгів, семінарів та консультацій, спрямованих на те, щоб працівники та здобувачі освіти зрозуміли, як уникати ризикованих ситуацій та які кроки слід здійснювати для запобігання корупційним діям.

Зокрема, для нових працівників та здобувачів освіти запроваджено обов'язкові вступні інструктажі. У ході інструктажів учасники знайомляться з нормами антикорупційного законодавства, а також із заборонами та обмеженнями, які важливо дотримуватися у їхній діяльності. Після проходження інструктажу кожен підписує документ про ознайомлення з вимогами, що закріплює особисту відповідальність за дотримання етичних норм. Вступні інструктажі з антикорупційної політики проводяться обов'язково з усіма працівниками без винятку. Це пов'язано з тим, що кожен співробітник, незалежно від посади чи рівня відповідальності, має чітко розуміти антикорупційну стратегію університету та дотримуватись її вимог. Інструктажі дозволя-

ють працівникам ознайомитися з конкретними каналами повідомлення про корупційні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією. Обов'язкові вступні інструктажі для всіх працівників університету створюють чітку систему інформування та підтримують прозорість діяльності університету. Вони є основою для забезпечення чесного та етичного виконання професійних обов'язків на всіх рівнях і дозволяють університету підтримувати високий рівень академічної та професійної відповідальності.

Перед проведенням ключових університетських процесів, де працівники університету отримують додаткові організаційно-розпорядчі функції, зокрема під час роботи в екзаменаційних та приймальних комісіях, а також у складі вченої ради, проводяться обов'язкові інструктажі з дотримання вимог антикорупційного законодавства. Ці інструктажі спрямовані на підвищення обізнаності щодо стандартів доброчесності, забезпечення прозорості під час оцінювання, прийому абітурієнтів та ухвалення рішень, а також на запобігання конфліктам інтересів, що сприяє підтримці довіри до процесів управління та навчання.

Щоб забезпечити постійне оновлення знань та розуміння антикорупційних норм, університет розробив систему регулярних тренінгів, що проводяться для здобувачів освіти. На тренінгах розглядаються реальні кейси та моделюються ситуації, які допомагають навчитись ідентифікувати корупційні ризики, а також застосовувати найкращі практики для їх запобігання.

Для забезпечення системного підходу до антикорупційного навчання, в університеті розроблені спеціальні лекції та презентації, які використовуються під час проведення навчальних занять для різних категорій працівників і здобувачів освіти. Завдяки чітко розробленому графіку такі навчання проходять регулярно, що сприяє поступовому охопленню нових учасників освітнього процесу та підтримці актуальності знань серед постійного складу. Такий підхід дозволяє уникати прогалин у знаннях та забезпечує послідовність у засвоєнні вимог антикорупційного законодавства.

Для забезпечення оперативного доступу до важливої інформації в університеті діє кілька додаткових інформаційних каналів. По-перше, створено груповий чат для декларантів, де публікуються актуальні новини, зміни у законодавстві та роз'яснення щодо декларування. По-друге, на сайті університету розміщено спеціальну рубрику «Запобігання корупції», де зібрані нормативні документи, інструкції та оголошення, що підтримують обізнаність працівників і здобувачів освіти.

Університет зробив важливий крок, включивши тему «Антикорупція» до освітньо-професійних програм університету. Це дозволяє здобувачам освіти не лише ознайомлюватися з теоретичними основами антикорупційної політики, а й застосовувати ці знання на практиці. Включення антикорупційних дисциплін в освітньо-професійні програми підсилює цілісність навчального процесу та формує у здобувачів освіти повагу до закону та етичних норм.

З метою забезпечення якісного функціонування курсантських підрозділів, належної організації внутрішньої служби, активізації виховної роботи, зміцнення службової дисципліни, підвищення рівня професійної підготовки перемінного складу університету, покращення морально-психологічного клімату в навчальних підрозділах університету та посилення ролі молодших командирів у виховній роботі та забезпечення дієвого самоврядування на навчальних курсах в Харківському національному університеті внутрішніх справ діє Школа молодших командирів. У межах діяльності Школи молодших командирів проводяться навчання антикорупційного законодавства для командирів груп, відділень і помічників начальників курсу, адже їхні владні повноваження передбачають високий рівень відповідальності та ризики виникнення корупційних ситуацій. Ці навчання допомагають формувати культуру відповідальності та прозорості в управлінні освітнім процесом.

Щорічно на базі університету організовується обов'язкове підвищення кваліфікації науково-педагогічних, педагогічних працівників, які мають стаж науково-педагогічної роботи в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання до 3-х років та осіб, які здійснюють організацію та супроводження освітнього процесу в університеті, що сприяє підвищенню обізнаності про антикорупційні стандарти та вдосконаленню педагогічної діяльності.

У всіх структурних підрозділах університету, де проходять службу поліцейські, в останній четвер кожного місяця, згідно із графіком проводиться День дисципліни, метою якого є підвищення професійного рівня, розвиток і підтримання особистої відповідальності та свідомого ставлення до виконання службових обов'язків, запобігання порушенням службової дисципліни, формування нетерпимого ставлення до порушників. До Дня дисципліни залучаються всі особи, які мають спеціальні звання поліції і проходять службу у ХНУВС.

В університеті організовано та здійснюється службова підготовка, яка представляє собою систему заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок поліцейських з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю оперативно-службової діяльності.

Школа наукового лідерства є складовою системи громадського самоврядування Харківського національного університету внутрішніх справ, добровільним об'єднанням здобувачів освіти, яке входить до складу Наукового товариства студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів, докторантів і молодих вчених Університету, та спрямовує свою діяльність на підвищення наукового, творчого та громадського розвитку активних здобувачів освіти Університету, які прагнуть удосконалити свій особистісний розвиток, мають активну громадянську позицію та високі показники у навчанні. Розглядається тема: «Права та гарантії захисту викривачів».

Впровадження антикорупційного сервісу та комплексної системи заходів, спрямованих на підвищення обізнаності й дотримання антикорупційного законодавства, дозволяє університету створювати середовище, засноване на прозорості, академічній чесності та відповідальності. Важливо, щоб кожен учасник освітнього процесу розумів наслідки корупційних дій і сприяв розвитку культури етичної поведінки та дотримання законодавства.

МАРІН Олександр,
*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач науково-дослідної лабораторії
вивчення проблем протидії торгівлі людьми ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ЯК КОРУПЦІЙНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Постановка питання саме таким чином цілком справедливо викличе нерозуміння у фахівців як у сфері матеріального кримінального права, так і у галузі протидії корупції. Занадто дивно це звучить та прямо не відповідає положенням абз. 1 примітки до ст. 45 КК України, в якій визначене поняття корупційного кримінального правопорушення у кримінальному праві. Так, відповідно до положень цієї норми, корупційним кримінальним правопорушенням відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені статтями 210, 354, 364, 364¹, 365², 368-369² цього кодексу. Як бачимо, у вичерпному переліку корупційних кримінальних правопорушень, правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 149 КК України, немає.

Ч. 2 ст. 149 КК України передбачає, окрім іншого, відповідальність за торгівлю людиною, а так само вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання людини, вчинені з метою експлуатації службовою особою з використанням службового становища.

Першим питанням, яке виникає у зв'язку із формулюванням відповідного кваліфікованого складу, є те, чи поняттям «Дії, передбачені частиною першою цієї статті» охоплюються ознаки лише діяння, як описано у попередньому абзаці тез, чи також і інші ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення «Торгівля людьми», такими, як спосіб вчинення кримінального правопорушення. Нагадаємо, що у випадку вчинення торгівлі людьми відносно повнолітньої особи, іманентно необхідною ознакою відповідного складу є спосіб вчинення кримінального правопорушення: з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію. Якщо відповідь на поставлене питання позитивна – так, охоплюється і спосіб, тоді теоретично для констатації наявності кваліфікованого складу необхідне поєднання декількох способів вчинення відповідних дій, одним з яких обов'язково повинно стати використання службового становища.

Чому зазначається, що це припущення розглядається лише у теоретичній площині, тому що з вивчених нами матеріалів кримінальних проваджень, кваліфікуюча ознака «службовою особою з використанням службового становища» не зустрічалася жодного разу. Проте аналіз

можливих альтернативних способів торгівлі людьми, зазначених у ч. 1 ст. 149 КК України, більшість легко може «поєднуватись» із використанням службового становища, іншими словами – бути зовнішнім проявом використання службовою особою свого службового становища. Так, думається, що ні в кого не викличе сумнівів можливість використання службового становища шляхом примусу іншої особи, викрадення особи, обману, шантажу, залежності потерпілого, використання його уразливого стану тощо. Єдиний спосіб, який складно поєднується із використанням службового становища – це підкуп третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію. Однак і у цьому випадку змодельювати відповідну ситуацію не складає труднощів: директор підвищує зарплатню своєму працівнику, умовою чого було передача останнім директорові своєї неповнолітньої дочки для сексуальної експлуатації. Таким чином, зі всіма способами торгівлі людьми використання службовою особою свого службового становища може бути поєднане, а отже ч. 2 ст. 149 КК України у частині аналізованої кваліфікуючої ознаки потенційно може бути застосована.

У вступній частині цієї роботи ми вказували на те, що ч. 2 ст. 149 КК України не є корупційним кримінальним правопорушенням відповідно до формального підходу, викладеного у абз. 1 примітки до ст. 45 КК України. Але чи за своєю природою, змістом торгівля людиною, вчинена службовою особою, не є корупційним кримінальним правопорушенням?

Для відповіді на це питання, звернемося до положень базового Закону України «Про запобігання корупції», який визначає сутність аналізованого явища. Так, відповідно до ст. 1 згаданого Закону «Визначення понять», корупційне правопорушення – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. Корупція, своєю чергою, це використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Стосовно аналізованого випадку, використовуючи елементарні логічні правила умовиводу, можна констатувати, що корупційним кримінальним правопорушенням є: діяння, що виявляється у використанні особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди, за яке встановлено кримінальну відповідальність. Таким чином, ознаками, які свідчать, що правопорушення є корупційним кримінальним є: 1) діяння полягає у використанні наданих особі службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей; 2) суб'єктом такого правопорушення є особа, передбачена ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»; 3) таке діяння вчиняється з метою одержання неправомірної вигоди; 4) за таке діяння встановлено кримінальну відповідальність.

Останнім кроком у доведенні того, що торгівля людьми, незважаючи на відсутність її у переліку абз. 1 примітки до ст. 45 КК України, є корупційним кримінальним правопорушенням, є констатація того, що всі ці ознаки містяться у відповідному складі. Перефразуємо для безсумнівності наведений вище приклад: директор департаменту міністерства підвищує зарплату підлеглому працівнику для того, щоб цей працівники передав, а директор, відповідно, одержав для сексуальної експлуатації, неповнолітню дочку працівника. Всі ознаки корупційного кримінального правопорушення наявні: підняття зарплати є службовими повноваженнями директора департаменту, директор департаменту міністерства є особою, визначеною у ч. 1 ст. 3 Закону України «про запобігання корупції», за таку поведінку встановлено відповідальність у ч. 2 ст. 149 КК України (додаткова кваліфікуюча ознака – щодо неповнолітнього) і, нарешті, все це зроблено з метою одержання неправомірної вигоди, зміст якої відповідно до положень згаданого закону та КК України може мати нематеріальний чи негрошовий характер.

Таким чином, обираючи заходи кримінально-правового впливу до особи, винної у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 149 КК України за ознакою «службовою особою з використанням службового становища», суд, зважаючи на те, що кримінальне правопорушення за змістом є корупційним, може у разі наявності відповідних дискреційних повноважень, застосувати обмеження, які передбачені до корупційних кримінальних правопорушень у формальному їх розумінні.

МЕЛЕХ Любомира,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
господарсько-правових дисциплін ННІППД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Вирішення завдань щодо протидії корупції на різних рівнях та у різних сферах функціонування органів державної влади є однією із найбільш проблемних соціальних проблем сучасності для багатьох країн світу, і для України зокрема. Проте, питання, що є пов'язані з корупцією, а також визначенням шляхів її протидії, привертають усе більшу увагу не тільки теоретиків-дослідників і практиків, а також громадськості, зокрема.

Суспільна небезпека корупції полягає у тому, що особи, які є винними у її вчиненні, посягають на культурні, соціальні цінності, на виховання й правосвідомість громадян. У такий спосіб, виникає потреба у здійсненні заходів щодо протидії корупції не тільки спеціально уповноваженими суб'єктами у цій сфері, а й іншими державними органами.

Проаналізувавши наявний стан протидії корупції в Україні, а також висновки соціологічних досліджень щодо питань взаємодії в цій сфері, бачимо наявність численних прогалин як у нормативному регулюванні взаємодії суб'єктів протидії корупції, так і у практиці її реалізації.

Станом на сьогодні для України надзвичайно важливим є наближення національного антикорупційного законодавства до стандартів держав-учасниць Європейського Союзу. Врахувавши рекомендації європейських партнерів, Україна уже запроваджує нові органи, уповноважені запобігати корупції. А також прийняла пакет законодавчих актів, що визначають антикорупційну політику держави.

Однак, незважаючи на наявність низки наукових праць, присвячених діяльності державних органів у сфері протидії корупції, спеціальні комплексні дослідження, в яких визначаються місце та особливості діяльності спеціально уповноважених органів у співпраці з іншими державними органами у сфері протидії корупції, і які ґрунтуються на оновленому законодавстві у цій сфері, є недостатніми.

Очевидним є те, що корупція є однією із найбільше актуальних проблем розвитку нашого суспільства і функціонування української держави. За сучасних умов корупція стала чинником, що реально загрожує національній безпеці та конституційному ладу України. Зазначене явище негативно впливає на різні сфери суспільного життя нашої країни: політику, економіку, управління, правові та соціальні відносини, міжнародні зв'язки, суспільну свідомість [1, с. 67].

У Законі України «Про протидію корупції» від 14 жовтня 2014 року визначається поняття «корупція», як використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки (пропозиції) такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка (пропозиція) чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [2].

Проте корупція постійно набуває усе нових та нових форм, маскується під суспільні звичаї та традиції ділового обороту. Наростаюча динамічність її видозмін усе більш вдало адаптується до розвитку політичного, суспільного та економічного життя. Це є одним із головних чинників, що заважають визначитися із однаковим розумінням корупції в Україні та спричиняє її різнотлумачення. Усе це пояснює також високий рівень корупції в Україні, що не перестає бути основною причиною відсутності очікуваних успіхів в практично усіх сферах державного функціонування.

У ситуації із корупцією йдеться, насамперед, про виявлення характерних (незмінних сутнісно) особливостей її, що виступають своєрідним ядром цього багатогранного та мінливого (у менш ключових аспектах) явища. Це уможливить визначення трактування поняття корупції, що ґрунтуватиметься не на другорядних рисах, а на змістовних її ознаках, що стане одним із додаткових, однак важливих елементів формування більш ефективної стратегії протидії корупції в Україні [3, с. 40].

Результати численних досліджень свідчать про те, що корупція, як і раніше, залишається однією з найважливіших та найбільш гострих для населення проблем. Так, дослідження, проведене навесні 2023 року за Методикою стандартного опитування щодо рівня корупції в Україні, засвідчило, що 91,2% населення України вважає проблему корупції «дуже серйозною» (69%) чи «скоріше серйозною» (22,2%) [4].

Корупція як негативний соціальний чинник суспільного життя виступає дуже суттєвою перешкодою для розбудови громадянського суспільства в Україні та правової держави, заважає демократичним перетворенням, а також зводить нанівець важливі реформаторські починання, не сприяє позитивному іміджу України у міжнародних відносинах.

Вирішенню цієї проблеми мають сприяти рішучі дії владних структур, керівництва держави й учасників освітнього процесу, активна антикорупційна діяльність, відповідне законодавче забезпечення. Одним з найбільш істотних чинників подолання корупції являється ставлення населення до цієї проблеми.

За результатами досліджень, проведених в Україні протягом останніх років, половина населення є схильною до вчинення корупційних правопорушень, якщо це може сприяти розв'язанню проблеми. Окрім цього, значна частина населення не кваліфікує певні вчинки як корупційні, розуміючи невідповідність при цьому такої поведінки нормам професійної етики чи моралі.

За умови ефективної роз'яснювальної роботи населення може змінити ставлення до такої практики як до неприйнятної, у такий спосіб антикорупційний потенціал суспільства значно буде зростати. Саме тому, нагальними є системне запровадження проведення освітніх заходів стосовно моделей поведінки у тих чи інших ситуаціях з можливими корупційними ризиками; подолання пасивності суспільства щодо протидії корупції; запровадження культури повідомлення спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції про факти вчинення корупційних правопорушень; залучення широких верств населення до активної участі в антикорупційній діяльності [5, с. 4].

Також недостатня правова обізнаність громадян дуже часто стає причиною порушень їхніх основних прав та свобод у повсякденному житті, серйозною перешкодою реалізації ними конституційно закріплених норм. Більшість громадян не знає правового механізму захисту своїх прав, а інша частина взагалі не обізнана з ними. Таке становище зумовлює необхідність усебічного роз'яснення основ правових актів, утвердження їх у свідомості громадян, перетворення на переконання й утілення в практику повсякденної поведінки. Саме суспільство є істотним елементом у справі боротьби з корупцією, тому що воно, до певної міри, самостійно залучено в практику корупції. У той же час його участь є необхідною, тому що існує безліч ролей, які суспільство може відіграти більш ефективно, ніж будь-який інший інститут [5, с. 122].

Отже, із корупцією можна та потрібно боротися, використавши різні заходи: по-перше превентивні, серед яких підвищення доброчесності та прозорості державних структур, забезпечення рівного доступу осіб до державної служби, проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на заняття посад у органах державної влади й місцевого самоврядування, або, по-друге, суто репресивні, що полягають у розкритті корупційних правопорушень, а також притягненні винних осіб до відповідальності.

1. Мельник М. Антикорупційна діяльність в органах державної влади та її наукове забезпечення. *Право України*. 2000. №3. С. 67–71.

2. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

3. Трепак В.М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні: дис. д-ра юрид. наук: 12.00.08. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів. 2020. 481 с.

4. Корупція в Україні 2023: розуміння, сприйняття, поширеність. Info Sapiens, НАЗК, EUACI. Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://bit.ly/3f8JPuG>.

5. Бабенко К. А., Діденко Н. Г., Кондрашова М. В. Прояви корупції в системі освіти: запобігання та протидія: навч.-мет. посіб. та ін. Київ: Грамота, 2015. 184 с.

НАЗАР Тетяна,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
адміністративно-правових дисциплін ННІППД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, зазначено в статті 19 Основного Закону нашої держави [1]. Діючи на принципі законності правове регулювання Національного антикорупційного бюро України регламентується відповідними нормативно-правовими актами. Д. О. Чібісов, аналізуючи особливості діяльності Національного антикорупційного бюро України зазначає, що правова основа Національного антикорупційного бюро України складає систему нормативно-правових актів, що визначають його порядок створення, структуру, функції, компетенцію, форми та методи діяльності [2, с. 9].

Таким чином, правову основу діяльності Національного антикорупційного бюро України складають як закони так і підзаконні нормативно-правові акти. Основним серед них є Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» [3]. В даному законі визначено правовий статус Національного антикорупційного бюро України, зазначено, що Національне антикорупційне бюро України є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Також, законом передбачено принципи діяльності, загальну структуру і чисельність, правовий статус директора та посадових осіб Національного антикорупційного бюро України, порядок прийняття та звільнення з посад, їх повноваження, обов'язки та притягнення до юридичної відповідальності.

Особливе місце щодо правового регулювання діяльності Національного антикорупційного бюро України посідає Закон України «Про запобігання корупції» [4]. Цим Законом Національне антикорупційне бюро України віднесено до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, а також вказано на його обов'язок щодо забезпечення функціонування внутрішніх і регулярних каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень.

Частиною 9 статті 170 Кримінально-процесуального кодексу України передбачено, що у невідкладних випадках і виключно з метою збереження речових доказів або забезпечення можливої конфіскації чи спеціальної конфіскації майна у кримінальному провадженні щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину за рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України (або його заступника) погодженим прокурором, може бути накладено попередній арешт на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах [5].

До підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють діяльність Національного антикорупційного бюро України належить Положення про Раду громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України, де зазначено, що Рада громадського контролю є постійно діючим колегіальним консультативно-дорадчим виборним органом, який утворюється відповідно до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України». Основними завданнями Ради є:

- 1) забезпечення прозорості та здійснення цивільного контролю за діяльністю Національного антикорупційного бюро України;
- 2) сприяння взаємодії Національного антикорупційного бюро України з громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства з питань, пов'язаних з діяльністю Національного антикорупційного бюро України;
- 3) сприяння отриманню Директором Національного антикорупційного бюро України об'єктивних відомостей щодо громадської оцінки стану виконання Національним антикорупційним бюро України покладених на нього завдань та обов'язків [6].

Важливу роль відіграють нормативно-правові акти, які передбачають взаємодію Національного антикорупційного бюро України з іншими органами державної влади. Зокрема, Поряд-

док електронної інформаційної взаємодії Офісу Генерального прокурора та Національного антикорупційного бюро України визначає механізм електронної інформаційної взаємодії Офісу Генерального прокурора та Національного антикорупційного бюро України під час обміну інформацією для виконання ними повноважень, визначених законодавством [7]. Крім того, Національне антикорупційне бюро України взаємодіє з Державною службою фінансового моніторингу України. Правове регулювання такої взаємодії регламентується Порядком надання Державною службою фінансового моніторингу України Національному антикорупційному бюро України узагальнених (додаткових узагальнених) матеріалів та отримання Державною службою фінансового моніторингу України інформації про хід їх розгляду [8].

Важливою є спільна діяльність Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції, яка регулюється Порядком доступу Національного антикорупційного бюро України до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [9].

Отже, правове регулювання діяльності Національного антикорупційного бюро України забезпечується як законами так і підзаконними нормативно-правовими актами. Особливе значення у протидії корупції мають акти, що передбачають взаємодію Національного антикорупційного бюро України з іншими органами публічної влади.

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Чібісов Д. О. Адміністративно-правовий статус Національного антикорупційного бюро України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Дніпропетровський державний університет. Дніпро, 2019. 20 с.

3. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1664>

6. Питання Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро: постанова Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2022 р. № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-2022-%D0%BF#n12>

7. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Офісу Генерального прокурора та Національного антикорупційного бюро України: наказ Офісу Генерального прокурора та Національного антикорупційного бюро України від 08.02.2022. № 21/20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0021905-22#Text>

8. Про затвердження Порядку надання Державною службою фінансового моніторингу України Національному антикорупційному бюро України узагальнених (додаткових узагальнених) матеріалів та отримання Державною службою фінансового моніторингу України інформації про хід їх розгляду: наказ Міністерства фінансів України, Національного антикорупційного бюро України від 03.03.2021. № 144/32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0624-21#Text>

9. Про затвердження Порядку доступу Національного антикорупційного бюро України до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції, Національного антикорупційного бюро України від 01.11.2019. №134/19/130. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1246-19#Text>.

ПАВЛОВИЧ-СЕНЕТА Ярина,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри

адміністративно-правових дисциплін ННІППД

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КОРУПЦІЇ

Корупція, що виникла в далекому минулому, супроводжує людство і в наш час. Масштаби і наслідки процесів корумпованості в усіх державах світу вимагають від відповідних державних і міжнародних установ та організацій постійного і поглибленого аналізу її причин, з метою нейтралізації та розробки заходів щодо подолання.

Прояви корупції характерні і для української спільноти. З одного боку, відіграючи роль вкрай негативного явища, корупція здійснює вплив на політичну ситуацію, економічні перетворення, ідеологічні формулювання людей, міжнародні відносини тощо, створюючи при цьому своєрідну внутрішню кризу. З іншого боку вона характеризує трансформаційні процеси, що відбуваються під час державної та суспільної розбудови.

Ефективне запобігання корупції є об'єктивною необхідністю подальшого позитивного розвитку України, як правової, демократичної та соціальної держави, а для цього, слід ґрунтовно дослідити науковий та правовий інструментарій боротьби із нею. Закон «Про запобігання корупції», прийнятий у 2014 році, навіть з чисельними змінами і доповненнями не забезпечив успіху зусиль суспільства у протидії корупційним проявам.

На думку А.В. Мовчана серед причин поширеності корупції в Україні можна визначити наступні: 1) психологічні втрати перехідного періоду у житті суспільства; 2) становлення нових державних інститутів; 3) перерозподіл державної власності; 4) тінізація економіки; 5) кризові економічні явища; 6) незавершеність формування правового поля в Україні; 7) незадовільний стан протидії злочинності; 8) незадовільний стан боротьби з контрабандою на митницях; 9) прорахунки у кадровому забезпеченні інституту управлінської ланки в органах державного управління [1, с. 118].

Наукові підходи до визначення поняття та ознак корупції можуть бути досить різноманітними.

Зокрема, правовий підхід визначає корупцію, як використання службових повноважень для отримання особистої вигоди. Цей підхід акцентує увагу на правові аспекти та законодавчі рамки. М. П. Лазурко зазначає, що корупція – це систематичний підкуп посадових осіб законодавчої, виконавчої та судової влади, громадських та політичних діячів, який спричиняє прийняття ними рішень, що порушують закон або «неписані» суспільні норми, та їх здійснення часто на користь кримінальних структур, призводить до встановлення залежності від зазначених структур [2, с. 42].

За економічного підходу корупція – це відхилення від ефективного розподілу ресурсів, що призводить до економічних втрат. Цей підхід аналізує вплив корупції на економіку та ринки. Досліджуючи корупцію в економічній площині, І. Мазур зазначає, що корупція у широкому розумінні – це складне соціально-економічне (скоріше, асоціальне) явище, що виникає у процесі реалізації тіньових економічних відносин між посадовими особами та іншими суб'єктами з метою задоволення особистих інтересів через комерціалізацію суспільних благ і цінностей [3, с. 36].

Соціальний підхід тлумачить корупцію як соціальне явище, що виникає через нерівність у суспільстві та слабкість інститутів. Цей підхід досліджує корупцію як результат соціальних факторів. М.І. Мельник, що пропонує ставитись до цього феномену не тільки як до правового, але і як до соціального та морального явища, яке завдає шкоди нормальному функціонуванню моральних та правових відносин у суспільстві та державі [4, с. 32].

Політичний підхід до корупції розглядає її як політичне явище, що виникає через концентрацію влади та слабкість демократичних інститутів. Цей підхід аналізує вплив корупції на політичну систему. На думку О.Я. Прохоренко, корупція – це зловживання державною владою з метою особистої вигоди; це система відносин, яка допомагає власникам капіталу купувати все – пільги, вплив, закони, рішення на свою користь, заступництво законодавчої, виконавчої та судової влади [5, с. 18].

Кожен з цих підходів дає свою унікальну інтерпретацію розуміння корупції та допомагає краще зрозуміти її природу та вплив.

Аналізуючи Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року, можна узагальнити, що корупція – це використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб [6].

Ознаки корупції можуть бути різноманітними, залежно від конкретних обставин. Зокрема:

- 1) відсутність прозорості в прийнятті рішень, невідкриті тендери та угоди;
- 2) прийняття рішень особами, які мають особисту зацікавленість у результатах в умовах конфлікту інтересів;
- 3) неспівставний рівень багатства осіб із їхньою офіційною зарплатою чи доходами;
- 4) використання службового становища для отримання особистих вигод;
- 5) ігнорування встановлених процедур та норм у процесі прийняття рішень;
- 6) штучне створення бюрократичних перешкод з метою отримання хабарів за їхнє подолання [7, с. 12–18].

На фоні масштабних трансформаційних змін за останні десятиліття корупція стала досить поширеним соціальним явищем, що, по суті, перетворилося на усталену норму взаємовідносин у всіх сферах суспільства. Україна, на жаль, належить до країн із ендемічною формою корупції, тобто нею вражені всі сфери діяльності в нашій державі.

1. Мовчан А.В. Актуальні проблеми протидії корупції в Україні. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 116-121.
2. Лазурко М.П. Корупція у механізмі держави: сучасний стан та перспективи запобігання: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 365 с.
3. Мазур І. Корупція як інститут тіньової економіки. *Економіка і право*. 2015. № 8. С. 34–38.
4. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії: монографія. Київ: Юридична думка, 2004. 400 с.
5. Прохоренко О.Я. Протидія корупційним проявам у системі державної служби (організаційно-правові аспекти): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з державного управління: 25.00.03. Київ, 2004. 20 с.
6. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
7. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження / керівник авт. кол. доц. І.О. Ревак. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 220 с.
8. Литвиненко В. І. Концепція адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні. Київ: Персонал, 2016. 89 с.

ПИЦЬ Андрій,
аспірант

кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПРИВАТНІ ВИКОНАВЦІ ЯК СУБ'ЄКТИ ВЧИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ КОРУПЦІЄЮ

Відповідно до вимог Закону України «Про запобігання корупції» особи, які для цілей цього закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування належать особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, приватні виконавці, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом).

Корупційні правопорушення – це діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Законодавець відносить приватних виконавців до другої категорії осіб, що можуть бути суб'єктами вчинення правопорушень, пов'язаних із корупцією.

Сфера професійної діяльності приватних виконавців відноситься до різних суспільних сфер, а також є пов'язаною з великою кількістю цінностей, які охороняються законом. Це власність, особисте життя людини, матеріальні цінності тощо.

Приватні виконавці є уповноваженими особами, що викликають довіру у громадян. Це є підставою того, що приватний виконавець може використовувати свої повноваження всупереч соціально значущим та корисним цілям професійної діяльності, що може нанести шкоду цінностям суспільства.

Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» визначає, що приватним виконавцем не може бути особа, яка вчинила корупційне правопорушення або порушення, пов'язане з корупцією, - протягом трьох років з дня вчинення.

Слід зазначити, що в Законі України «Про виконавче провадження» лише частково зазначено щодо заборони приватному виконавцю вчиняти виконавчі дії при виникненні конфлікту інтересів. Приватний інтерес в такому випадку можуть становити випадки коли боржником або стягувачем є: сам виконавець, близькі йому особи (особи, які разом проживають, пов'язані

спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки з виконавцем (у тому числі особи, які разом проживають, але не перебувають у шлюбі), а також незалежно від зазначених умов – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням виконавця), пов'язані з ним особи; особа, яка перебуває у трудових відносинах з таким виконавцем; виконавець, близька йому особа або особа, яка перебуває з виконавцем у трудових відносинах, має реальний або потенційний конфлікт інтересів.

Частиною 11 статті 31 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» визначено, що стягнення з боржника додаткової винагороди приватному виконавцю, а також додаткових витрат, крім визначених Міністерством юстиції України, не допускається.

Окрім того, на приватних виконавців поширюються вимоги визначені Законом України «Про запобігання корупції».

Так, будь-якій особі, якій стала відомою інформацію про вчинення корупційного діяння приватним виконавцем необхідно звернутися до уповноважених органів, зокрема, при – отриманні неправомірної вигоди (неправомірна вигода, подарунок, якісь преференції тощо) (ст. 24 Закону України «Про запобігання корупції»); використання будь-якого державного чи комунального майна або коштів в приватних інтересах (ст. 22 Закону України «Про запобігання корупції»); порушення обмежень щодо отримання подарунка (ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції»); суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень (розділ 5 *Закону України «Про запобігання корупції»*); порушення обмеження спільної роботи близьких осіб (ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції»); недотримання обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 25, 26 Закону України «Про запобігання корупції»); порушення правил етичної поведінки (розділ 6 Закону України «Про запобігання корупції»); порушення вимог фінансового контролю (розділ 7 Закону України «Про запобігання корупції»); надання керівництвом незаконних доручень (ст. 44 Закону України «Про запобігання корупції»).

Таким чином, сфера діяльності приватних виконавців є досить широкою та стосується різних суспільних сфер. Приватні виконавці, як уповноважені державою особи, можуть використовувати власні повноваження всупереч державним цінностям, в результаті чого може бути нанесена шкода цінностям суспільства та знижуватися рівень довіри до приватного виконавця як представника держави.

Важливо для підвищення ефективності протидії корупції в сфері діяльності з примусового виконання судових рішень доцільно: усунути наявні в законодавстві недоліки. Реалізація вказаних заходів дозволить підвищити ефективність законодавства щодо відповідальності приватного виконавця за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення.

ПОЛЯК Святослав,
доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ

Корупція є однією з найбільших загроз для соціально-економічного розвитку країн, підриває довіру громадян до державних інституцій та знижує ефективність управління. Традиційні методи виявлення корупційних правопорушень часто виявляються недостатньо ефективними через великий обсяг даних, людський фактор та складність виявлення прихованих схем. У цьому контексті на допомогу приходять інноваційні технології, зокрема штучний інтелект, який дозво-

ляє автоматизувати аналіз даних, ідентифікувати та прогнозувати атипові дії, а в результаті ефективно здійснювати адміністративну та кримінальну юстицію як у справах про корупційні правопорушення, так й в інших, мінімізувавши суб'єктивний вплив та корупційні ризики.

Окрему увагу у дослідженні перспектив впровадження технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) в кримінальне судочинство слід приділити пілотному проєкту системи електронного кримінального провадження eCase, який розпочав своє функціонування 20 квітня 2020 року в антикорупційних органах. eCase передбачає повну автоматизацію процесів, що раніше здійснювалися вручну, що надає значні переваги для всіх учасників кримінального процесу.

Прокуратура зможе контролювати хід розслідування та здійснювати процесуальне керівництво в режимі реального часу. Слідчі органи оперативно отримуватимуть та аналізуватимуть необхідні дані, оскільки система регулярно оновлює інформацію на кожному етапі, планує управління часом та календар завдань. Свідки, підозрювані та їхні представники також отримуватимуть документи в електронному форматі [1].

Позитивний досвід пілотного проєкту eCase став підставою для ухвалення Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування». Додатково, спільним наказом Національного антикорупційного бюро України, Офісу Генерального прокурора, Ради суддів України та Вищого антикорупційного суду від 15 грудня 2021 року було затверджено Положення про інформаційну телекомунікаційну систему досудового розслідування [4].

Проте викликає подив те, що ця система впроваджується лише в кримінальних провадженнях, досудове розслідування в яких здійснюється детективами Національного антикорупційного бюро України, хоча за логікою законодавства система повинна охоплювати всі органи досудового розслідування. Важливо відзначити, що запровадження електронного кримінального провадження значно прискорює, спрощує і здешевлює процес розслідування, підвищує ефективність, знижує корупційні ризики. Враховуючи це, необхідно розробити Положення про інформаційну телекомунікаційну систему досудового розслідування, яке повинно унормовувати функціонування цієї системи для всіх органів досудового розслідування, прокуратури та судів [3].

Незважаючи на ці зауваження, впровадження електронного кримінального провадження може стати основою для подальшого запровадження алгоритмів ШІ в процесуальну діяльність органів досудового розслідування та прокуратури. Окремого значення в сучасних умовах набуває використання ШІ для перевірки заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, на зразок алгоритму VeriPol. Наприклад, аналізуючи 250 ухвал слідчих суддів Харківської області щодо бездіяльності слідчого прокурора, було встановлено, що у 55% випадків оскаржуються саме невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР). Система ШІ дозволить значно знизити кількість безпідставних відмов у реєстрації заяв, що також зменшить навантаження на судову систему.

Загалом, використання ШІ в кримінальному процесі має обмежену роль при прийнятті рішень слідчими, прокурорами та суддями. У той час як ШІ може бути корисним допоміжним інструментом, важливо уникати ситуацій, коли ШІ безпосередньо приймає рішення, оскільки це може порушити питання відповідальності за такі рішення. Важливим є застосування ШІ як допоміжного інструменту, а не як основного приймача рішень.

ШІ стає важливим інструментом у боротьбі з корупцією, що підвищує ефективність виявлення порушень і запобігання ризикам. Однак для досягнення максимального результату необхідно подолати виклики, пов'язані із впровадженням цієї технології, та забезпечити її інтеграцію у комплексні антикорупційні стратегії.

Для ефективного використання ШІ у боротьбі з корупцією необхідно [2]:

- Розробити національні платформи з відкритими даними.
- Інвестувати у підготовку спеціалістів із розробки та управління системами ШІ.
- Вдосконалити законодавчу базу для регулювання використання ШІ у правоохоронних органах.
- Забезпечити співпрацю між державними органами, міжнародними організаціями та приватним сектором.

ШІ суттєво змінює підходи до виявлення корупційних правопорушень і управління корупційними ризиками. Його здатність швидко аналізувати великі обсяги даних дозволяє ефективно виявляти аномалії у фінансових операціях, непрозорі тендери або підозрілі зв'язки між особами. Завдяки використанню алгоритмів машинного навчання та прогнозного аналізу, ШІ

може не лише фіксувати вже скоєні правопорушення, але й виявляти приховані схеми, які ще не стали очевидними. Це особливо важливо для боротьби з корупцією в державних закупівлях, бюджетному плануванні та регуляторній сфері.

Крім того, ШІ сприяє зниженню суб'єктивності в антикорупційній діяльності, забезпечуючи більш об'єктивний підхід до аналізу ризиків. Інструменти ШІ дозволяють автоматизувати моніторинг публічних реєстрів, звітів та інших джерел, що значно підвищує ефективність контролю. Проте впровадження таких технологій потребує значних ресурсів, а також вирішення питань щодо етичного використання даних та захисту конфіденційності. Загалом, ШІ є потужним інструментом для зміцнення прозорості та підзвітності, але його ефективність залежить від поєднання технологій з політичною волею та правовими ініціативами.

1. Гладкий В. В. Базові інтерпретаційні гіпотези концепту корупції / В.В. Гладкий // Актуальні наукові дослідження в сучасному світі. 2018. Вип. 7(39), Ч. 3. С. 58–65.

2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

3. Єфремова К. В. Особливості застосування штучного інтелекту у сфері фінансових послуг: досвід ЄС. Актуальні проблеми міжнародного приватного та публічного права. Право та інноваційне суспільство. №1 (14) 2020. С. 66–71.

4. НАБУ. Міжвідомча цифрова взаємодія підвищить ефективність розслідувань. 15.11.2024. URL: <https://nabu.gov.ua/news/mizhvidomcha-tcyfrova-vzayemodiia-pidvyshchyt-efektyvnist-rozsliduvan/>

ПРОЦЬ Іванна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри

адміністративно-правових дисциплін ННІППД

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

РОСЯК Софія,

здобувач вищої освіти ННІППД

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ КОРУПЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ У СИСТЕМІ МВС УКРАЇНИ

Корупція... основна причина недовіри громадян України до правоохоронних органів. З цією проблемою українське суспільство бореться не один десяток років. Антикорупційні органи докладають великих зусиль, щоб мінімізувати корупційні ризики, проте явного прогресу на даний момент не можемо спостерігати. У воєнний період дане питання набирає ще більших оборотів, оскільки потрібно протистояти як зовнішньому ворогу, так і внутрішньому.

На даний момент, в Україні є широка нормативно-правова база у сфері запобігання та протидії корупції, проте, на нашу думку, вона погано функціонує, через недостатню прозорість, відсутність належного контролю та підзвітності, низький рівень правової освіти, слабку систему захисту викривачів, формальний підхід до виконання норм. Врегулювання цих моментів покладено на управління корупційними ризиками – це цілеспрямована, скоординована діяльність організації з виявлення, усунення, мінімізації корупційних ризиків у своїй діяльності [1].

Для подолання вище перелічених проблем у Міністерстві внутрішніх справ України запроваджено Антикорупційну програму в якій зазначено, що «Засади антикорупційної політики МВС реалізуються шляхом виконання завдань і заходів за такими пріоритетними напрямками: 1) забезпечення системного підходу до запобігання і протидії корупції, нормативно-правове регулювання відносин; 2) реалізація антикорупційної політики в кадровому менеджменті, здійснення заходів із дотримання вимог фінансового контролю, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів; 3) запобігання корупції у сфері публічних закупівель, посилення ефективності управління фінансовими та матеріальними ресурсами, розвиток та підтримка системи внутрішнього аудиту; 4) удосконалення процесу надання МВС послуг; 5) організація роботи з повідомленнями про мож-

ливі факти порушення антикорупційного законодавства; 6) співпраця з міжнародними організаціями щодо здійснення антикорупційних заходів...» [2]. Тобто тут можна зрозуміти, що механізм управління корупційними ризиками у органах МВС складається з таких етапів: оцінювання корупційних ризиків; розробка антикорупційної програми; виконання заходів, передбачених цією програмою, що в принципі визнається ефективним способом подолання проблеми.

Варто звернути увагу на закордонну практику врегулювання корупційних ризиків. До прикладу, основна ідея антикорупційної політики Сінгапуру полягає в «прагненні зменшити або усунути умови, які створюють стимули та можливості для корупційних дій». Це досягається за допомогою кількох антикорупційних принципів, серед яких: 1) оплата праці державних службовців за формулою середньої зарплати успішних працівників приватного сектору; 2) контрольована річна звітність державних посадових осіб про своє майно, активи та зобов'язання; прокурор має право перевіряти будь-які банківські, акціонерні та поточні рахунки осіб, підозрюваних у вчиненні порушення Закону про запобігання корупції; 3) велика сила корупційних справ високопосадовців для підтримки морального авторитету непідкупних політичних лідерів; 4) усунення зайвих адміністративних перешкод для економічного розвитку [3, с. 112]. Боротьба з корупцією є одним із головних факторів успіху Сінгапуру. У випадку цієї держави, інструменти подолання корупційних ризиків спрямовані на нівелювання передумов зародження корупції, а не протидію її наслідкам.

У випадках масштабної корупції акцент робиться на усуненні причин, а не на боротьбі з конкретними проявами. Наприклад, правові системи деяких розвинених країн взагалі не використовують у законодавстві термін «боротьба» – законодавець закладає в нормативний правовий акт принципи запобігання правопорушенням.

Закони, які використовують термін «боротьба» для опису певного виду злочину, не характерні для правової системи Фінляндії. Законодавець Фінляндії закріпив принципи попередження злочинності та запобігання кожному правовому акту, який визначає конкретну сферу діяльності, а не вид злочину. Відповідно до положень Кримінального кодексу Фінляндії, дії, які кваліфікуються як «корупція», караються від штрафу до позбавлення волі на строк від одного до чотирьох років залежно від рівня небезпеки для суспільства. Злочинності [4, с. 242].

При Міністерстві внутрішніх справ Словацької Республіки діє Антикорупційний комітет, до повноважень якого входить проведення профілактичних заходів та розслідування фактів корупції серед працівників міністерства та поліцейських структур країни. З метою отримання інформації про службові неправомірні дії та локалізації цього явища в правоохоронних структурах створено спеціальну телефонну лінію, за якою громадяни країни можуть повідомляти про протиправні дії знайомим їм правоохоронцям. Водночас у міжнародній інформаційній мережі «Інтернет» створено веб-сторінку, на якій бажаючі можуть висловлювати свої пропозиції щодо необхідних заходів щодо протидії корупції в державних установах [4, с. 242].

Тобто, зробивши аналіз антикорупційної політики цих держав, ми вважаємо, що українська нормативно правова база у сфері корупції та інструменти, які використовуються в Україні для управління корупційними ризиками відповідають міжнародним стандартам та наслідують їхню модель врегулювання даного питання. Проте, проблема полягає, як уже зазначалось, саме у виконанні та дотриманні цих положень.

З огляду на це можна визначити, що основними інструментами управління корупційними ризиками є:

- прозорість процесів. Використання електронного управління, наприклад публічних електронних реєстрів, зменшує людський фактор.
- внутрішній контроль. Системи аудиту та моніторингу допомагають виявити зони ризику в роботі МВС.
- етичне виховання. Проводити тренінги, курси та семінари для працівників, спрямовані на формування доброчесної поведінки.
- пріоритетність запобігання корупції, ніж подолання її наслідків.
- залучення громадян до сфери запобігання корупції, адже корупція сповільнює нормальне функціонування держави, що безпосередньо впливає на їх добробут.

Однак і тут є багато перешкод і викликів – обмежені ресурси: висока вартість оцифрування та навчання персоналу; опір змінам: небажання окремих державних службовців і громадян дотримуватися нових правил через втрату «тіньових» доходів або корисного вирішення проблеми.

Отже, в Україні постійно проводиться профілактика, спрямована на боротьбу з корупцією. Органи державної влади переглядають та вдосконалюють антикорупційне законодавство. Ці зміни, спрямовані на посилення покарання для осіб, які вчиняють корупцію, але від цих дій рівень корупції в країні не знизився. Більшу увагу варто було б приділити саме функціонування нормативної антикорупційної бази та інструментам управління корупційними ризиками, з допомогою яких можна було б досягти прогресу у боротьбі з корупцією.

1. Про вдосконалення процесу управління корупційними ризиками: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 28.12.2021 № 830/21. URL: [https:// zakon. rada. gov. ua/ laws/ show/ z0219-22#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0219-22#Text)

2. Про затвердження Антикорупційної програми Міністерства внутрішніх справ України на 2023-2025 роки: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 28 лютого 2023 року № 136. URL: <https://mvs.gov.ua/pro-zatverdzennia-zmin-do-antikorupciinoi-programi-ministerstva-vnutrisnix-sprav-ukrayini-na-2023-2025-roks>

3. Шмаль Л. Сінгапурська модель протидії корупції: досвід для України. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 110 - 118.

4. Чередниченко О. Ю. Організаційно-економічний аспект використання досвіду створення та діяльності антикорупційних структур країн ЄС в роботі щодо запобігання та протидії корупції в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. Випуск 58. С. 239–247.

РУДИК Микола,

начальник

Головного сервісного центру МВС

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ КОРУПЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ ГОЛОВНОГО СЕРВІСНОГО ЦЕНТРУ МВС

З часу утворення системи сервісних центрів МВС минуло більше дев'яти років. За цей період спільними зусиллями вдалося перетворити старі підрозділи МРЕВ на прозорі високотехнологічні офіси з надання послуг, переважна більшість яких вже переведено в онлайн площину.

Однак на досягнутому ми не зупиняємося, адже цифровізація всіх процесів обслуговування є одним з головних пріоритетів нашої роботи, визначених керівництвом Міністерства, а основний меседж цього – мінімізація контактів надавачів послуг із суб'єктами їх отримання, що є одним з ефективних інструментів протидії корупції.

Відразу зазначу, що ми не монополізуємо нашу діяльність, а постійно працюємо над децентралізацією наших послуг та масштабуванням точок доступу до них.

Не секрет, що сьогодні сервісні послуги можливо отримати як у ТСЦ МВС, центрах надання адміністративних послуг (ЦНАП), автосалонах так і за допомогою функціональних можливостей електронного кабінету водія (ЕКВ) і Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, з використанням його мобільного додатка – Порталу Дія.

Зупинюсь детальніше на послугах, доступних в онлайн-форматі:

1. Перереєстрація ТЗ на підставі ДКП, укладеного онлайн, з можливістю доставки засобами поштового зв'язку як свідоцтва про реєстрацію ТЗ так і номерних знаків. Така послуга доступна на Порталі Дія;

2. Обмін/видача посвідчення водія. Таку послугу можна замовити в ЕКВ та на Порталі Дія, а отримати результат послуги можливо засобами поштового зв'язку, в тому числі з доставкою ПВ за кордон;

3. Продовження відповідального зберігання номерних знаків. Послуга доступна в ЕКВ, вона здійснюється автоматично, без втручання працівника ТСЦ;

4. Призначення належного користувача транспортного засобу. Послугу можливо отримати як в ЕКВ так і на Порталі Дія. Послуга здійснюється автоматично, без втручання працівника ТСЦ;

5. Замовлення номерних знаків. Така послуга доступна в ЕКВ, вона здійснюється автоматично, без втручання працівника ТСЦ;

6. Замовлення індивідуальних номерних знаків. До речі така послуга доступна в ЕКВ із 2019 року. Її можливо замовити також і в ТСЦ МВС.

Довідково:

З моменту запровадження цієї послуги, станом на 14.11.2024, через ЕКВ замовлено 39,2 тис. індивідуальних номерних знаків, що становить 87 % від усіх замовлень (через ТСЦ замовлено лише 5,9 тис. ІНЗ або 13 %). У випадку замовлення послуги через ЕКВ замовник може обрати один із двох варіантів отримання виготовлених ІНЗ: у ГСЦ МВС або у відділенні «Нової пошти», до якого виготовлені ІНЗ доставляє ДП «ІНФОТЕХ».

З 06 лютого 2020 року в ЕКВ і на Порталі Дія відображаються ПВ та свідоцтво про реєстрацію ТЗ в електронній формі, а з 14 грудня 2022 року запроваджено цифрові документи без виготовлення їх на бланку. Це зручно в першу чергу для водіїв.

Довідково:

Загалом видано посвідчень водія в електронній формі – 53,4 тис.; свідоцтв про реєстрацію ТЗ в електронній формі – 14,4 тис.

Електронне ПВ та електронне СРТЗ формується засобами Порталу Дія за бажанням особи та за наявності в ЄДР МВС усіх відомостей зазначених у національному посвідченні водія, зокрема відцифрованого образу обличчя особи. Посвідчення водія та свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу в електронній формі (без виготовлення його на бланку) повною мірою прирівнюються до посвідчення водія, виготовленого на бланку.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні та фізичні особи-підприємці для забезпечення можливості перевірки електронного посвідчення водія (яке, згідно українського законодавства, є документом, що посвідчує особу) та отримання електронних копій (відомостей, даних) підключають власні інформаційні системи до Порталу Дія з метою належної перевірки дійсності електронних посвідчень водія та ідентифікації власника такого електронного посвідчення водія.

Перелік онлайн-послуг

Дія:	ЕКВ:
1) обмін/видача ПВ;	1) обмін/видача ПВ;
2) призначення та скасування належного користувача;	2) призначення та скасування належного користувача;
3) перереєстрація ТЗ на підставі ДКП, укладеного засобами Порталу Дія;	3) продовження відповідального зберігання номерних знаків;
4) відображення ПВ та СРТЗ в електронній формі	4) замовлення номерних знаків;
	5) замовлення ІНЗ;
	6) відображення ПВ та СРТЗ в електронній формі

Починаючи з 23 травня 2023 року в місті Вишгород Київської області розпочав роботу онлайн сервісний центр МВС, який працює в режимі 24/7. Завдання його працівників – надання онлайн послуг за заявами, поданими через Портал Дія та ЕКВ.

З метою своєчасного опрацювання таких заяв, недопущення нарікань громадян на роботу онлайн ТСЦ нам вдалося збільшити кількість працюючого в ньому персоналу із 17 (у травні 2023 р.) до 43 працівників (станом на сьогодні).

Довідково:

Результати роботи онлайн ТСЦ м. Вишгород

Обмін ПВ (із 23.05.2023)	Всього	ДІА по пошті	ДІА в ел. формі
надійшло	257 495	177 189	80 306
оброблено	192 776	141 906	50 870
відхилено	63 669	34 385	29 284
залишок	1050	898	152

<i>Перереєстрація ТЗ (із 20.12.2023)</i>	<i>Всього</i>	<i>ДІА по пошті</i>	<i>ДІА в ел. формі</i>
<i>надійшло</i>	<i>439 086</i>	<i>405 021</i>	<i>34 065</i>
<i>оброблено</i>	<i>197 702</i>	<i>187 568</i>	<i>10 134</i>
<i>відхилено</i>	<i>240 293</i>	<i>216 412</i>	<i>23 881</i>
<i>залишок</i>	<i>1091</i>	<i>1041</i>	<i>50</i>
<i>закріплено номерів «ДІ»</i>	<i>22168</i>		

Наступний важливий напрямок роботи – це співпраця з центрами надання адміністративних послуг (ЦНАП).

На сьогодні регіональними сервісними центрами ГСЦ МВС з органами місцевого самоврядування, які утворили ЦНАП, укладено 233 узгоджені рішення для надання сервісних послуг МВС.

Послуги надають 97 ЦНАП, якими з початку 2024 року здійснено майже 36 тис. реєстраційних операцій з ТЗ і видано понад 22,6 тис. посвідчень водія.

Довідково:

Перелік сервісних послуг МВС, доступних через ЦНАП:

реєстрація, перереєстрація ТЗ усіх категорій, зняття їх з обліку (для транспортних засобів, які відповідно до законодавства не підлягають огляду/експертному дослідженню, або на які подано підтвердні документи про його проведення, або якщо інформація про його проведення міститься в ЄІС МВС);

видача нового посвідчення водія на право керування ТЗ замість втраченого або викраденого;

обмін посвідчення водія на право керування транспортними засобами (без складання іспитів).

3 лютого 2021 року запроваджено можливість покупцю нового транспортного засобу замовити послугу з його реєстрації безпосередньо в автосалоні.

Найбільше таких суб'єктів господарювання (дилерів) у столиці, якими лише в поточному році здійснено 2 065 реєстраційних операцій з новими транспортними засобами.

Відносно активно в цьому напрямку працюють дилери у місті Дніпро, які здійснили в 2024 році 62 реєстраційні операції (загалом у 2024 році дилерами зареєстровано 2 128 нових ТЗ).

Крім цього, з серпня 2023 року запроваджено послугу щодо здійснення власником транспортного засобу його реєстрації в сервісному центрі МВС за довіреністю, наданою ним уповноваженій особі суб'єкта господарювання (дилера). І якщо раніше це була звичайна паперова довіреність, то зараз це вже цифровий документ – доручення, сформоване власником ТЗ онлайн у відповідному реєстрі.

Довідково:

З початку 2024 року за електронною довіреністю, виданою представнику автосалону, здійснено 15,3 тис. реєстраційних операцій, за паперовою довіреністю – 14,3 тис.

Переваги переведення сервісних послуг МВС в онлайн площину відчули на собі як надавачі послуг так і їх отримувачі.

Щодо системи сервісних центрів МВС то це:

значне підвищення ефективності та продуктивності роботи наших підрозділів;

зменшення корупційних ризиків;

автоматизація та стандартизація процесів надання послуг;

підвищення задоволеності громадян сервісами;

підтримка позитивного іміджу системи сервісних центрів МВС;

забезпечення більш рівного доступу до послуг.

Щодо суб'єктів звернення:

мінімізація потреби особистого відвідування ТСЦ МВС;

скорочення часу на отримання послуги;

усунення потенційного корупційного ризику;

можливість отримання послуг в найвіддаленіших точках країни, а також за кордоном;

прозорий, зрозумілий та зручний механізм отримання послуг.

На досягнутому ми не зупиняємося.

У найближчих планах на 2025 рік робота над розробкою нових програмних модулів Єдиного державного реєстру транспортних засобів, необхідних для здійснення відомчої реєстрації та обліку великотоннажних транспортних засобів та іншої технологічної техніки у зв'язку з делегуванням на законодавчому рівні цієї функції від Держпраці до територіальних органів МВС.

На завершення інформую, що саме цифровізація послуг зменшує ймовірність виникнення корупційних ризиків, адже забезпечує:

1) прозорість процесу (електронні сервіси забезпечують прозорість у процесі отримання послуг – кожен етап обробки заяви стає видимим для суб'єкта звернення, що дозволяє уникнути зловживань з боку посадовців; наявність чітко регламентованих термінів опрацювання заяв і можливість моніторингу їх статусу знижують фактори виникнення корупційних проявів);

2) зменшення контактів між особами (запровадження електронного (онлайн) формату взаємодії між громадянами та державними органами дозволяє звести до мінімуму особисті контакти, що, в свою чергу, знижує ймовірність корупційних проявів; використання електронних сервісів нівелює ситуації, коли суб'єкти звернення можуть намагатися впливати на рішення посадових осіб);

3) використання автоматизованих систем (автоматизація процесів надання адміністративних послуг через електронні сервіси дозволяє усунути людський фактор ще на етапі обробки заяв; використання алгоритмів й автоматичних систем зменшує ймовірність проявів корупції, оскільки рішення приймаються на основі об'єктивних незалежних критеріїв);

4) підвищення відповідальності посадовців (електронні системи дозволяють більш ефективно контролювати їх діяльність – завдяки системам моніторингу та аналізу даних можливо виявляти порушення та нетипові дії працівників, що також слугує запобіжником для корупційних проявів; відкритість системи формує атмосферу відповідальності та підзвітності).

Таким чином, реалізація можливості замовлення та отримання послуг онлайн є важливим кроком у боротьбі з корупцією – запровадження прозорих, автоматизованих і безконтактних механізмів надання послуг значно знижує ймовірність корупційних проявів, сприяє підвищенню довіри громадян до державних інституцій та поліпшенню їх якості.

Презентація виступу в додатку № 8.

САВАЙДА Олена,
*кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії вивчення
проблем протидії торгівлі людьми ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

ДЕОНТОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Принципи та основи, які в своєму доробку використовує деонтологія як наука, формують у людини більш свідоме розуміння та сприйняття певної ситуації. Деонтологія, як відомо вбодіває за створення ідеалу та моделей правильної поведінки людини.

Розглядаючи деонтологічні засади в професійній діяльності можна часто зіштовхнутися із моральними дилемами, які виникають під час виконання тих чи інших професійних функцій та завдань у професійній сфері людини.

Тож первинно у свідомості людини постають ті постулати, які спрацьовують у звичайному бутті людини (засновані на родинних традиціях та звичаях, на культурі суспільства, на ментальності народу) чи ті, які вона також здобуває під час свого досвіду, й трансформує і на професійну сферу, особливо це стосується проблемних ситуацій або навіть така трансформація особливо проявляється під час професійних конфліктів.

Належне виконання функцій держави - важлива та відповідальна мета для розвитку демократичної сильної та незалежної держави. Й для такого ефективного виконання поставлених завдань та для нормального функціонування країни потрібний професійний людський потенціал.

Проте саме в людському потенціалі можуть бути як закладені деонтологічні засади щодо належного виконання професійних зобов'язань, так і їх відсутність.

Суб'єктивні чинники використання деонтологічних основ в професійній діяльності носять безпосередній характер.

Характерна риса прояву деонтологічних засад під час виконання своєї діяльності професіоналом ґрунтується, на нашу думку, на таких принципах як:

- неупередженість;
- достовірність;
- ґрунтовність;
- вирішення конфлікту чи ситуації на користь (під користю мається на увазі позитивне добро, яке може мати місце у вирішенні такої ситуації), тобто з позитивним результатом;
- об'єктивність;
- справедливність.

Також, на думку Середи О.І. та Свічкарьової Я.В., на прикладі правоохоронних органів, до деонтологічних засад можна віднести основні деонтологічні принципи їхньої діяльності, серед яких: повага, доброзичливість, справедливність, чесність, відповідальність, контроль, виваженість. Саме ці принципи можна вважати не тільки загальними стандартами поведінки, але й тими засадами, які дозволяють вдосконалити співпрацю правоохоронців з громадськістю, що лише покращить виконання їхніх професійних обов'язків. [1, С.8]

Досліджуючи прояви корупції та засади антикорупційної діяльності важлива відмітити, що постулати деонтологічних основ буття людини містять такі ґрунтовні основи як моральність, етичні основи, природньо-правові догми, ментальність, на яких може опиратися людини у виконанні своїх професійних зобов'язань.

1. Середа О.Г., Свічкарьова Я.В. Основні аспекти деонтологічних засад правоохоронної діяльності. Наукові записи. Серія: Право. №13. 2022. С. 6–9. <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-13-6-9>

САМЧЕНКО Марта,
кандидат юридичних наук,
начальник 6-го відділу (протидії корупції)
(Управління стратегічних розслідувань у Львівській області
Департаменту стратегічних розслідувань
Національної поліції України)

ПРО ДЕЯКІ ПРОГАЛИНИ В АНТИКОРУПЦІЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Відповідно до статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» Національна поліція України є спеціально уповноваженим суб'єктом у сфері протидії корупції. В системі Національної поліції України мають право на складання протоколів про вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією Департамент стратегічних розслідувань та Департамент внутрішньої безпеки.

Наказом Національної поліції України від 05.04.2024 №363 «Про деякі питання складання уповноваженими особами Національної поліції України протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією», повноваження щодо складання протоколів відносно суб'єктів системи МВС мають працівники Департаменту внутрішньої безпеки.

Стаття 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) визначає повноваження Національної поліції на складання протоколів про вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією (статті 172-4 – 172-9 КУпАП (за винятком правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище). Перелік осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище визначені в примітці до статті 51-3 Закону України «Про запобігання корупції».

Стаття 251 КУпАП визначає, що збір доказів здійснюється тим органом, яким має право на складання протоколів. Разом з тим, чинне антикорупційне законодавство не встановлює конкретні строки збору доказів, що в подальшому може бути підставою для закриття протоколів по строках давності.

Також слід наголосити, що на сьогодні жоден нормативний документ не визначає момент виявлення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією. У зв'язку з цим практика судів різних областей та навіть різних судів в межах однієї області є різною: одні судді момент виявлення адміністративного правопорушення прив'язують до дати складання протоколу, інші – до дати скерування відповідного запиту правоохоронним органом, отримання відповіді на запит, надання пояснення, складання обґрунтованого висновку Національного агентства з питань запобігання корупції, дати подання електронної декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування тощо). Дана прогалина потребує законодавчого врегулювання.

Проблемою залишається також можливість уникнення адміністративної відповідальності у зв'язку зі спливом строків. Стаття 277 КУпАП визначає випадки зупинення строків розгляду справи в суді у разі, якщо особа, щодо якої складено протокол про адміністративне правопорушення, умисно ухиляється від явки до суду або з поважних причин не може туди з'явитися (хвороба, перебування у відрадянстві чи на лікуванні, у відпустці тощо). Однак це не впливає на строк накладення адміністративного стягнення, передбаченого статтею 38 КУпАП – 6 місяців з моменту виявлення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією та 2 роки з моменту вчинення.

На практиці зустрічаються також випадки, коли зацікавлені в уникненні адміністративної відповідальності особи не надають відповіді на запити Національної поліції. Зокрема, при скеруванні Департаментом стратегічних розслідувань Національної поліції України запитів до різних підприємств, установ, організацій, останні, інколи, не надати таку інформацію, посиляючись на відсутність кримінального провадження при скеруванні запиту, порушенні, на їхню думку, норм Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України тощо.

Разом з тим, згідно статті 188-46 КУпАП за невиконання законних вимог (приписів) Національного агентства з питань запобігання корупції щодо усунення порушень законодавства про запобігання і протидію корупції, ненадання інформації, документів, а також порушення встановлених законодавством строків їх надання, надання завідомо недостовірної інформації або не у повному обсязі встановлена адміністративна відповідальність. Однак, такої ж норми та відповідальності за ненадання інформації на запит працівника Національної поліції України немає у чинному законодавстві, що дозволяє порушникам уникати відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією. Разом з тим, за відмову у наданні інформації на запит за підписом керівника установи відносно себе чи близьких осіб працівниками поліції складаються протоколи за ч.ч. 1, 2 статті 172-7 КУпАП (конфлікт інтересів). Вказана практика успішно розглядається у судах.

Неврегульованим також є питання щодо встановлення поважних причини відповідно до статті 172-6 КУпАП. Так, при складанні протоколу за порушення вимог фінансового контролю (ч.1 статті 172-6 КУпАП) відповідальність настає за несвоєчасне, без поважних причин, подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Разом з тим, перелік поважних причин законодавством не визначено. Це дає можливість для певних зловживань – уповноважений працівник або суддя чи при розгляді справи в суді самостійно визначають чи є та чи інша обставина поважною причиною несвоєчасного подання такої декларації.

Аналогічно є неврегульованим питання загальновизнаних уявлень про гостинність. Так, згідно ч. 2 статті 23 Закону України «Про запобігання корупції» особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, можуть приймати подарунки, які відповідають загальновизнаним уявленням про гостинність, крім випадків, передбачених частиною першою цієї статті, якщо вартість таких подарунків одноразово не перевищує двох прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановлених на день прийняття подарунка, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує чотирьох прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановлених на 1 січня року, в якому прийнято подарунки. Разом з тим, чинним законодавством не визначено переліку подарунків, які відповідають переліку загальновизнаним уявленням про гостинність. У кожного поняття «гостинності» може бути своє, що знову ж таки, дає можливість для зловживання.

Вказані прогалини в антикорупційному законодавстві потребують врегулювання.

КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ ЯК НЕГАТИВНЕ СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Корупція – це таке соціальне явище, яке становить загрозу для суспільства та держави в умовах незаконного корисливого використання влади.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», корупція – це використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки або пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка або пропозиція чи надання неправомірної вигоди службовій особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [1].

Корупція негативно позначається на всіх сферах суспільного життя. Вона призводить до зростання тіньової економіки, порушення конкурентних ринкових механізмів, зменшення податкових надходжень, ослаблення державного бюджету. В результаті знижується працездатність державного апарату управління, зменшується довіра населення до представників влади, падає престиж країни на міжнародній арені. Через розвиток корупційних дій відбувається збільшення майнової нерівності і бідності основної частини населення. Корупція прямо сприяє криміналізації суспільства, зміцненню організованої злочинності і дискредитації права як основного інструменту регулювання життя держави і суспільства.

Корупція є соціальний феномен, що передбачає діяльність державних службовців, їх взаємини з іншими членами суспільства, пов'язані з використанням ними свого посадового становища в особистих корисливих цілях, що приносить шкоду громадським інтересам. Корупційний чинник став нормою в політиці, економіці та суспільному житті України – це негативне соціальне явище вже не загрожує цим сферам, а є їх складовою частиною. Вона є універсальним явищем, оскільки, виникнувши разом з людською цивілізацією об'єктивно властива всім моделям соціального устрою. Її виникнення можливе з моменту відокремлення функцій управління суспільством, формуванням відповідних інститутів і появою групи керуючих людей. Саме в цьому випадку у посадові особи з'являється можливість розпоряджатися ресурсами і приймати рішення не в громадських, а в особистих корисливих інтересах.

Для корупції при цьому характерні такі ознаки: 1) особливе соціально-привілейоване становище пануючих суб'єктів як основних учасників корупційних відносин, 2) неправомірне використання ними громадських і державних ресурсів, 3) прихований, неформальний і погоджувальний характер корупційних відносин, 4) здатність корупційних дій до постійної зміни і вдосконалення [2, с. 89].

Основні варіації існування феномена корупції можна звести або до здійснюваних разовим корупційним операціям, або до формування стійких корупційних мереж, які передбачають стійке відтворення корупційних проявів.

Здійснювані корупційні дії можна також поділити на різні види. По-перше, до них слід віднести форми прояву корупційної діяльності, в яких відображається змістовна сторона описаного явища (характерні ознаки різних корупційних дій, механізм їх здійснення тощо). По-друге, особливості корупційних відносин залежать від складу учасників, що вступають у взаємодію один з одним з метою отримання особистої вигоди з владних повноважень посадової особи. По-третє, характер корупційної діяльності залежить від суб'єктивного ставлення до них (переслідувані мотиви, цілі, інтереси тощо). По-четверте, корупційні відносини можна поділити в залежності від рівня, ступеня їх організації.

Розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства на сьогоднішньому етапі розвитку правової держави та розбудови громадянського суспільства в Україні.

1. Про запобігання корупції: Закон України від 04.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

2. Проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, припинення та превенції корупційних проявів: матеріали постійно діючого науково-практичного семінару (м. Львів, 29 травня 2020 року) / упорядник А. В. Баб'як. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 178 с.

СТРІЛЬЦІВ Олександр,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
уповноважений з антикорупційної діяльності
(Національна академія внутрішніх справ)

УСІКОВА Наталія,
аспірант наукової лабораторії
з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції
Навчально-наукового інституту № 3
(Національна академія внутрішніх справ)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС ПРОТИПРАВНОГО РОЗГОЛОШЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ВИКРИВАЧА

Законом України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року [1] було запроваджено новий статус особи – викривача, який за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання. Одночасно викривача та членів його сім'ї було взято під державний захист, законодавчо визначено їх права та гарантії, встановлена адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення їх прав.

Разом з тим, на сьогодні залишилися деякі нормативно-правові вади, які виникають під час протиправного розголошення інформації щодо викривача. Розглянемо деякі з них.

По-перше, виходячи з диспозиції частини 2 ст. 172⁸ Кодексу України про адміністративні правопорушення [2] конфіденційна інформація стосується двох суб'єктів, викривач та близьких осіб викривача. У роз'ясненні Національного агентства з питань запобігання корупції від 24 лютого 2021 року № 4 «Щодо забезпечення права викривача на конфіденційність та анонімність» [3] визначається перелік відомостей про викривача, розголошення яких надає можливість його ідентифікувати. Проте у вказаному роз'ясненні не міститься перелік відомостей, розголошення яких надає можливість ідентифікувати близьких осіб викривача.

По-друге, відповідно ст. 2 та ст. 7 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [4] та частини 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України [5] щодо викривача та членів сімей і близьких родичів викривача можуть вживатися заходи забезпечення безпеки. Поряд з цим категорія «близькі родичі» не співвідноситься з терміном «близька особа», поняття якої зазначено у пункті 3 частини 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» [1]. Як наслідок під дію Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [4] та ст. 185¹¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення [2] не підпадають наступні категорії близьких осіб викривача, які визначені у пункті 3 частини 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»: двоюрідний брат, двоюрідна сестра, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки) [1].

По-третє, відповідно до частини 2 ст. 53⁵ Закону України «Про запобігання корупції» [1] дозволяється без згоди викривача ухвалення обґрунтованого рішення про розголошення інформації про викривача або інформації, яка може ідентифікувати особу викривача. У такому випадку викривач повинен бути повідомлений про це не пізніше ніж за 18 робочих днів до дня розкриття відповідної інформації шляхом вручення йому повідомлення про ухвалення відповідного рішення під розписку. Разом з тим, законодавством не передбачено випадки, у яких може здійснюватися процедура розголошення інформації про викривача або інформації, яка може ідентифікувати його особу без згоди викривача. Також відсутні підстави та порядок ухвалення рішення про розголошення інформації про близьких осіб викривача або інформації.

Аналогічна ситуація щодо відсутності поширення прав на конфіденційність на близьких осіб викривача вказана у частині 3 ст. 53⁵ Закону України «Про запобігання корупції» [1], норми якої передбачають лише відповідальність «за незаконне розкриття відомостей про викривача».

Підводячи підсумки зазначимо про існуючі нормативно-правові проблеми, які виникають під час протиправного розголошення інформації щодо викривача та близьких йому осіб що спонукає до розроблення законодавцем відповідних змін та доповнень до законів України «Про запобігання корупції» [1], «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [4], Кримінального процесуального кодексу України [5] та інших підзаконних актів.

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. № 51. Ст. 1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

3. Щодо забезпечення права викривача на конфіденційність та анонімність: роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 24 лютого 2021 р. № 4. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Rozyasnennya-4-vid-24.02.21.pdf>

4. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#n13>.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Офіційний вісник України. 2012. № 37. Ст. 1370. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

УДОД Катерина,
уповноважена з антикорупційної діяльності
(Донецький державний університет внутрішніх справ)

ПРАКТИЧНИЙ ПОРАДНИК ДО ПРАВИЛ ЕТИЧНОЇ ТА ДОБРОЧЕСНОЇ ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКІВ МВС УКРАЇНИ

Наказом МВС України від 09.04.2024 №230 затверджено Правила етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України (далі – Правила).

Імплементація Правил сприяла забезпеченню доброчесності, підзвітності та прозорості, що сповна відповідає цілям Програми НАТО з розбудови доброчесності (Програма VI), забезпечує підвищення рівня моральних та професійно-етичних принципів працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, Головного сервісного центру МВС, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, а також сприяє підвищенню рівня довіри суспільства та міжнародних інституцій до органів та установ системи МВС України.

Правила – це сукупність моральних та професійно-етичних принципів, вимог, які регулюють засади поведінки суб'єктів доброчесної поведінки – працівників.

Затвердження стандартів доброчесності у системі МВС України, які знайшли своє відображення у Правилах, має на меті запровадження доброчесності та зниження корупційних ризиків у діяльності працівників установ МВС України, створення практичних інструментів для реалізації політики, що ґрунтується на принципах етичності, зниження ризику корупції в установах сектору безпеки.

В свою чергу, після введення в дію наказу, яким затверджувались зазначені Правила, виникла необхідність у розробленні коментаря до них, адже знання Правил може захистити працівника під час виконання посадових, службових обов'язків. Водночас, працівник установи МВС України має право посилається на Правила у разі, якщо порушення іншими особами поведінкових норм принижує його гідність або заважає виконанню службових обов'язків.

Відповідно до резолюції Міністра внутрішніх справ Ігоря Клименка Донецькому державному університету внутрішніх справ та Управлінню запобігання корупції МВС України доручено розроблення та видання коментаря (роз'яснення) до Правил.

З метою належного та своєчасного виконання резолюції Міністра, Донецьким державним університетом внутрішніх справ було ініційовано створення відповідної робочої групи. Зважаючи на спільні цінності та дотичні вектори діяльності, значний суспільний інтерес до Правил,

до складу Робочої групи був запрошений національний радник Женевського центру урядування у секторі безпеки.

Робочою групою було прийняте рішення використати саме метод «кейсів», тобто ситуацій, з якими може стикатись працівник, та питань/відповідей. Зручність саме цього методу, на думку розробників, полягає саме у тому, що працівник може знайти відповіді на найпоширеніші питання. Для антикорупційного уповноваженого такий вигляд коментарів також є корисним, через не перевантаженість тексту науковими термінами та наявність готових практичних порад, які можуть бути використані при наданні консультацій працівникам або при проведенні антикорупційних навчань в установах системи МВС України.

Зважаючи на те, що структура Правил складається з трьох розділів та 7 основних принципів, та для всебічного розкриття змісту усіх з них, було визначено 32 ілюстративні ситуації з відповідями до них.

За результатами плідної роботи та співпраці Практичний поради́ник до правил етичної та доброчесної поведінки працівників МВС України було рекомендовано до друку Науковою радою Донецького державного університету внутрішніх справ (Протокол № 9 від 18.10.2024).

Враховуючи співпрацю МВС України з Програмою НАТО VI у частині обміну досвідом та вдалими практиками з розбудови доброчесності, Практичний поради́ник було надруковано за сприяння та міжнародної технічної допомоги Програми НАТО - Україна з виховання доброчесності (NATO Building Integrity).

МВС України визнає важливість побудови ефективної та доброчесної системи у сфері правоохоронної діяльності, особливо в контексті оборонного та безпекового сектору. Доброчесність, прозорість та підзвітність є невід'ємними складовими забезпечення ефективності та довіри в роботі інституцій сектору безпеки.

Практичний поради́ник до Правил допоможе як працівникам та керівникам установ, так і антикорупційним уповноваженим ефективно імплементувати Правила етичної та доброчесної поведінки МВС України у повсякденну діяльність, адже доброчесність – це чинити правильно, навіть якщо ніхто не бачить.

ФОДЧУК Анатолій,
*доктор філософії в галузі права,
начальник Управління запобігання корупції
(Міністерство внутрішніх справ України)*

ПРО ДЕЯКІ ВДАЛІ ПРАКТИКИ З ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СИСТЕМІ МВС

МВС відповідно до вимог антикорупційного законодавства у межах наділених повноважень бере активну участь у реалізації державної антикорупційної політики, реагує на виклики, які стоять наразі перед суспільством, у тому числі й у частині зниження рівня корупції в Україні.

Принцип нульової толерантності до корупції визначено Міністром внутрішніх справ одним з основних принципів діяльності Міністерства.

Однією із засадничих основ антикорупційної діяльності Міністерства є системний підхід до зменшення корупційних ризиків.

Антикорупційна політика МВС, серед іншого, ґрунтується на засадах доброчесності на публічній службі та формування негативного ставлення до корупції. У Міністерстві як і в інших державних органах відповідно до статті 13¹ Закону України «Про запобігання корупції» функціонує уповноважений підрозділ з питань запобігання та виявлення – Управлінням запобігання корупції МВС.

Управлінням цілеспрямовано здійснюються заходи з метою удосконалення та оптимізації роботи відповідних антикорупційних уповноважених підрозділів органів та установ системи МВС. У зв'язку з цим розробляються та реалізуються відповідні підходи, практики, алгоритми тощо.

До таких практик, зокрема, належать:

1. Правила етичної та доброчесної поведінки працівників МВС, (наказ МВС від 09 квітня 2024 року № 230, зареєстрований у Мін'юсті 25 квітня 2024 року за № 596/41941).

2. Підходи до проведення систематичних антикорупційних навчань для різних категорій працівників системи МВС.

3. Алгоритм проведення внутрішнього навчання з питань запобігання корупції у Міністерстві внутрішніх справ України (наказ МВС від 28.08.2024 № 591), який визначає особливості організації внутрішніх навчань з питань запобігання корупції, у тому числі організацію та проведення інструктажів для новопризначених працівників.

4. Примірні антикорупційна програма юридичної особи МВС (для юридичної особи, на яку не поширюються вимоги статті 62 Закону України «Про запобігання корупції»).

Щодо Правил етичної та доброчесної поведінки працівників МВС

Опис проблеми

На сьогодні в українському законодавстві немає єдиного визначення поняття доброчесності, проте тема запровадження стандартів доброчесності для публічних службовців та прирівняних до них осіб є однією з актуальних, вона підтримується громадянським суспільством та пропонується міжнародними партнерами, зокрема, в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Найголовнішим елементом подолання корупції є розбудова доброчесності.

Мета створення

Правила розроблено з метою запровадження стандартів етичної та доброчесної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, Головного сервісного центру МВС, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС.

Правила описують загальну систему цінностей та етичних норм, яких мають дотримуватися працівники.

Заходи, вжиті для впровадження практики

Наказом МВС від 09.04.2024 № 230 затверджено Правила етичної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України.

Правила зареєстровані у Мін'юсті 25.04.2024 за № 596/41941.

Правила презентовані керівництвом МВС 31 травня 2024 року міжнародним партнерам та громадськості.

За сприяння Програми НАТО VI Правила надруковані у вигляді брошури та розповсюджені серед працівників установ МВС.

Результат впровадження практики

Затвердження Правил схвально оцінено міжнародними партнерами у контексті того, що МВС робить конкретні кроки щодо виховання доброчесності.

Працівникам МВС дасть можливість чітко розуміти принципи, стандарти та вимоги, у тому числі щодо доброчесної поведінки, яких мають дотримуватись.

Знання та дотримання Правил допоможе кожному працівнику приймати правильні рішення, уникаючи ситуацій, які можуть завдати шкоди репутації МВС.

Щодо проведення систематичних антикорупційних навчань для різних категорій працівників системи МВС

Опис проблеми

Як зазначено у преамбулі до Закону України «Про запобігання корупції», цей Закон визначає, зокрема, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, до яких, зокрема, належить надання методичної та консультаційної допомоги з питань додержання законодавства щодо запобігання корупції (стаття 13¹ Закону).

Групою держав Ради Європи проти корупції (GRECO) України рекомендовано покращити регулярне навчання для публічних службовців з питань антикорупційних заходів і етичної поведінки в суспільному житті, як це передбачено законами, підзаконними актами та іншими (рекомендаційними) документами (XXII рекомендація, надана за результатами Спільного першого та другого раундів оцінювання на 32-ому пленарному засіданні GRECO, м. Страсбург, березень 2007 р.).

Європейський суд з прав людини, зокрема, зазначає, що завжди існує потреба у роз'ясненні нечітких норм або тих, що потребують пристосування до обставин (рішення ЄСПЛ у справі «Веренцов проти України»).

Як свідчить практика, мають місце непоодинокі випадки порушення вимог антикорупційного законодавства через необізнаність з його вимогами.

Мета створення

Зниження рівня порушень антикорупційного законодавства серед працівників системи МВС шляхом здійснення превентивних заходів і формування доброчесної поведінки.

Формування та удосконалення професійних компетентностей публічних службовців та інших посадових осіб щодо дотримання антикорупційного законодавства.

Заходи, вжиті для впровадження практики

Закріплення заходів, пов'язаних з проведенням антикорупційних навчань, в антикорупційних програмах МВС, починаючи з 2016 року.

Розроблення програми навчання кожного навчання в залежності від цільової аудиторії.

Проведення навчання, у тому числі із залученням фахівців закладів вищої освіти, що належать до сфери управління МВС, а також експертів Програми НАТО VI.

Запровадження зворотного зв'язку. Оцінювання учасниками навчання стану організації навчання, інформаційного наповнення викладеного матеріалу, а також рівня засвоєння слухачами навчального матеріалу.

Результат впровадження практики

Всього з 2016 по вересень 2024 року проведено 155 навчальних заходів, якими охоплено 41 651 працівник системи МВС.

За останні роки загалом кількість притягнутих до відповідальності (кримінальна, адміністративна, дисциплінарна) працівників системи МВС за порушення антикорупційного законодавства зменшилася з 572 осіб у 2018 році до 259 осіб за 2023 р.

Щодо Алгоритму проведення внутрішнього навчання з питань запобігання корупції у Міністерстві внутрішніх справ України

Опис проблеми

Серед основних завдань антикорупційного уповноваженого, визначених Законом України «Про запобігання корупції», є надання методичної та консультативної допомоги з питань додержання законодавства щодо запобігання корупції.

На сьогодні на рівні законодавства відсутній нормативний акт, який би регулював питання проведення антикорупційним уповноваженим навчальних антикорупційних заходів в державних органах (періодичність, процедура, тематика, формат тощо).

Мета створення

Алгоритм розроблено з метою документального врегулювання питання організації антикорупційних навчань в МВС.

Запровадження антикорупційних навчань відповідно до єдиних вимог, підходів і стандартів в апараті МВС та його територіальних органах з надання сервісних послуг, а також у закладах, установах та на підприємствах, що належать до сфери управління МВС.

Заходи, вжиті для впровадження практики

Наказом МВС від 28.08.2024 № 591 «Про організацію внутрішніх навчань з питань запобігання корупції в МВС» затверджено Алгоритм проведення внутрішнього навчання з питань запобігання корупції у Міністерстві внутрішніх справ України.

Зазначений наказ МВС надіслано до територіальних органів МВС з надання сервісних послуг та до підвідомчих установ МВС.

Під час проведення працівниками апарату МВС контрольних заходів у територіальних органах МВС та його підвідомчих установах звертається увага на дотримання цього Алгоритму в об'єктах перевірки.

Результат впровадження практики

Запроваджено системний підхід до організації антикорупційних навчань в апараті МВС та його територіальних органах з надання сервісних послуг, а також у закладах, установах та на підприємствах, що належать до сфери управління МВС.

Уніфіковано підходи до проведення антикорупційними уповноваженими антикорупційних навчань.

Усунуто дискреційні повноваження при проведенні працівниками апарату МВС контрольних заходів при вивченні питання, пов'язаного з організацією антикорупційних навчань у територіальних органах МВС та його підвідомчих установах.

Щодо Примірної антикорупційної програми юридичної особи МВС (для юридичної особи, на яку не поширюються вимоги статті 62 Закону України «Про запобігання корупції»)

Опис проблеми

Положенням про МВС, зокрема, передбачено, що МВС забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції, контроль за їх реалізацією в закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління МВС.

Через відсутність єдиних підходів до планування та здійснення антикорупційної діяльності у підвідомчих установах МВС Міністром було прийнято рішення про розроблення та прийняття усіма підвідомчими установами МВС власних антикорупційних програм (незалежно від того, чи належить підвідомча установа до переліку юридичних осіб, передбачених статтею 62 Закону), починаючи з 2016 року.

Оскільки Типова антикорупційна програма юридичної особи, затверджена НАЗК, розроблена для юридичних осіб, на яких поширюються вимоги статті 62 Закону України «Про запобігання корупції», виникла потреба у розробленні спрощеної – Примірної антикорупційної програми юридичної особи МВС.

Мета створення

Забезпечення злагодженості, системності та уніфікації підходів до здійснення планування антикорупційної діяльності підвідомчими установами МВС.

Заходи, вжиті для впровадження практики

1. За результатами аналізу проведених перевірок організації роботи із запобігання і протидії корупції в закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління МВС, а також з метою формування єдиних підходів до планування та здійснення антикорупційної діяльності підвідомчими установами МВС постало питання щодо необхідності розроблення примірної антикорупційної програми юридичної особи.

2. Обговорено питання необхідності та доцільності розроблення примірної антикорупційної програми юридичної особи МВС під час проведення круглих столів та під час проведення VII Міжнародної науково-практичної конференції на базі Національної академії внутрішніх справ (грудень 2022 року).

3. Розроблено примірну антикорупційну програму юридичної особи МВС за участі уповноважених осіб з питань запобігання та виявлення корупції закладів вищої освіти, що належать до сфери управління МВС, яку надіслано для використання до усіх підвідомчих установ.

Результат впровадження практики

Після розроблення проекту антикорупційної програми підвідомчі установи МВС направляють їх на погодження до Управління запобігання корупції МВС. Управління запобігання корупції опрацьовує проект антикорупційної програми, за результатами чого погоджує його або висловлює пропозиції та зауваження до проекту.

За результатами опрацювання у 2023 році проектів антикорупційних програм підвідомчих установ МВС на 2023 – 2025 роки (в частині форми) 92 відсотка проектів антикорупційних програм погоджено без зауважень, у той час як у 2020 році (антикорупційна програми на 2020–2022) цей показник становив 55 відсотків.

Презентація виступу в додатку № 9.

ХАТНЮК Юрій,

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

НАЗАР Юрій,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

ПРИЧИНИ ПОШИРЕННЯ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності. Це повною мірою стосується України, високий рівень корумпованості якої визнано вітчизняними та зарубіжними аналітиками, а також відповідними міжнародними інституціями.

Корупційні прояви у будь-якому суспільстві являють собою небезпечний механізм, який підпорядковує собі всі сфери життєдіяльності суспільства. За таких умов не може нормально функціонувати жодна із сфер суспільства: ні політична, ні правова, ні економічна. З огляду на слабкі демократичні традиції, недосконалість національного законодавства, неефективну діяльність владних інститутів та недостатній рівень політико-правової культури суспільства перехідного періоду проблема корупційних проявів в Україні набула особливої гостроти.

Незважаючи на вжиті останнім часом організаційно-правові заходи щодо протидії корупції, її масштаби поки що залишаються значними. Проведення різних досліджень рівня корупції свідчить, що у свідомості громадян закріпилось уявлення про широке поширення корупції в усіх владних структурах та на всіх управлінських рівнях.

Аналіз причин поширеності корупції в економічних, політичних, правових, соціально-культурних, моральних і психологічних площинах дозволяє виділити наступні об'єктивні причини поширеності корупції в Україні:

1. Становлення нової державності та руйнування старої системи державного управління. Не досягнуто повної стабільності в кадровому складі державних службовців та структурі органів державної влади. Система центральних органів влади (міністерств та відомств) досить часто піддається реорганізаціям. В умовах нестабільності органів влади ймовірність корупційних діянь значно зростає.

2. Перерозподіл державної власності (передача в оренду трудовим колективам, створення акціонерних товариств, розпродаж і передача в приватну власність). Цей процес супроводжується численними корупційними діяннями, пов'язаними як з оцінкою вартості об'єктів, так і з передачею (продажем) їх новим господарям.

3. Занепад економіки, розгортання економічної кризи (спад виробництва, скорочення обсягів продукції, повільне оновлення основних фондів).

4. Зменшення надходження податків (в результаті приховування доходів до державного бюджету не надходять величезні кошти, що спричиняє соціальну напруженість в суспільстві за рахунок перекриття джерела для виплати заробітної плати працівникам бюджетної сфери).

5. Різке скорочення надходжень до державного бюджету, зменшення асигнувань на утримання бюджетної сфери та заборгованість із виплати працівникам бюджетної сфери заробітної плати.

6. Незавершеність формування правового поля в Україні, суперечливість норм різних законів, та як результат – підбурювання працівників державних органів до корупційних правопорушень.

7. Монополізація державними службами багатьох послуг для населення. Відсутність у населення альтернативи вибору суб'єкта послуг ставить їх у повну залежність від чиновника.

8. Агресивна війна РФ проти України.

Поряд із зазначеними, існують суб'єктивні причини поширеності корупції, зокрема:

1. Перехідний період у житті суспільства пов'язаний із розпадом старої системи моральних та духовних цінностей. Нова система цінностей ще не утвердилася. Втрата значною частиною населення моральних орієнтирів, духовних опор призводить до стану розгубленості і одночасно до поширення в суспільстві цинізму, аморальності.

2. Новим у житті суспільства стало проголошення політичного, ідеологічного, духовного плюралізму позитивною цінністю. За часів тоталітарного режиму громадяни орієнтувались на єдину для всіх систему духовних цінностей, тоді як за нових умов укорінювалися засади плюралізму, що призвело до роз'єднаності людей в організаціях, байдужості державних службовців до справ колег по роботі, індивідуалізації поведінки особистості на службі, втрати неформального контролю за поведінкою працівника з боку групи.

3. Поширення корупції у різних сферах життя, перетворення її на масове явище, що робить її елементом повсякденності, звичаю, традиції. Звиклість до неї населення, особливо в деяких сферах суспільного життя, діє на окрему особистість як культурна норма [1].

Надзвичайно негативний вплив має корупція на процеси приватизації у зв'язку з тим, що внаслідок її дії сповільнюється поява ефективних приватних власників. Нерідко трапляється, що, втягуючи у корупційну діяльність державних службовців, деякі ділки скуповують величезні підприємства, нерухомість за мізерні суми. Тому саме у сфері приватизації необхідні гласність, прозорість, контроль. Через неправомірну приватизацію різко збільшується майнова нерівність, що призводить до зубожіння значної частини населення, а це – до порушення ст. 48

Конституції України, яка передбачає: «Кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї» [2].

У сфері політичного життя держави поширення корупції може призвести до зміщення цілей політики від загальнонаціонального розвитку до забезпечення володарювання олігархічних угруповань. Важливо відзначити й те, що поширення корупції призводить до зниження політичної конкуренції в державі, а реальна політична конкуренція слугує противагою та обмежувачем для корупції в політичній сфері, з одного боку, і для політичного екстремізму – з другого. Внаслідок цього знижуються шанси політичної стабільності. При цьому, з урахуванням інших умов, здійснюється плавний перехід від напівлегітимного лобізму до відвертої корупції.

З правової точки зору, у разі поширення корупції в державі дискредитується право як основний інструмент регулювання життя держави і суспільства. У суспільній свідомості формується думка про беззахисність громадян і перед злочинністю, і перед владою. Існування корупції в правоохоронних органах призводить до зміцнення організованої злочинності, яка, об'єднуючись із корумпованими групами чиновників і підприємців, посилюється все більше, оскільки має доступ до політичної влади і можливості для відмивання грошей. Як наслідок – громадяни зневірюються у цінностях демократії, руйнуються демократичні інститути, ставиться під загрозу існування громадянського суспільства. Вказані фактори призводять до погіршення міжнародного іміджу держави, зростанню загрози її економічної та політичної ізоляції [3].

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що корупцію в системі органів державної влади можна визначити як зловживання державною владою посадовою особою, а також керівником чи службовцем органу державної влади для одержання будь-яких незаконних вигод для себе чи інших осіб, пов'язаних із проходження державної служби.

1. Лазаренко С. Ж. Організаційно-правові аспекти протидії корупційним діянням / С. Ж. Лазаренко, К. А. Бабенко. URL: <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/561-organizatsijno-pravovi-aspekti-protidiji-koruptsijnim-diyannjam.html>

2. Конституція України : Закон від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>

3. Маринюк М. В. Український юридичний портал «Радник». URL: <http://radnuk.info/pidrychnuku/admin-pravo/495-butyak/21321-2012-06-14-08-49-42.html>

ХИТРА Олександра,
*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

АНТИКОРУПЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ В СИСТЕМІ МВС: АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ТА ЙОГО АДАПТАЦІЯ В УКРАЇНІ

Корупція у правоохоронній системі є серйозною загрозою для безпеки держави, довіри громадян до інституцій і загальної стабільності суспільства. У контексті реформування Міністерства внутрішніх справ (МВС) України важливо звертатися до міжнародного досвіду, щоб розробити і впровадити дієві антикорупційні стратегії, адаптовані до місцевих умов.

У країнах із низьким рівнем корупції, таких як Сінгапур, Норвегія та Нідерланди, антикорупційні стратегії базуються на трьох основних складових: прозорість, підзвітність і запобігання. Наприклад, у Сінгапурі створення антикорупційного органу Corrupt Practices Investigation Bureau (CPIB), який має незалежність і достатні ресурси, стало важливим етапом боротьби з корупцією [1]. Досягнення Сінгапуру демонструють важливість жорстких санкцій, одночасно із забезпеченням належних умов праці для службовців.

У скандинавських країнах успішно застосовується підхід підвищення прозорості процедур шляхом цифровізації. Використання електронного врядування, наприклад у Фінляндії, дозволяє мінімізувати прямий контакт між громадянами і чиновниками, що суттєво знижує ризики корупційних дій [2].

Ключовим інструментом боротьби з корупцією у системі правоохоронних органів є навчання. У країнах ЄС впровадження обов'язкових антикорупційних тренінгів для службовців і розробка етичних кодексів позитивно вплинули на рівень доброчесності у правоохоронних органах [3]. Такі тренінги сприяють формуванню культури нульової толерантності до корупції.

Реформування МВС України потребує системного підходу до імплементації міжнародних практик. Одним із перших кроків має стати створення незалежного підрозділу з протидії корупції всередині МВС. Цей орган повинен мати повноваження проводити внутрішні розслідування і перевірки, що зменшить вплив зовнішніх чинників [4].

Запровадження цифрових платформ для моніторингу процедур, зокрема закупівель, дозволить забезпечити прозорість фінансових операцій. Наприклад, використання таких систем, як українська платформа Prozorro, може бути розширене для моніторингу внутрішніх процесів МВС [5].

Крім того, важливо впроваджувати антикорупційну освіту для поліцейських на всіх етапах їхньої кар'єри – від базової підготовки до підвищення кваліфікації. Формування етичної культури повинно супроводжуватися належними матеріальними умовами для службовців, що зменшить мотивацію до корупції [6].

Україна має великий потенціал для адаптації міжнародного досвіду у боротьбі з корупцією в системі МВС. Ключовими пріоритетами повинні стати створення незалежних антикорупційних органів, цифровізація внутрішніх процесів і антикорупційна освіта. Поєднання цих підходів із врахуванням українських реалій сприятиме підвищенню ефективності системи МВС та відновленню довіри громадян до правоохоронних органів.

1. Quah, JST. Стимування корупції в країнах Азії: нездійсненна мрія? . 2011. Видавництво Emerald Group.

2. ОЕСР . Запобігання корупції у державних закупівлях . 2016. Retriev.

3. Transparency International. Глобальний барометр корупції 2021. [phttps ://www .transparency.org].

4. UNODC. 2020. Антикорупційні стратегії: найкращі практики ефективного впровадження.

5. Prozorro. Проект Prozorro: Прозорість у державних закупівлях . 2023. Rethttps :// prozorro .g.u:

6. Виборний, С. М.. Антикорупційна політика України: виклики і перспективи. Наукові записки Національного університету "Острозька академія" . 2020. №15, 25-30.

ХОМКО Леся,
*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри господарсько-правових
дисциплін ННІПД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

АНТИКОРУПЦІЙНІ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРАХ

Із прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» (надалі - Закон) [1] наша держава зробила значний крок вперед на шляху запровадження законодавчих антикорупційних стандартів, в тому числі й у сфері господарської діяльності. Однак очевидно, що одного лише Закону недостатньо, щоб вирішити цю проблему. Адже саме юридичні особи публічного та приватного права несуть значну частину відповідальності за практичний внесок у протидію корупції, самостійно створюючи відповідну атмосферу нетерпимості до корупції. Серед таких заходів можна зазначити внесення конкретних антикорупційних застережень у договірну роботу юридичної особи.

Договірна тематика виступає однією з основних ділянок правової роботи суб'єкта господарювання, яка спрямована на формування і виконання мети, завдань та функцій юридичної особи чи фізичної особи-підприємця.

Відтак, першочерговим завданням юрисконсульта (юридичного відділу, юридичного департаменту, юридичної служби) є належне ведення та оформлення договірно-правової роботи.

Юридична служба з метою правового забезпечення виконання договірних зобов'язань повинна:

- забезпечувати законність документів правового характеру з питань договірної роботи;
- організовувати разом з іншими структурними підрозділами договірну роботу;
- брати участь в укладанні господарських договорів;
- брати участь у забезпеченні правовими засобами контролю за виконанням договорів;
- роз'яснювати чинне законодавство з питань укладання та виконання договорів;
- аналізувати практику договірної роботи [2, с.58].

Водночас варто зазначити роль юридичної служби у розробці, прийнятті та запровадженні принципів доброчесності та антикорупційної діяльності. Антикорупційною програмою юридичної особи є комплекс правил, стандартів і процедур щодо виявлення, протидії та запобігання корупції у діяльності юридичної особи. Антикорупційна програма є обов'язковою для певної категорії юридичних осіб, передбачених у ч.2 ст.62 Закону. Водночас зазначимо, що норми щодо обов'язковості дотримання антикорупційної програми можуть включатися до договорів, які укладаються юридичною особою, у якій є затверджена Антикорупційна програма [1].

Як приклад наведемо Антикорупційну програму акціонерного товариства «Українська залізниця» (затверджена у 2024 р.). У Розділі VI. Заходи запобігання та перевірки зазначено про те, що до договорів (контрактів), які АТ «Укрзалізниця» укладає з діловими партнерами, включаються чинні в Товаристві антикорупційні застереження (запевнення). Положення антикорупційних застережень (запевнень) розробляються Уповноваженим. Ділові партнери мають підтвердити власну обізнаність з положеннями Програми та прийняти на себе зобов'язання щодо її дотримання [3].

Юридичні особи приватного права також можуть затверджувати відповідні правила доброчесності та внутрішні документи, що спрямовані на антикорупційну діяльність.

Для прикладу зазначимо «Політика «Дотримання антикорупційного законодавства» який є Антикорупційною програмою ПрАТ «ВФ Україна». Документ встановлює комплекс правил, стандартів і процедур щодо виявлення, протидії та запобігання корупції в діяльності Компанії [4].

У розділі 9.2. зазначено:

– Компанія забороняє від її імені або в її інтересах укладати будь-які позадоговірні угоди з будь-якими категоріями контрагентів, а саме будь-які письмові або усні угоди, які не включені до основного тексту договору з контрагентом або додатки до нього і, відповідно, не пройшли прийняті в Компанії стандартні узгоджувальні процедури.

– Будь-який укладений із третьою стороною договір у своїй письмовій формі, включаючи всі додатки до нього, що є його невід'ємною частиною, повинен містити всю повноту умов і домовленостей, на яких укладається такий договір.

У той же час окремо зазначено антикорупційні застереження: «З метою відповідності застосовному антикорупційному законодавству, а також мінімізації ризику залучення компанії до корупційної діяльності, за загальним правилом Компанія вимагає включення антикорупційного застереження до будь-яких договорів/угод, що укладаються. У Компанії встановлені критерії визначення можливості невиключення антикорупційного застереження до тексту договору, у порядку, передбаченому Додатком 8 «Правила включення антикорупційного застереження до договорів» Регламенту процесу РП-БЕУ-047 «Узгодження, затвердження і зберігання контрактів» [4].

У практичній площині застосування антикорупційних застережень можна окреслити таким формулюванням: «За цим договором (контрактом) сторони зобов'язуються одна перед одною дотримуватися та поважати всі застосовні документи про боротьбу з корупцією, які до них застосовуються (разом «Антикорупційні закони та антикорупційні локально-правові акти сторін»).

Така практика внесення антикорупційних застережень притаманна не тільки українським компаніям. Значне застосування та поширення антикорупційних положень характерне для багатьох зарубіжних держав. Власне антикорупційна політика регламентована міжнародними документами. Серед них варто відмітити Foreign Corrupt Practices Act 1977 (Закон США «Про боротьбу з корупцією за кордоном», 1977 р.); United Kingdom Bribery Act 2010 (Закон Великої Британії «Про хабарництво», ухвалений Парламентом Великої Британії в 2010 р.); ISO 37001:2016 Anti-bribery management systems (Міжнародний стандарт ISO 37001:2016 «Антикорупційні системи менеджменту»).

Підсумовуючи зазначимо, що основою для розвитку антикорупційної корпоративної культури є антикорупційна програма. Однак внесення антикорупційних застережень до догово-

рів (контрактів) є важливою складовою успіху у протидії проявам корупції крізь призму договірної роботи суб'єкта господарювання.

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n649>
2. Катушинська Л. С. Організація юридичної служби в суспільному виробництві: Навчальний посібник. К., 2010. 197 с
3. Антикорупційна програма акціонерного товариства «Українська залізниця». URL: <https://www.pz.gov.ua/nhtml/anticor.pdf>
4. Політика «Дотримання антикорупційного законодавства». URL: https://www.vodafone.ua/images/files/VF_UKR_Anticor.policy.pdf

ЧОРНОМАЗ Оксана,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

СИЙМОВСЬКИЙ Руслан,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННІПФПКП
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

ЩОДО МЕТОДІВ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

В Україні, як і у багатьох інших державах світу, корупція є одним з найбільш небезпечних і, одночасно, складних за своєю соціальною природою явищ. З перших днів державної незалежності України, корупційні прояви набули значного поширення, стали масовим і системним явищем. За даними Transparency International в останні роки показники України в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) залишається негативно високими: станом на 2023 р. Україна посідала 104 місце зі 180 країн у загальному списку за індексом розповсюдження корупції [1].

Корупція – морально-етична проблема, з якою людство стикається уже не перше століття. Питання протидії цьому явищу є особливо актуально для держави, що декларує демократичні напрями розвитку. Для вирішення проблеми корумпованості органів публічної влади існують три можливі підходи. Перший, основний – це посилення законів по боротьбі з корупцією та підвищення ризику покарання за неї. Другий спосіб зменшення корупції – це можливість створення економічного механізму, що дозволить посадовим особам збільшити свої доходи не порушуючи закон. Останній спосіб – посилення ролі ринкової економіки і конкуренції, яка зменшить розмір потенційного прибутку. Розпуск корумпованих органів влади – це метод, який часто використовується в Україні [4, с. 227].

Отже, вдосконалення діяльності з боротьби з корупцією треба пов'язувати з комплексним здійсненням правових, політичних, організаційних, технічних і фінансових заходів, що забезпечують розвиток необхідних механізмів, реалізація яких дасть змогу створити серйозні передумови для докорінної зміни ситуації у сфері протидії масштабним проявам корупції.

Як превентивні заходи протидії корупції на державній службі, що належать до організаційних методів, слід виділити такі:

а) обов'язок державних службовців повідомляти представника наймача (роботодавця), органи прокуратури або інші державні органи про всі випадки звернення до нього будь-яких осіб із метою схилення його до вчинення корупційних правопорушень. Порядок такого повідомлення, перелік відомостей, що містяться в повідомленнях, організація перевірки цих відомостей і порядок реєстрації повідомлень визначаються представником наймача (роботодавцем);

б) обов'язок державного службовця в письмовій формі повідомити свого безпосереднього начальника про виниклий конфлікт інтересів або про можливість його виникнення, як тільки йому стане про це відомо;

в) обов'язок представника наймача, якщо йому стало відомо про виникнення в державного службовця особистої зацікавленості, яка призводить або може призвести до конфлікту інтересів, вжити заходів щодо запобігання або врегулювання конфлікту інтересів [2, с. 49].

Найбільш масовою є корупція державних службовців нижчого та середнього рівня, які працюють у контролюючих органах. У зв'язку з цим слід спростити процедури видачі різних ліцензій, реєстрації підприємств. Взагалі, найефективнішим засобом боротьби з корупційними правопорушеннями державних службовців нижніх і середніх рівнів є скорочення їхніх дозвільно розпорядчих функцій. Важливим кроком могло б стати скорочення переліку видів підприємницької діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Необхідно зробити прозорими і спрощеними механізми митного, прикордонного, екологічного, санітарного, протипожежного та інших видів контролю. Економічна криза і її наслідок – зубожіння державного бюджету – підштовхнули до створення різноманітних недержавних служб, фірм, агентств, які за плату, але в коротші терміни, надають окремим громадянам та юридичним особам послуги, що виконуються і державними органами. Це часто породжує корупційні правопорушення державних службовців, призводить до змови представників цих недержавних фірм і державних службовців, гальмує й дезорганізує роботу державних органів. Тому потрібно вдосконалити законодавство, яке регулює створення подібних фірм та агентств, чітко визначити їхні функції, створити належні бар'єри для розвитку корупції [4, с. 229].

У практиці роботи державних службовців ще мало застосовується такий профілактичний засіб боротьби з корупцією, як детальна регламентація умов і порядку отримання подарунків, гонорарів, винагород, послуг, а також використання ними засобів транспорту, зв'язку тощо. Останніми роками досить помітним явищем стала прозора чи прихована участь державних службовців у підприємницькій діяльності. Особливо велику шкоду державі й суспільству в таких випадках завдають державні службовці високого рангу, від яких залежать різноманітні управлінські рішення, видача кредитів, пільг, ресурсів тощо.

Аналіз чинного законодавства про відповідальність за корупційні правопорушення дає підстави стверджувати, що в Україні створена в цілому достатня законодавча база для ефектної боротьби з корупцією. Вона передбачає цілий комплекс заходів, який дозволяє притягнути до того чи іншого виду відповідальності – кримінальної, адміністративної, цивільно- правової та дисциплінарної – практично будь-яку посадову особу органів державної влади, що допустила те чи інше зловживання владою чи посадовим становищем. В окремих випадках, як зазначалось вище, така відповідальність є надто суворою. Таким чином, твердження про те, що відсутність відчутних результатів боротьби з корупцією в нашій державі зумовлюється недосконалістю законодавства про відповідальність за корупційні діяння, не мають достатніх підстав. Проблема полягає не у відсутності належної законодавчої бази, а в її неефективному застосуванні. Разом із тим це не означає, що законодавство про відповідальність за корупційні правопорушення є цілком досконалим.

Одним із методів подолання та усунення корупції із суспільної практики є реорганізація відповідних установ та інстанцій, які створюються з метою подолання корупції, встановлення дієвих механізмів, що стимулюватимуть взаємодію громадянського суспільства й органів виконавчої влади для реалізації антикорупційної політики [3, с. 67].

1. Індекс сприйняття корупції – 2023. URL. <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2023/>.

2. Гребенюк Б. О. Методи запобігання та протидії корупції в державних органах України. Держава та регіони. Серія: державне управління, 2020., № 1 (69). С. 48-51. DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.32840/1813-3401.2020.1.8](https://doi.org/10.32840/1813-3401.2020.1.8)

3. Три великі кроки для подолання корупції. URL. https://www.lmn.in.ua/blog_post/try-velyki-kroky-dlya-podolannya-koruptsiyi/

4. Шевчук Я. С. Щодо методів боротьби з корупцією / Я. С. Шевчук // Права людини – пріоритет сучасної держави : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 10 грудня 2021 року) / відп. ред. С. В. Ківалов. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 227–230.

ШОПІНА Ірина,
*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри
адміністративно-правових дисциплін ННІППД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

КОРПОРАТИВНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Виконання складних завдань, які поставило перед Національною поліцією України виконання правоохоронних функцій в умовах повномасштабної збройної російської агресії, вимагає підвищення вимог до кадрового забезпечення цієї інституції. Поліцейські нині вимушені виконувати свою діяльність в умовах підвищених ризиків, що потребує удосконалення кадрового відбору на службу до Національної поліції, професійної підготовки, формування кадрового резерву тощо.

Взаємодія різних факторів під час адаптації особового складу до діяльності в органах та підрозділах Національної поліції знаходить свій вияв на рівні формування корпоративної культури. Кожному правоохоронному органу притаманні власні корпоративні цінності, які можуть носити як писаний, так і неписаний характер, і відображати місію та принципи діяльності певної інституції, її персоналу, а також діяння, які є неприпустимими з точки зору корпоративних стандартів. Останнім часом норми корпоративної етики знаходять свої відображення в різноманітних етичних кодексах, окремих для різних інституцій, разом з тим слід сказати, що норми, закріплені в таких документах, і реальні корпоративні норми можуть бути нетотожними. Етичні кодекси містять у собі ідеальний стан розуміння корпоративної культури і корпоративних стандартів, стан, до якого мають прагнути системи управління та персонал установи, підприємства організації. У той же час реальні корпоративні норми можуть передбачати значне відхилення від такого ідеального стану, і складатися з прийнятних з точки зору персоналу організації варіантів поведінки, які можуть відхилятися від нормативної, межувати з деліктною або навіть нести у собі ознаки правопорушення.

Руль корпоративної культури у формуванні особистості професіонала є надзвичайно високою, оскільки навіть за умов наявності у молодого фахівця необхідних задатків для здійснення діяльності відповідно до високих морально-етичних стандартів, тривале перебування у середовищі, в якому такі стандарти знецінені, сприяє виникненню деформацій, які достатньо добре дослідженні у наукових роботах [1].

Особливо важливою сферою, в якій корпоративні стандарти відіграють надзвичайно велику роль, є сфера доброчесності та здійснення діяльності на основі суворого додержання правових принципів верховенства права та справедливості [2]. Корпоративна доброчесність є необхідною умовою формування та підтримання в Національній поліції України інтелерантності до корупції як внутрішнього стандарту діяльності, який знаходить свій прояв у всіх формальних, і, головне, неформальних відносинах, що виникають у середині управлінської системи. За таких умов зменшується потреба у зовнішньому контролі за діяльністю поліцейських з точки зору мінімізації корпоративних ризиків та корупційних і пов'язаних з корупцією правопорушень.

Якщо корпоративна доброчесність набуває сталого характеру, всі елементи управлінської системи починають витісняти явища непотизму, фаворитизму, суб'єктивності під час оцінювання результатів діяльності. Підлеглі починають виконувати функцію контролю за своїм керівником з точки зору додержання ним антикорупційного законодавства, і у випадку порушення ним правових приписів звертаються до компетентних антикорупційних органів з вимогою припинити такі порушення.

Безумовно для української корпоративної поліцейської культури таке явище не є органічним, однак слід враховувати, що майже століття правоохоронна діяльність на українських землях відбувалася у межах радянської, корумпованої на централізованому рівні моделі. Тобто декілька поколінь правоохоронців сформувалися із сталим переконанням щодо цінності корупційного способу поведінки як невід'ємного елементу діяльності правоохоронного органу, при цьому найбільш небезпечною рисою таких переконань було толерантне ставлення до підміни правових вимог вимогами керівництва (так зване телефонне право). Таке деформоване розуміння законності розповсюджувалося як на правоохоронну, так і на судову систему, про що сві-

дчать численні вироки правозахисникам, поміщення здорових осіб на примусове лікування до психіатричних лікарень у разі, якщо вони не поділяли позицію щодо керівної ролі комуністичної партії, тощо. Отже, за три десятиліття які минули з моменту проголошення Незалежності, наша держава зробила досить великий крок на шляху розбудови антикорупційної системи. Але не слід очікувати, що антикорупційна корпоративна культура легко та безперешкодно сформується після багатьох десятиліть примусового насадження корупції в її радянському розумінні. Це складний і тривалий процес який потребує здійснення комплексу послідовних дій, перш за все на рівні державної антикорупційної політики [3].

Доброчесність – це послідовна реалізація у професійній та приватній сфері визнаних державою і суспільством морально-етичних цінностей, принципів та стандартів. Доброчесність має два основних рівня реалізації: індивідуальний (особистий) і корпоративний. Корпоративну доброчесність слід розуміти як закріплення на рівні свідомості більшої частини персоналу органу (підприємства, установи, організації) думок, уявлень та переконань про неприпустимість корупції, непотизму та фаворитизму. Формування корпоративної доброчесності як мета кадрового забезпечення управління в органах Національної поліції України уявляє собою узгоджену систематичну діяльність із закріплення та сприяння інтеріоризації у персоналу інтолерантності до корупції, принципів верховенства права та справедливості.

1. Боднар В. Є. Детермінанти професійної деформації працівників Національної поліції України. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 8. С. 283-291.

2. Zaitsev M., Shopina I., Khrystynchenko N., Koropatnik I., Khomiakov D. Development of Integrity and Intolerance to Corruption in the System of Preparation for Military Service. *Journal of Curriculum and Teaching*. 2022. Vol 11, No 3. Pp.112–120.

3. Шопіна І. М. Формування корпоративної доброчесності як мета кадрового забезпечення управління в органах Національної поліції України. *Правові новели*. 2023. № 20. С. 160–165.

ЯРЕМА Оксана,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
адміністративно-правових дисциплін ННІППД
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПРИНЦИПИ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА НУЛЬОВОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО КОРУПЦІЇ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДОВІРИ ДО ВЛАДИ

У сучасному світі корупція залишається одним із найгостріших викликів для влади, організацій та суспільства. Вона підриває довіру до державних інституцій та гальмує економічний розвиток. У цьому контексті принципи доброчесності та нульової толерантності до корупції мають виключно важливе значення. Їхнє впровадження є основою побудови прозорого, ефективного та справедливого управління та довіри суспільства до влади. Ці принципи забезпечують прозорість взаємозв'язків, верховенство права, справедливість та довіру громадян до державних інституцій. У контексті глобальних викликів та зростаючих вимог до ефективного та прозорого у своїй діяльності державного управління вони виступають гарантією стабільності та розвитку.

Доброчесність – це моральний принцип, який забезпечує чесність, прозорість, відповідальність і дотримання етичних норм у всіх аспектах діяльності. Вона є фундаментом для побудови довірливих відносин між громадянами, організаціями та державою.

Нульова толерантність до корупції означає категоричне неприйняття будь-яких форм корупційної діяльності – від хабарництва до зловживання владою. Це підхід, який передбачає:

1. Суворе покарання за корупційні дії. Кожен випадок корупції має розглядатися об'єктивно та справедливо.

2. Прозорість і підзвітність. Усі процеси в державних та приватних установах повинні бути зрозумілими та доступними для контролю.

3. Профілактика. Створення умов, за яких корупційні ризики зводяться до мінімуму (наприклад, впровадження антикорупційних програм та кодексів етики).

Національним агентством з питань запобігання корупції (далі - НАЗК) розроблена державна антикорупційна програма на 2023-2025 роки, в основу якої також покладено принцип формування в суспільстві нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права [1]. Серед проблем, на розв'язання яких спрямована Програма передбачено, що корупційні практики на побутовому рівні є усталеною нормою поведінки і не сприймаються як порушення моральних чи правових норм. З боку населення відсутній стійкий запит (вимога) до публічних осіб щодо дотримання ними визначених правил етичної поведінки та доброчесності. В Україні відсутня повна довіра до держави та її ключових установ з боку громадян. Ця негативна обставина, як засвідчують соціологічні дослідження, спричиняє виникнення ряду інших проблем, які значною мірою не дають можливості Україні зробити значний поступ на шляху до формування негативного ставлення суспільства до корупції [1].

По-перше, серед населення побутує думка, що у питаннях запобігання та протидії корупції жодних покращень не відбувається, незважаючи на помірний, але сталий прогрес у реальності. Як наслідок, люди втрачають надію на краще життя, у населення формується недовіра до антикорупційної реформи та намірів влади протидіяти корупції. По-друге, побутова корупція в Україні сприймається як найкращий, а інколи єдиний шлях розв'язання власних проблем чи задоволення нагальних потреб. І навіть тоді, коли на противагу сталим корупційним практикам держава чи органи місцевого самоврядування пропонують не менш зручну, але при цьому цілком законну альтернативу, населення не завжди нею користується. По-третє, серед населення спостерігається стійкий запит на справедливість, трансформований (гіпертрофований) в Україні у запит на масове застосування кримінальної відповідальності та покарання саме до високопосадовців. Відсутність значної кількості обвинувальних вироків, що передбачають позбавлення волі (або їх недостатній публічний розголос) формує серед громадян враження щодо неспроможності антикорупційної реформи досягнути мети. По-четверте, в Україні не сформувалася культура належної відкритості та прозорості діяльності публічних інституцій, конструктивної та взаємовигідної співпраці влади із заінтересованими сторонами (передусім громадськістю), остаточного усвідомлення ролі чиновника – служіння Українському народові. Публічні службовці нерідко сприймають питання взаємодії з громадськістю як обтяжуюче, а тому здійснюють відповідні заходи (громадські обговорення, публічні консультації тощо) досить формально [1].

Крім цього Україна є учасником Програми НАТО з виховання доброчесності, яка є складовою загальних зобов'язань НАТО щодо утвердження доброчесності, забезпечення прозорості та підзвітності у оборонному та пов'язаному з ним безпековому секторах. В Політиці НАТО з виховання доброчесності визначено, що доброчесність – це зв'язок між поведінкою та принципами. В інституційному сенсі доброчесність безпосередньо пов'язана з ефективним урядуванням [2, с. 351].

В липні 2024 року в НАЗК відбулась установча зустріч щодо запуску процесу оцінки стану впровадження рекомендацій НАТО, наданих у Звіті за підсумками Самооцінки стану виконання Програми НАТО з розбудови доброчесності [3].

Принцип доброчесності та нульової толерантності до корупції передбачений у Наказі МВС України «Про затвердження Правил етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України», який зобов'язує не використовувати службове становище, надані посадові (службові) повноваження чи пов'язані з ними можливості у своїх приватних інтересах чи у приватних інтересах інших осіб, у тому числі не використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти у приватних інтересах; дотримуватися вимог, обмежень і заборон, передбачених Законом України «Про запобігання корупції»; вживати всіх можливих заходів щодо недопущення виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів під час виконання посадових (службових) повноважень, його врегулювання відповідно до вимог законодавства; повідомляти у встановленому порядку про факти порушень законодавства у сфері запобігання корупції, які стали відомі; повідомляти суб'єкт призначення перед призначенням на посаду про будь-який приватний інтерес, що може призвести до виникнення конфлікту інтересів під час виконання посадових (службових) повноважень [4].

Принцип нульової толерантності до корупції повинен реалізовуватись в категоричному запереченні будь-яких форм корупції та створенні умов, за яких подібні дії залишаються неможливими. Даний принцип є основою для побудови суспільства, яке керується принципами прозорості, справедливості та відповідальності. Його впровадження вимагає спільних зусиль дер-

жави, громадськості та бізнесу, а також створення умов, за яких корупція стає неприйнятною та неможливою.

Отже, принципи доброчесності та нульової толерантності до корупції є не лише моральним орієнтиром, а й необхідною умовою стійкого розвитку та побудови справедливого суспільства та авторитетної влади. Їх реалізація дозволяє гарантувати прозорість, довіру та ефективність у державному управлінні, бізнесі та громадському житті. Лише завдяки наступній і рішучій боротьбі з корупцією ми зможемо створити умови для розвитку такої держави, де кожен громадянин почуватиметься захищеним і рівноправним.

1. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>

2. Гаврилюк Л. В. Хальота А. І. Принцип «доброчесності» в системі принципів діяльності поліції. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. 2022. С.351-354. URL: http://lsei.org.ua/5_2022/81.pdf

3. НАТО підтримує розпочаті НАЗК проекти щодо розбудови доброчесності в секторі безпеки і оборони. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/nato-pidtrymue-rozpochati-nazk-proekty-schodo-rozbudovy-dobrocheshnosti-v-sektori-bezpeky-i-oborony/>

4. Про затвердження Правил етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 09.04.2024. № 230. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0596-24#Text> № 230

КОНКУРСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО РЕЗЕРВУ ТА КОМПЛЕКТУВАННЯ ПОСАД

■ «Нове обличчя кордону»

комплекткування підрозділів охорони державного кордону
(на теперішній час призначено)

■ «Нове обличчя керівного складу»

комплекткування посад керівного складу органів
Держприкордонслужби (керівники органів та їх заступники)

СТАНОМ НА ПОЧАТОК 2022 РОКУ:

9 прикордонних підрозділів реформовано

5 розпочато реформування

14 268 осіб взяли участь в проєкті

2 523 особи пройшли всі етапи відбору

СТАНОМ НА СЬОГОДНІ проведено:

17 відборів

~300 кандидатів

192 особи
зараховано до
кадрового
резерву

82 особи
призначено
на керівні
посади

понад 100 осіб не пройшли відбір

В ГРУДНІ 2024 РОКУ заплановано проведення:

чергового відбору для зарахування до кадрового резерву
на посади заступників начальників органів з тилу

УПРАВЛІННЯМ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ:

- розроблено та впроваджено у навчальний процес рівнів підготовки «бакалавр» та «магістр» в Національній академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького навчальні курси **«Антикорупційне законодавство»** та **«Антикорупційна діяльність»**
- розроблено дистанційний навчальний курс підвищення кваліфікації для керівного складу підрозділів органів охорони державного кордону **«Виховання доброчесності та антикорупційна діяльність в органі (підрозділі) Державної прикордонної служби України»**, який додатково включає ознайомлення з поняттями та принципами виховання доброчесності відповідно до стандартів НАТО
- розроблено пропозиції до розділу **«Правова підготовка»** курсу підготовки офіцерів Держприкордонслужби за дистанційною формою навчання
- забезпечено **включення тем з вивчення норм антикорупційного законодавства до навчальних програм, навчально-тематичних планів** підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації **сержантського складу** в навчальних закладах Держприкордонслужби
- опрацьовано проект **Правил етичної та доброчесної поведінки особового складу Держприкордонслужби**, який знаходиться на етапіюсування

ОФІЦЕРАМИ УПРАВЛІННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ ВЗЯТО УЧАСТЬ У:

- 01** заходах програми НАТО з розбудови доброчесності на базі Норвезького Центру доброчесності в оборонному секторі в м. Осло, Норвегія
- 02** зустрічі представників сектору безпеки та оборони України та Програми НАТО з виховання доброчесності
- 03** навчальному курсі «Зміцнення інституційного потенціалу з питань виховання доброчесності: Напрацювання плану доброчесності», організованому Центром з питань доброчесності в оборонному секторі Міністерства оборони Норвегії (CIDS) та Регіональним департаментом з вивчення управління оборонними ресурсами (DRESMARA) у м. Брашов, Румунія

НАПРЯМИ РОБОТИ УПРАВЛІННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ З ПИТАНЬ ДОБРОЧЕСНОСТІ:

- ▶ створення, у складі спільної робочої групи, **уніфікованої навчальної дисципліни з виховання доброчесності**
- ▶ **впровадження** створеної навчальної дисципліни в освітній процес
- ▶ **наближення** навчальних програм закладів освіти Держприкордонслужби **до стандартів виховання доброчесності країн-членів НАТО**
- ▶ **залучення особового складу** до проходження навчальних курсів з питань виховання доброчесності, розроблених іншими державними органами, відомствами, міжнародними та громадськими організаціями

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

КОНТАКТИ УПОВНОВАЖЕНОГО ПІДРОЗДІЛУ АДПСУ
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

(044) 527-62-12

antikorrADPSU@dpsu.gov.ua
vburlay@dpsu.gov.ua

QR-код для
переходу на
сторінку УЗВК
в соціальній мережі
Facebook

QR-код для
переходу на
вкладку
"Запобігання
корупції" на
відомчому вебсайті

СФАП функціонує з **01.06.2020**

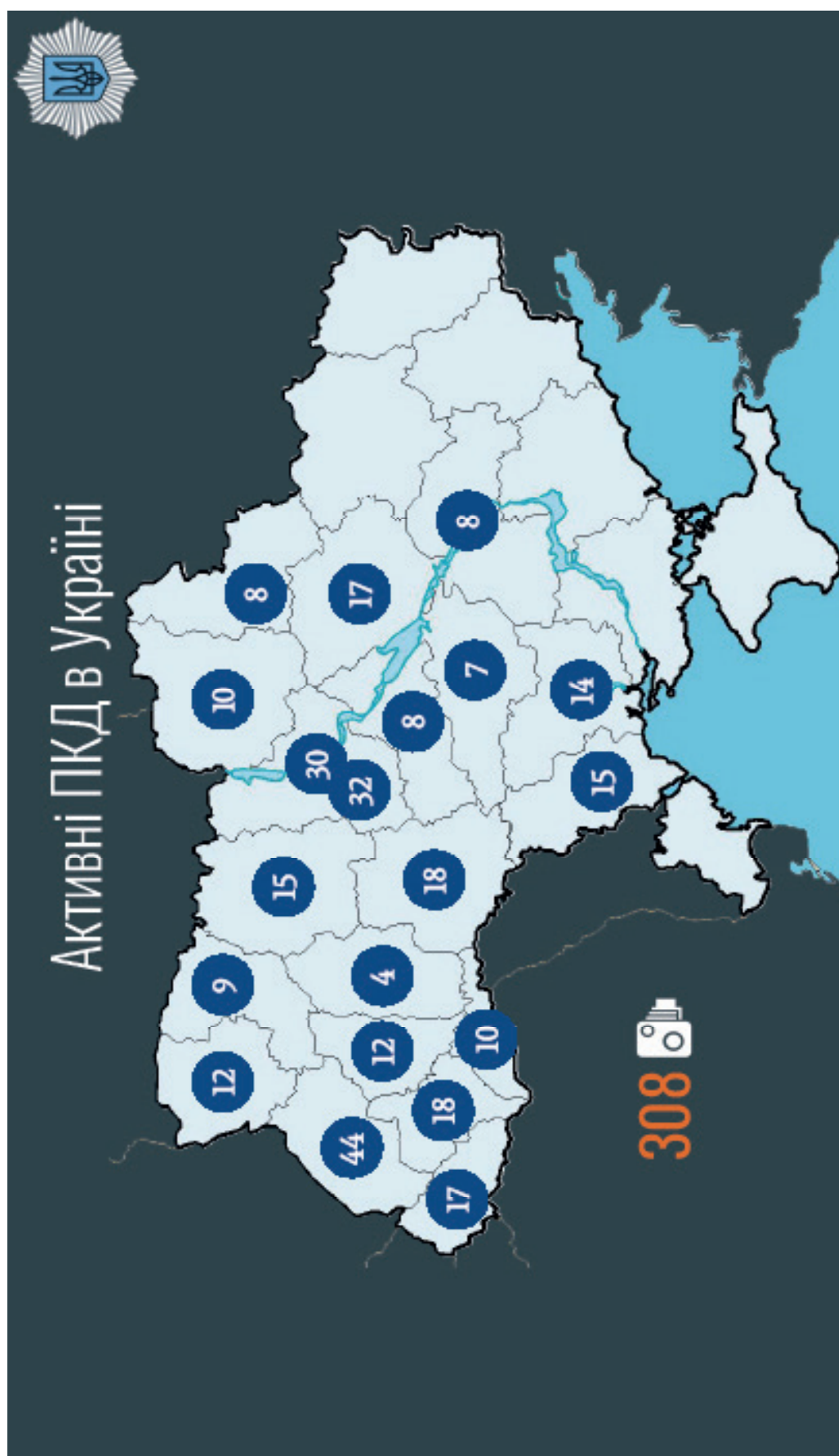

На день запуску до системи входило **45** ПКД

Станом на **01.11.2024** до складу СФАП входить **308** ПКД

Система **автоматично збирає дані** про порушення ПДР за допомогою ПКД, розташованих на дорогах державного та місцевого значення

Це дозволяє **уникнути прямої взаємодії** громадян із поліцією під час оформлення адмінправопорушень

Всього за час функціонування СФАП
винесено більше **11 млн постанов** про адміністративні
правопорушення

Сплачено постанов на суму понад **2,3 млрд грн**

Показниками ефективності Системи є:

збільшення надходжень до державного бюджету за рахунок штрафів

втричі зменшення аварійності та ДТП* із загиблими та/або травмованими на місцях (ділянках) встановлення приладів контролю

*відповідно до інформації, наданої ДПП

Основні антикорупційні переваги впровадження Системи:

Відсутність людського фактору при фіксації правопорушень та їх розгляді, що унеможливилює неправомірний вплив на процес

Випадковий розподіл зафіксованих подій між користувачами Системи (уповноваженими поліцейськими), що унеможливилює зловживання або вибірковість в обробці порушень

Декілька рівнева перевірка дій користувачів Системи, що забезпечує високий рівень контролю за правомірністю винесення постанов

Логування дій користувачів, яке дає змогу відстежити кожну дію в Системі, що також виключає можливість неправомірного впливу на результати фіксації порушень

Основні антикорупційні переваги впровадження Системи:

Прозорість процесу — кожне правопорушення фіксується автоматично приладами контролю дистанційними, що гарантує об'єктивність ухвалення рішень.

Простота оскарження винесених постанов — громадяни можуть переглянути всю необхідну інформацію про правопорушення через електронні сервіси, а також надіслати заяву про оскарження за допомогою електронної пошти.

Однакові умови для всіх учасників дорожнього руху завдяки широкому охопленню — Система працює на національному рівні

автоматизація процесу виявлення правопорушень

сплата штрафів онлайн через офіційні сервіси

СФАП надає зручну та прозору альтернативу, що **виключає корупційні ризики**, пов'язані з оформленням поліцейськими правопорушень, зафіксованих НЕ в автоматичному режимі

Процес обробки зафіксованих правопорушень виконується з мінімальним людським втручанням

Це дозволяє ефективніше використовувати наявний ресурс правоохоронців, звільняючи їх від рутинної роботи та зосереджуючи на більш важливих та складних завданнях, які потребують їхньої уваги, зокрема патрулювання та реагування на інші загрози безпеці громадян, особливо в умовах воєнного стану

ДУ ЦІТ МВС України переконані, що Система фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі є важливим інструментом для підвищення рівня безпеки дорожнього руху та є ефективним заходом у боротьбі з корупційними проявами в цій сфері.

Витяг про несудимість/судимість

ІНФОТЕХ

На сьогодні однією з найбільш затребуваних послуг є отримання фізичними особами відомостей з інформаційно-аналітичної системи «Облік відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості». Протягом останніх років у зв'язку з набранням чинності нормативно – правових актів, спрямованих на забезпечення соціальних гарантій, отримання яких можливо за умови відсутності судимості, попит на послугу суттєво збільшився.

З 2016 року – по 15 квітня 2022 року

До квітня 2022 року відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 29.11.2016 № 1256, який zareestrovaniy в Міністерстві юстиції України 10 січня 2017 р. за № 22/29890, було врегульовано процедуру отримання Довідок про відсутність/наявність судимості (далі – Довідка), які формувалися тільки в паперовій формі і замовлялися фізичними особами або через їх законного представника.

Такий підхід спричиняв наявність великих черг та містив корупційну складову на кожному із етапів надання послуги, а саме:

- Подання заяви на формування Довідки;
- Строки розгляду заяви;
- Отримання Довідки.

З 15 квітня 2022 року розпочато цифровізацію послуги щодо отримання даних про відсутність / наявність судимості

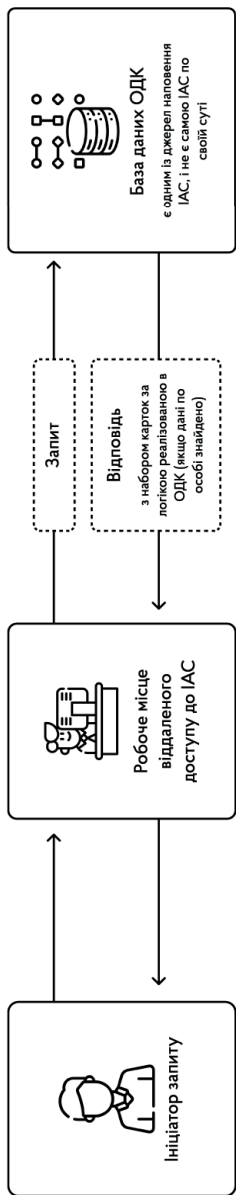
Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 30 березня 2022 року № 207, zareestrovaniy в Міністерстві юстиції України 15 квітня 2022 р. за № 425/37761 – замість Довідки про відсутність/наявність судимості врегульовано питання щодо замовлення Витягу з інформаційно-аналітичної системи «Облік відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості» (далі – Витяг).

І основним позитивним зрушенням є унормування питання замовлення Витягу в електронній формі

Наказ
Міністерства внутрішніх
справ України
від 30 березня 2022 року № 207,
зареєстрований в
Міністерстві юстиції України
15 квітня 2022 р. за № 425/37761

ІНФОТЕХ

3/9

На заміну застарілого програмного забезпечення створено робоче місце віддаленого доступу до ІАС, що з 01 серпня 2024 року впроваджено в межах дослідної експлуатації ІАС (далі - АРМ ІАС)

Засобами АРМ ІАС автоматизовані процеси щодо формування Витягу із ІАС. Витяг про несудимість може знадобитися для різних цілей, таких як оформлення на роботу, отримання візи для виїзду за кордон або участь у тендерах та інших. Цей документ підтверджує відсутність або наявність судимості особи та може бути отриманий в електронному вигляді за допомогою кваліфікованого електронного підпису або BankID. Готовий витяг може бути завантажений в електронній формі засобами Єдиного вікна для громадян або Порталу Дія.

За результатами проведених робіт з автоматизації процесів щодо формування Витягів послугу вдалося зробити зручною та доступною, і головне вдалося максимально зменшити особисті комунікації Заявника із посадовими особами суб'єкта надання послуги

Запит на отримання Витягу подається:

у **паперовій формі** - особисто заявником або уповноваженою ним у встановленому порядку особою до Департаменту інформатизації МВС незалежно від реєстрації місця проживання заявника;

в **електронній формі** - за умови ідентифікації заявника з використанням електронного підпису чи іншого альтернативного засобу ідентифікації особи, що відповідає вимогам законодавства України, через Єдине вікно для громадян, портал Дія та мобільний застосунок Дія.

Користувачі можуть самостійно перевіряти статус своїх запитів незалежно від каналу подачі.

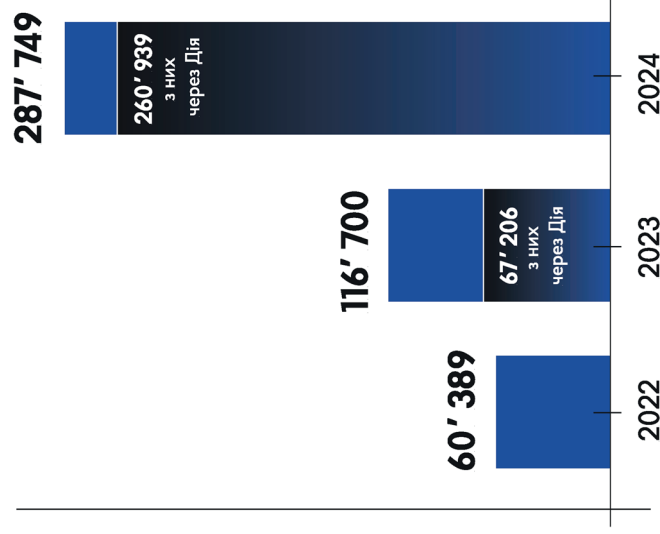
5/9

У зв'язку з тим, що запит на отримання витягу можливо здійснити засобами порталу Дія та мобільного застосунку Дія послуга з отримання витягів стала ще більш доступною для громадян та максимально знизила можливість корупційної складової.

З початку запровадження на Порталі Дія послуги з отримання Витягів (квітень 2023 року), в ІАС зареєстровано 4 301 716 запитів, з них через:

Дія	3 675 755 (85,4 % від загальної кількості)
Сайт МВС	473 572
Єдине вікно для громадян	22 000
Служба ЄІС (в паперовому вигляді)	130 389

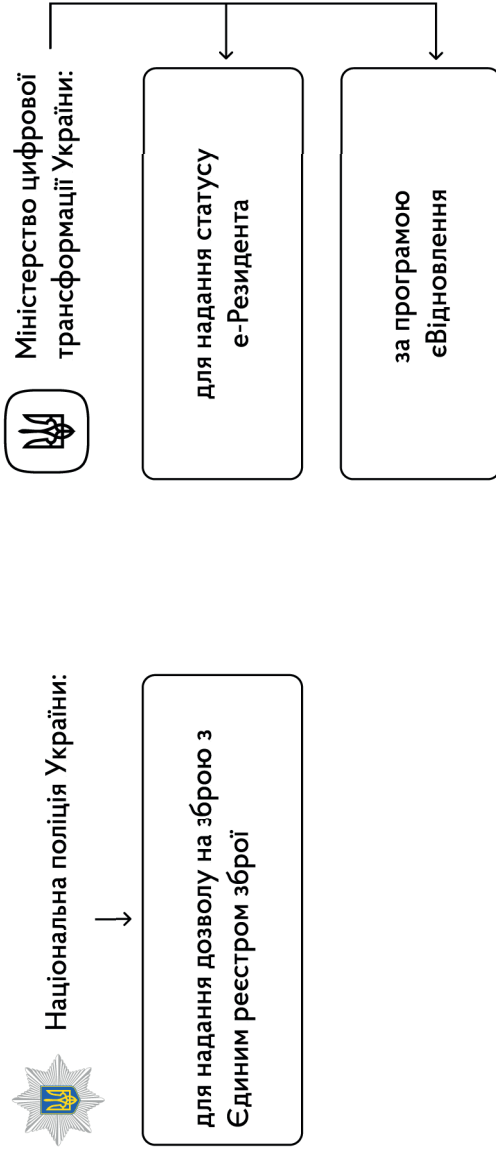
Також збільшилась середньомісячна кількість зареєстрованих запитів:

В результаті автоматизації процесів на сьогодні близько **94%** запитів на отримання Витягу опрацьовуються в автоматичному режимі без участі та залучення посадових осіб суб'єкта надання послуги, що заощаджує їх робочий час та унеможливає будь-які корупційні ризики.

З метою зменшення особистих звернень фізичними особами за Витягами, МВС вживаються заходи щодо запровадження електронної інформаційної взаємодії в режимі «система-система» відомостями про притягнення до кримінальної відповідальності, відсутність (наявність) судимості або обмежень, передбачених кримінальним процесуальним законодавством України, що обробляються в ІАС.

На сьогодні в межах реалізованих інформаційних обмінів відомості із ІАС в електронній формі вже отримують:

З метою зменшення корупційних ризиків МВС розроблено зміни до наказу № 207 , які передбачають:

1. Подачу запиту фізичними особами на отримання Витягу через ЦНАП та можливість друку Витягу в електронній формі в ЦНАП;
2. Замовлення адресної доставки паперових Витягів, засобами поштового зв'язку або кур'єром
3. Надсилання Витягів на електронну адресу, а також СМС інформування про готовність документів

Зазначені зміни виключають можливість особистого контакту між надавачем послуги та її замовником

Problem!!!

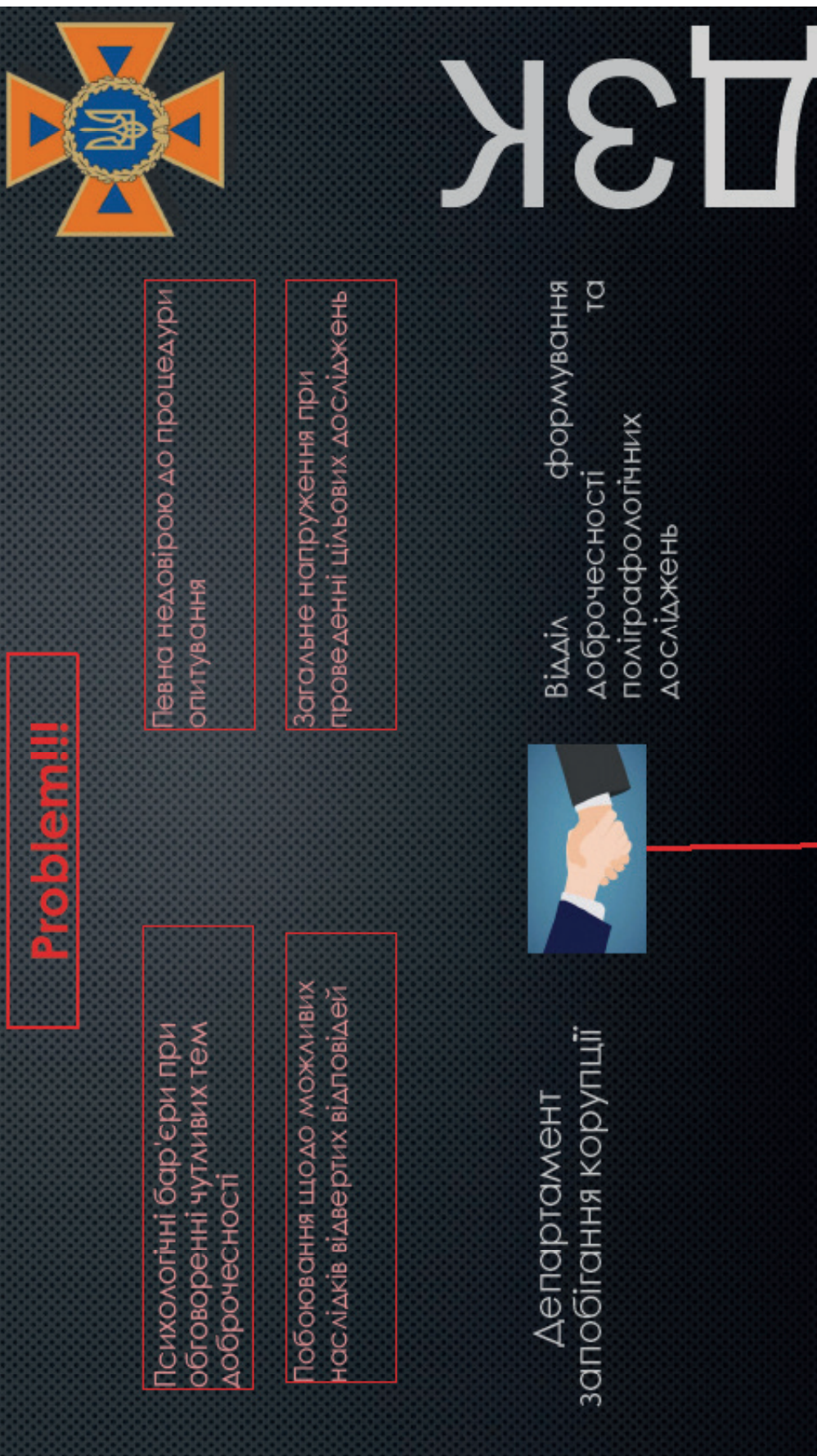
Відсутність чіткої інституційної
спроможності та кваліфікованих фахівців

ДЗК

Департамент запобігання
корупції

Відділ формування
доброчесності та
поліграфологічних
досліджень

ДЗК

Problem!!!

Перевірка контрагентів

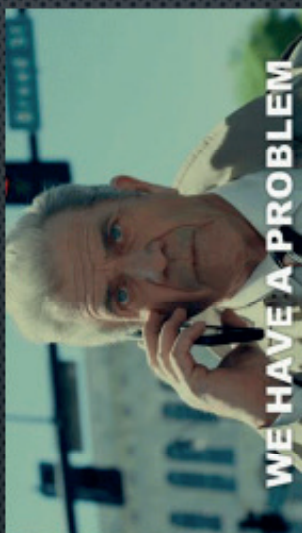

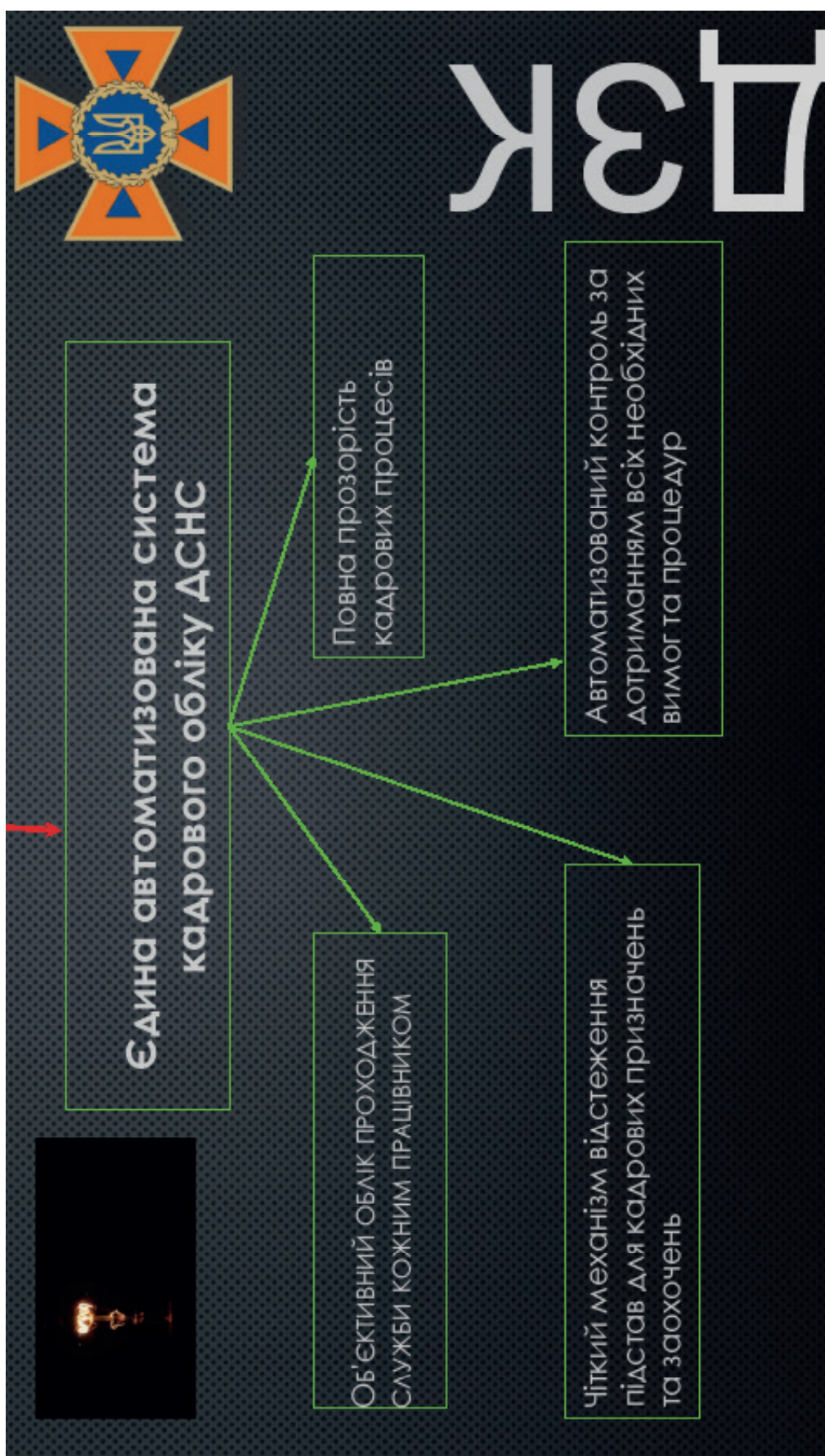
ДЗК

Problem!!!

Недостатня прозорості
кадрових процесів

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ КОРУПЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ: ВДАЛІ ПРАКТИКИ З ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ У СИСТЕМІ МВС УКРАЇНИ

Начальник відділу з питань запобігання та
виявлення корупції Головного управління
Національної гвардії України
ПОЛКОВНИК ЮСТИЦІЇ
КОРОНЕНКО ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ

Формування доброчесності у Національній гвардії України є пріоритетом, що спрямований на розвиток етичної свідомості, патріотизму та професійної відповідальності серед військовослужбовців.

Етичні стандарти та принципи поведінки

Постійна освітня робота

**Основні ключові практики
які активно впроваджуються**

Політика «нульової толерантності» до корупції та порушень

Професійні кодекси та стандарти

Контроль та моніторинг дотримання доброчесності

Однією з вдалих практик з виховання доброчесності в Національній гвардії України є розроблення та запровадження в структурі НГУ прозорих механізмів щодо запобігання (мінімізації) корупційних ризиків, зокрема випадків фаворитизму у підрозділах

з метою запобігання (мінімізації) корупційних ризиків під час розгляду питань щодо надання матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань військовослужбовцям та матеріальної допомоги, у тому числі на оздоровлення, працівникам НГУ, ініційовано розроблення розпорядження командувача Національної гвардії України від 03.06.2024 № Р-81 щодо порядку отримання матеріальної допомоги та організації роботи відповідної комісії, яке спрямоване на забезпечення прозорого та об'єктивного розгляду питань виплати матеріальної допомоги.

За результатами виконання зазначеного розпорядження у військових частинах НГУ розроблені та затверджені положення про комісії з надання матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань військовослужбовцям військових частин НГУ та доведено порядок звернення щодо отримання такої допомоги до особового складу військових частин НГУ.

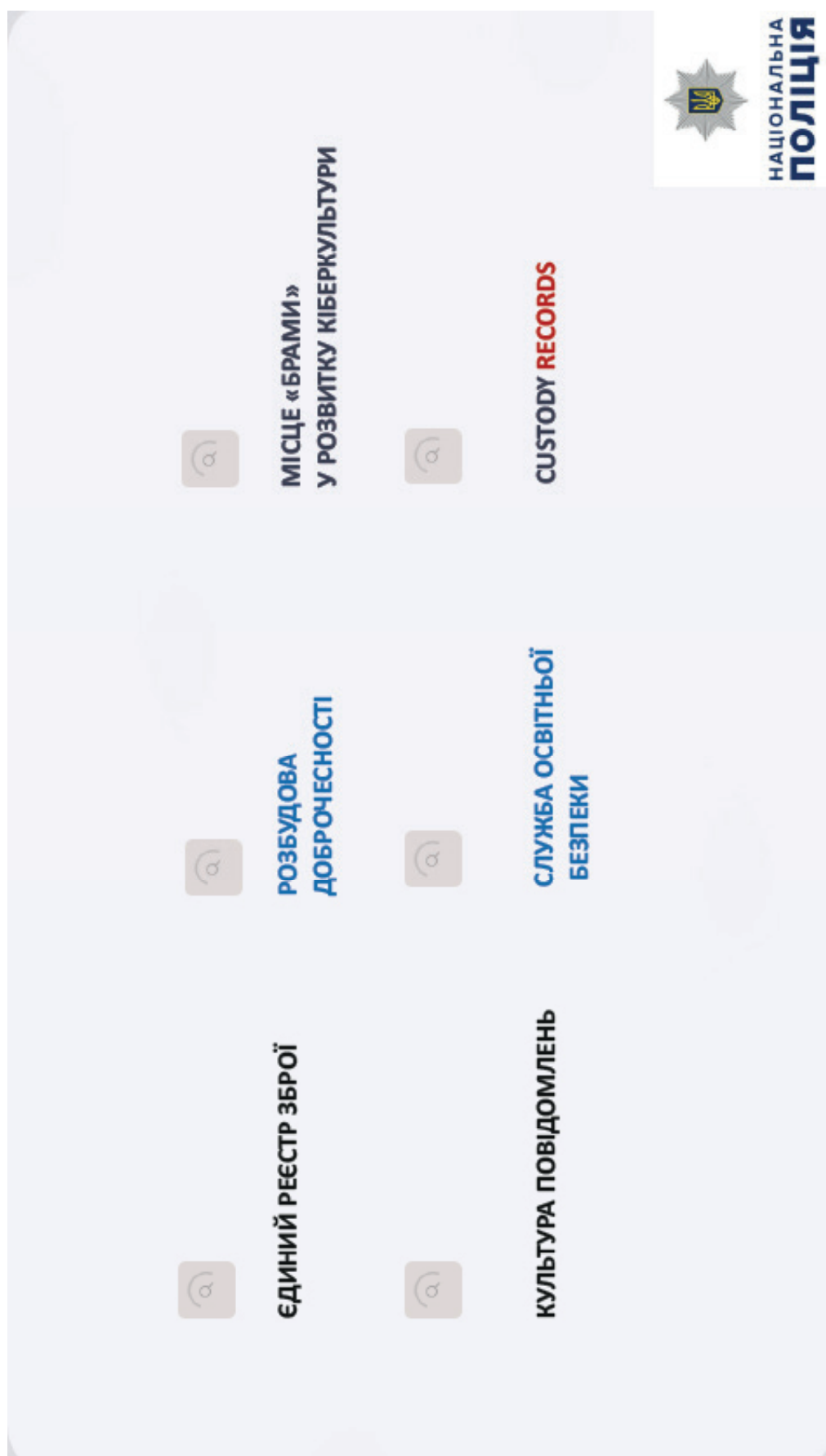

ЗАПОБІГТИ ТА ВИЯВИТИ

Уповноважений підрозділ з питань
запобігання та виявлення корупції
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

ВДАЛІ ПРАКТИКИ

м. Київ

Сервіс "Єдиний реєстр зброї"

Передумови Запровадження

Ідентифіковані в Антикорупційній програмі Національної поліції.

1

Неправомірна Вигода

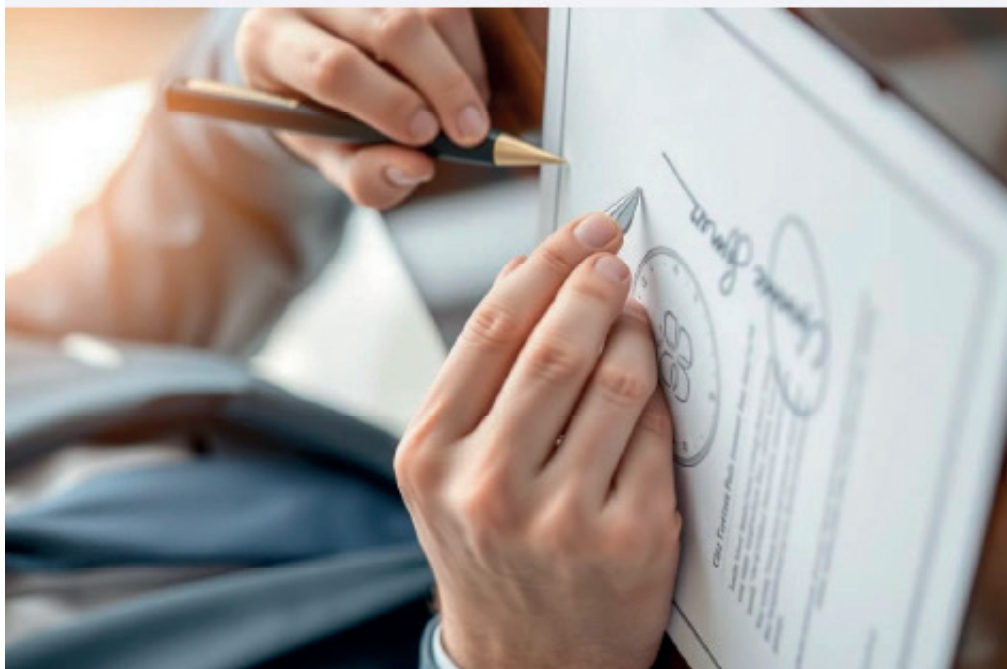
Можливість отримання неправомірної вигоди під час оформлення документів.

2

Конфлікт Інтересів

Можливість оформлення документів в умовах конфлікту інтересів.

Вжиті Заходи

1

Наказ МВС

Затверджено Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї».

2

Запровадження

Запроваджено новий сервіс для ефективного контролю.

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

Досягнуті Результати

Автоматизація	Прозорість	Інформаційні Сервіси
• Автоматична перевірка особи. • Автоматична перевірка зброї. • Автоматизація формування дозволів.	Забезпечення прозорості дозвільно-реєстраційної діяльності.	Створення інформаційних сервісів для громадян.

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

Переваги Сервісу

Безпека

Збільшення безпеки та контролю за обігом зброї.

Ефективність

Швидке та ефективне обслуговування громадян.

Прозорість

Прозорість та доступність інформації для громадян.

Довіра

Збільшення довіри громадян до правоохоронних органів.

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

Формування культури повідомлення про корупцію

Передумови запровадження

Низький рівень свідомості

Недостатнє розуміння важливості викривання корупції.

Відсутність контролю

Брак механізмів для ефективного контролю корупційних дій.

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

Запровадження відеозапису

Реагування на неправомірну

ВИГОДУ

Виявлення

Поліцейські активно реагують на факти пропозиції неправомірної вигоди.

Реагування

Швидке та ефективне реагування на виявлені факти корупції.

Документування

Ретельне документування всіх випадків пропозицій неправомірної вигоди.

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

Культура повідомлень

1

Відмова від неправомірної вигоди

Поліцейський відмовляється від запропонованого хабаря.

2

Повідомлення про інцидент

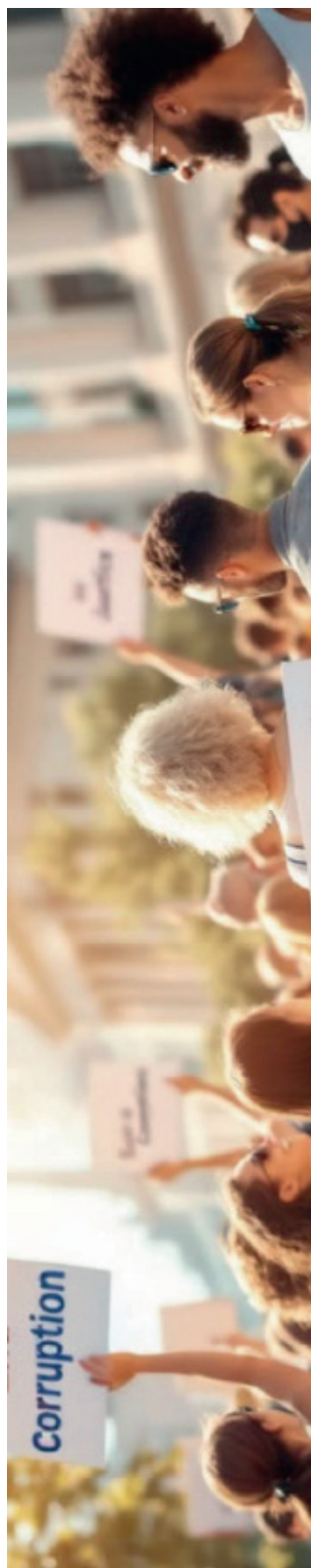
Офіцер доповідає про спробу підкупу

3

Отримання винагороди

Поліцейський отримує матеріальне заохочення за чесність.

Результат - формування культури повідомлень

1 Підвищення свідомості Зростання розуміння важливості боротьби з корупцією.	2 Активна участь Збільшення кількості повідомлень про корупційні дії.	3 Прозорість Покращення прозорості в роботі правоохоронних органів.

Виховання доброчесної поведінки

Чесність

Розвиток культури чесності та прозорості.

Відповідальність

Підвищення особистої та професійної відповідальності.

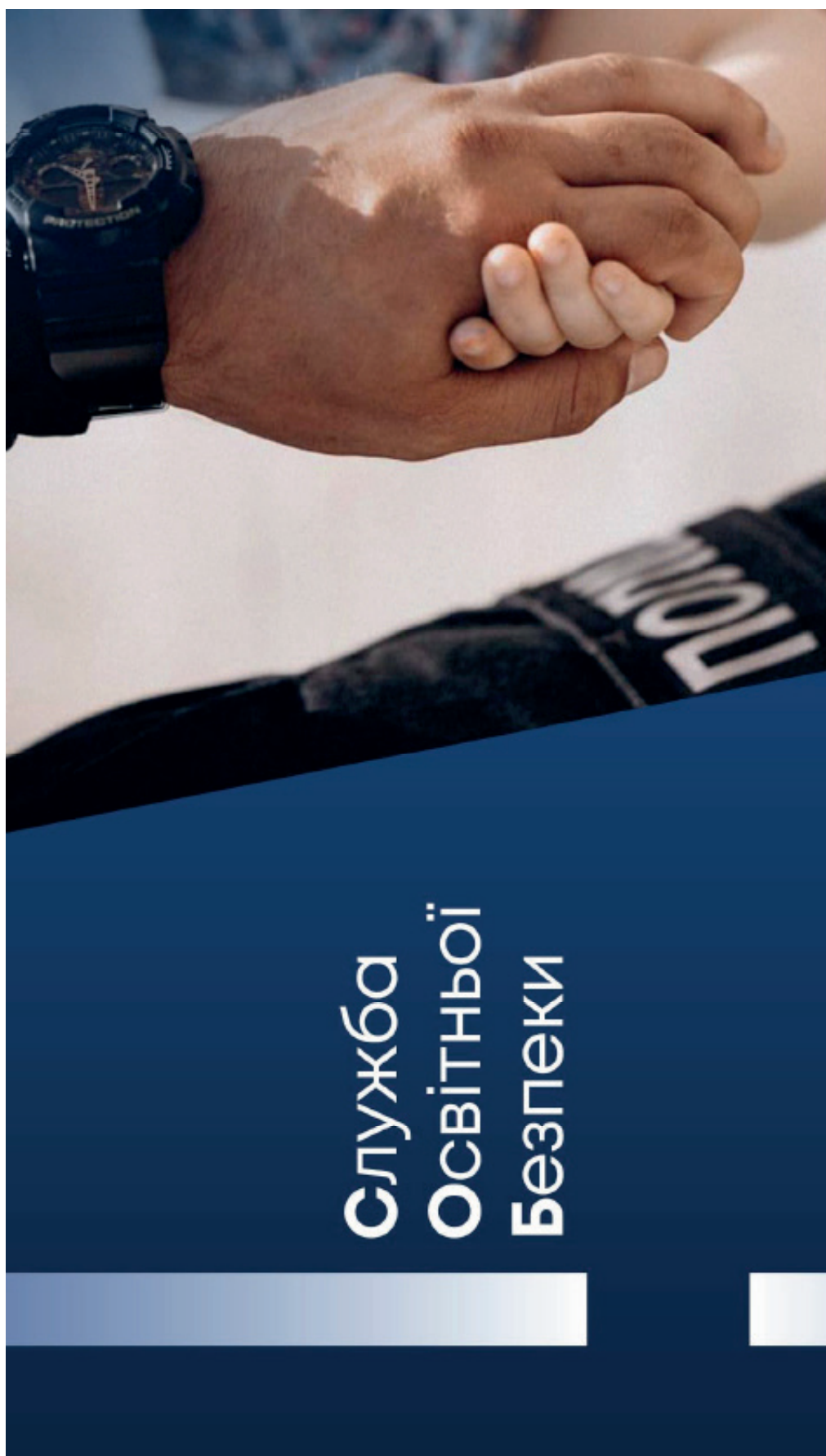

Етика

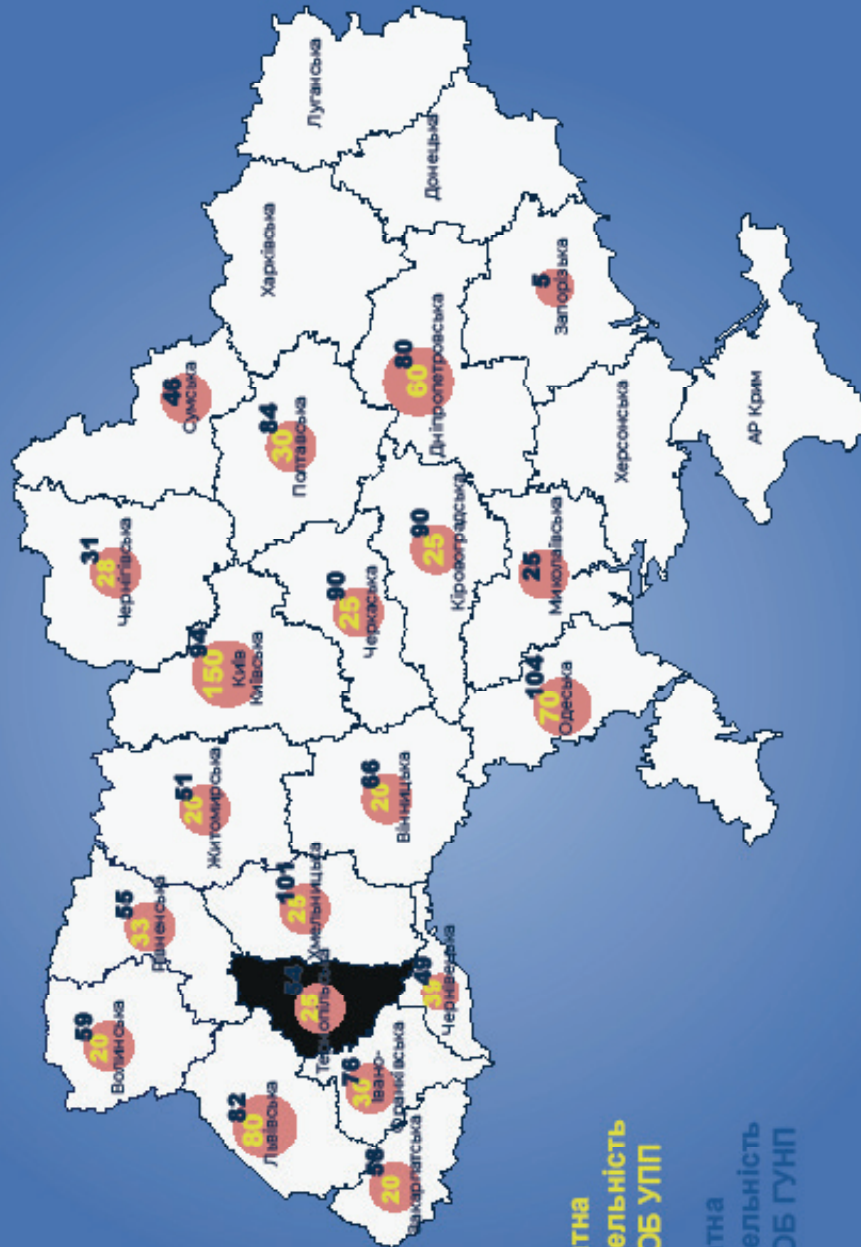
Зміцнення етичних норм у суспільстві.

ДОБРОЧЕСНА ПОЛІЦІЯ

ВПРОВАДЖЕННЯ СОБ

штатна
чисельність
ОСОБ УП
700

штатна
чисельність
ОСОБ ГУП
1300

Поліцейський Служби Освітньої Безпеки

МЕТА: Постійна взаємодія на засадах партнерства поліцейського зі здобувачами освіти та усіма учасниками освітнього процесу для створення безпечного освітнього середовища, шляхом закріплення за кожним ЗЗСО одного поліцейського

ПРАВООХОРОННА

Реагування на події згідно з чинним законодавством. Контроль внутрішньої та прилеглої до закладу освіти території

НАСТАВНИЦЬКА

Мотивування до активної життєвої позиції. Залучення до позитивних видів діяльності. Національно-патріотичне виховання

ПРОСВІТНИЦЬКА

Проведення тренінгових занять. Зустрічі з батьківською спільнотою. Участь у педагогічних радах

КЛЮЧОВІ НАВИЧКИ ОФІЦЕРІВ СОБ

Знання вікових особливостей психологічного та фізичного розвитку дітей шкільного віку

Знання основних нормативно-правових актів з питань безпеки освітнього середовища

Уміння ефективно працювати з усіма учасниками освітнього процесу

Знання ресурсів школи та громади

Уміння використовувати методи ефективної профілактичної роботи

Знання "Словника безбар'єрності" та принципів інклюзивної освіти

РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Підвищення безпеки в ЗСОО та створення безпечного освітнього середовища для дітей

Створення позитивної моделі для наслідування

Національно-патріотичне виховання

Збільшення довіри населення до поліції

Ефективна профілактика правопорушень

СЛУЖБА ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Виховання доброчесності у Дніпровському ліцеї МВС

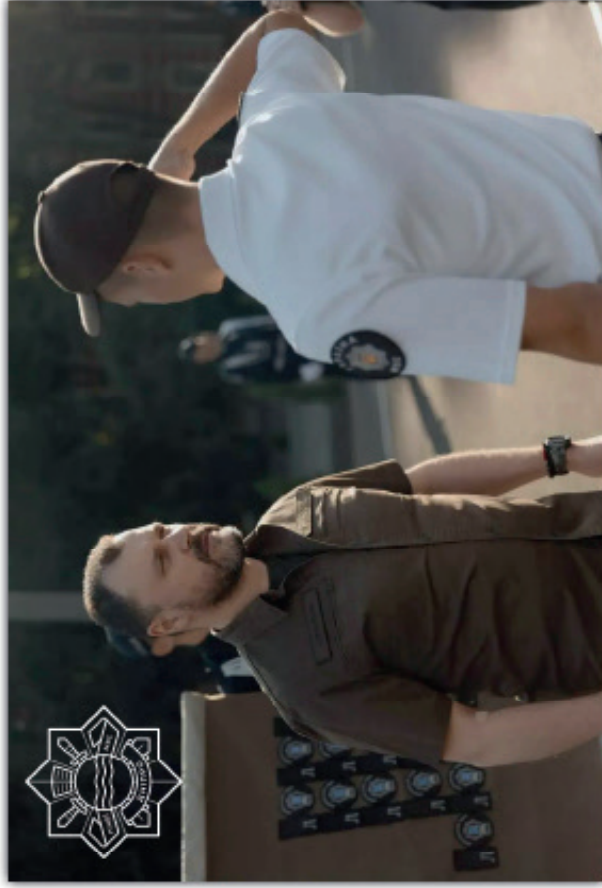
(вдала антикорупційна практика)

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

2 вересня 2024 року за участі Міністра
внутрішніх справ України Ігоря
КЛИМЕНКА урочисто відкрився
Дніпровський ліцей безпекового
спрямування та національно-
патріотичного виховання

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Граючись виховуємо доброчесність...

З метою імплементації в початковий процес ліцеїстів принципів доброчесності та нульової толерантності до корупції розроблена рольова гра у детективному жанрі, яка дарує гравцям унікальний досвід, де доброчесність вступає у безжалюбну боротьбу проти корупції.

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Гра «ЛЮТІ АНТИКОРИ»

- зроби перші кроки і стань АНТИКОРОМ
- станьте викривачами та повідомляйте про корупцію
- разом з детективами ДБР та НАБУ, зі слідчим САП та суддею ВАКС, спеціалістами НАЗК розбудуйте добросовісну владу та справедливе суспільство
- не дайте корупції вкрасти долати на допомогу об'єднаній штурмовій бригаді «ЛЮТЬ»
- зробіть усе можливе, щоб вразити корупцію

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
DDUINS.EDU.UA

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

В грі «Люті антикори» кожен гравець отримує картку зі своєю унікальною місією. Головною лінією гри є гравці з команди Доброчесності, які уособлюють в собі бійців об'єднаної штурмової бригади Національної поліції України «Лють» — воєнізованого підрозділу Департаменту поліції особливого призначення.

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Жовто-блакитна долонька, зображена
на картці бійця ОШБ «Лютя» означає,
що гравець може стати Викривачем та
повідомити про корупцію в НАЗК, НАБУ та
ДБР

ВНУТРІШНІЙ КАНАЛ ПОВІДОМЛЕННЯ

ВИКРИВАЧ

**ПОВІДОМЛЕННЯ
ПРО КОРУПЦІЮ
НАЗК**

ЄДИНИЙ ПОРТАЛ
ПОВІДОМЛЕНЬ
ВИКРИВАЧІВ

- ПОВІДОМИТИ ПРО КОРУПЦІЮ МАЄ
КОЖНА ОСОБА (ГРОМАДИНИН,
УЧАСНИК, КОЗЕЦЬ, ОСОБА БЕЗ
ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПЕРЕСОНИ,
ЩО ЇЇ ІНФОРМАЦІЯ ДОСТОВІРНОЮ
• НАВЕДЕНА У ПОВІДОМЛЕННІ
- ІНФОРМАЦІЯ ПОВИННА МІСТИТИ
ФАКТИ, ЩО ДОВОДИТЬ ІСНУВАННЯ
КОРУПЦІЙНОГО АБО ПОВ'ЯЗАНОГО З
КОРУПЦІЄЮ ПРАВопорушення, ЯКІ
МОЖНА ПЕРЕЗІТИТИ
- ЦЯ ІНФОРМАЦІЯ СТАЛА ЇМ ВІДОМА
У ЗВ'ЯЗКУ З ЇЇ ТРУДОВИКОЮ,
ПРОФЕСІЙНОЮ, ГОСПОДАРСЬКОЮ,
ГРОМАДСЬКОЮ, НАУКОВОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ, ПРОХОДЖЕННЯ НЕЮ
СЛУЖБИ ТА НАВЧАННЯ

ОБ'ЄДНАНА ШТУРМОВА БРИГАДА

ВОСНІЗОВАНИЙ
ПІДРОЗДІЛ
ДЕПАРТАМЕНТУ ПОЛІЦІЇ
ОСОБЛИВОГО
ПРИЗНАЧЕННЯ НОВОГО
ЗРАЗКА ПРИЗНАЧЕНИЙ
ДЛЯ ВІДСІЧІ ТА ЗАХИСТУ

Головними «злочинцями» у грі є гравці з команди Корупція, які отримують картку «Корупціонер».

Доречи, Корупціонер може подати хибне

повідомлення про корупцію в НАЗК, НАБУ та ДБР, щоб ввести в оману гравців з команди Добросочесності, тому іконка «Жовто-блакитна долонька» на картці «Корупціонер» перехреснена.

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

На картках Викривача (яким в грі може бути гравець з картою «ОШБ «Лють») розміщена інформація про канал повідомлення: внутрішній чи регулярний та вказані підстави, за якими особа набуває статусу Викривача. Так в ігровій формі ліцеїсти ознайомляться з провідними антикорупційними інституціями в державі та антикорупційним законодавством.

ВНУТРІШНІЙ КАНАЛ ПОВІДОМЛЕННЯ

ВИКРИВАЧ

НАЗК
ЄДИНИЙ ПОРТАЛ
ПОВІДОМЛЕНЬ
ВИКРИВАЧІВ

- ПОВІДОМИТИ ПРО КОРУПЦІЮ МАЄ КОЖНА ОСОБА (ГРОМАДЯНИН, УРАДНИК, ПОЗЕМЕЦЬ, ОСОБА БЕЗ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ, ШО ІНФОРМАЦІЯ Є ДОСТОВІРНОЮ)
- НАВЕДЕНА У ПОВІДОМЛЕННІ ІНФОРМАЦІЯ ПОВИННА ВІСІГНУТИ ФАКТИ, ШО ДОВОДЯТЬ ІШОКЛИВЕ ВІННЕННЯ ІШОЮ ОСОБОЮ КОРУПЦІЙНОГО АБО ПОВ'ЯЗАНОГО З КОРУПЦІЕЙ ПРАВОНАРУШЕННЯ, ЯКО МОЖНА ПЕРЕВІРИТИ
- ЦЯ ІНФОРМАЦІЯ СТАЛА ЇМ ВІДОМА У ЗВ'ЯЗКУ З Ї ТРУДОВОЮ, ПРОФЕСІЙНОЮ, ГОСПОДАРСЬКОЮ, ГРОМАДСЬКОЮ, НАУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ, ПРОХОДЖЕННЯ НЕЮ СЛУЖБИ А НАВЧАННЯ

РЕГУЛЯРНИЙ КАНАЛ ПОВІДОМЛЕННЯ

ВИКРИВАЧ

НАБУ

- ПОВІДОМИТИ ПРО КОРУПЦІЮ МАЄ КОЖНА ОСОБА (ГРОМАДЯНИН, УРАДНИК, ПОЗЕМЕЦЬ, ОСОБА БЕЗ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ, ШО ІНФОРМАЦІЯ Є ДОСТОВІРНОЮ)
- НАВЕДЕНА У ПОВІДОМЛЕННІ ІНФОРМАЦІЯ ПОВИННА ВІСІГНУТИ ФАКТИ, ШО ДОВОДЯТЬ ІШОКЛИВЕ ВІННЕННЯ ІШОЮ ОСОБОЮ КОРУПЦІЙНОГО АБО ПОВ'ЯЗАНОГО З КОРУПЦІЕЙ ПРАВОНАРУШЕННЯ, ЯКО МОЖНА ПЕРЕВІРИТИ
- ЦЯ ІНФОРМАЦІЯ СТАЛА ЇМ ВІДОМА У ЗВ'ЯЗКУ З Ї ТРУДОВОЮ, ПРОФЕСІЙНОЮ, ГОСПОДАРСЬКОЮ, ГРОМАДСЬКОЮ, НАУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ, ПРОХОДЖЕННЯ НЕЮ СЛУЖБИ А НАВЧАННЯ

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Під час гри також буде використовуватися картка «Донат на дрони», яка уособлює в собі допомогу у вигляді донатів на дрони для ОШБ «Лють». Вкрасти донати на дрони у команди Доброчесності – буде саме одним із завдань гравців команди Корупція.

**НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИГАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ**

naazk.gov.ua

- ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФОРМУВАННЯ ТА
РЕАЛІЗАЦІЇ
ДЕРЖАВНОЇ
АНТИКОРУПЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ
- ЗАПОБІГАННЯ
ВЧИНЕННЯ
КОРУПЦІЙНИХ
ЗЛОЧИНІВ

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ТА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

**НАЦІОНАЛЬНЕ
АНТИКОРУПЦІЙНЕ
БЮРО УКРАЇНИ**

naabu.gov.ua

ПРОТІДІЯ
КРИМІНАЛЬНИМ
КОРУПЦІЙНИМ
ПРАВOPOPУШЕННЯМ,
ЯКІ ВЧИНЕНІ ВІЩИМИ
ПОСАДОВИМИ
ОСОБАМИ

РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

**ДЕРЖАВНЕ БЮРО
РОЗСЛІДУВАНЬ**

dsbr.gov.ua

РОЗСЛІДУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ
ПРОВАДЖЕНЬ, В ЯКИХ
ФІГУРУЮТЬ: ВІЩИ
ПОСАДОВІ ОСОБИ,
СЛУЖБОВІ ОСОБИ НАБУ ТА
САП, ОСОБИ, ЯКІ ВЧИНИЛИ
ВІМСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ (КРІМ
ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ.422 ККУ)

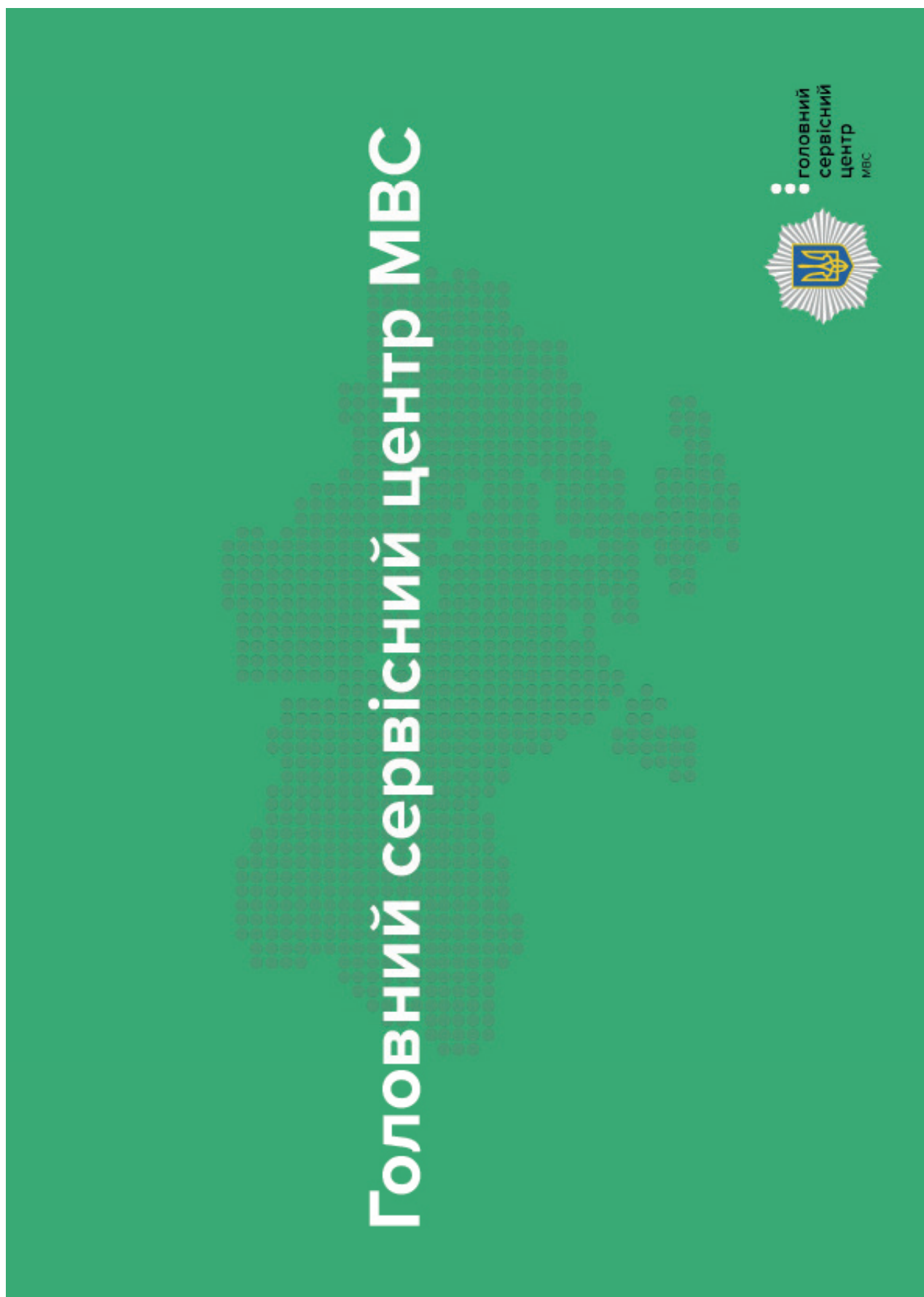
РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

» **Послуги сервісних центрів МВС можна отримати:**

у територіальних сервісних
центрах МВС

**Кабінет
Водія**

через Кабінет водія

в автосалонах

через застосунок Дія

у центрах надання
адміністративних послуг

» В онлайн-формат переведено наступні послуги:

В онлайн-формат переведено наступні послуги:

1. Перереєстрація транспортних засобів на підставі договору купівлі-продажу, укладеного в онлайн-форматі
2. Обмін/видача посвідчення водія
3. Продовження відповідального зберігання номерних знаків
4. Призначення належного користувача транспортного засобу
5. Замовлення номерних знаків
6. Замовлення індивідуальних номерних знаків

Реалізовано можливість отримати посвідчення водія та свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу виключно в електронній формі, без виготовлення документу на бланку.

Результати надання послуг **№ 1** та **№ 2** можуть бути отримані засобами поштового зв'язку.

Доставка здійснюється як документів (посвідчення водія, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу), так і номерних знаків.

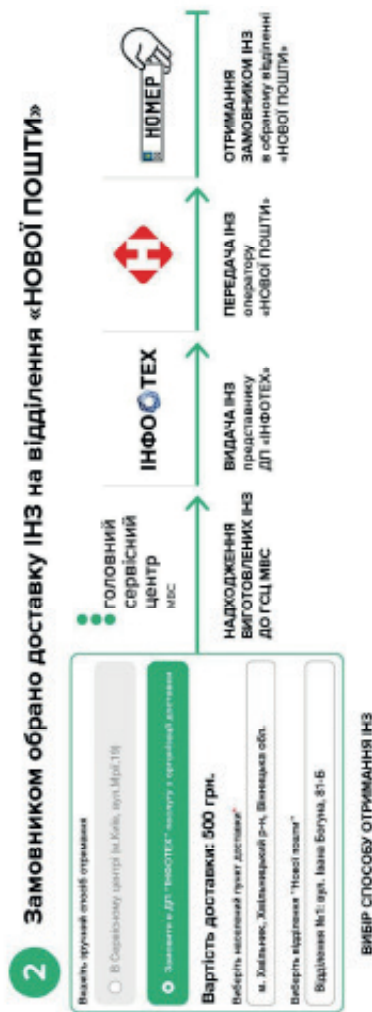
Послуги **3**, **4** та **5** надаються повністю автоматично засобами реєстрів, без втручання працівників ТЦС МВС.

**Кабінет
Водія**

Послуга введена з 2019 року.
Станом на 14 листопада 2024 року
здійснено – 39 214 замовлень.
Це 87% від усіх заявок ІНЗ.

Через сервісні центри МВС
з 2019 року до 14 листопада
2024 року замовлено – 5 925 ІНЗ.

Українським законодавством передбачено використання електронних документів,

як відображення виготовлених на бланку (оригіналів документів), так і в електронній формі без виготовлення такого документа на бланку

Електронним посвідченням водія є національне посвідчення водія у формі електронного відображення інформації, що міститься в Єдиному державному реєстрі МВС, разом з унікальним електронним ідентифікатором (QR-кодом, штрих-кодом, цифровим кодом).

Електронним свідоцтвом про реєстрацію транспортного засобу є свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу у формі електронного відображення інформації, що міститься в Єдиному державному реєстрі транспортних засобів, разом з унікальним електронним ідентифікатором, а також інформації про страховий поліс (за наявності).

06 лютого 2020 року реалізовано відображення електронних документів електронній формі в застосунку ДІЯ.

14 грудня 2022 року запроваджені цифрові документи, без виготовлення їх на бланку.

Всього видано:

- посвідчень водія в електронній формі – 53 400;
- свідоцтв про реєстрацію транспортного засобу в електронній формі – 14 417.

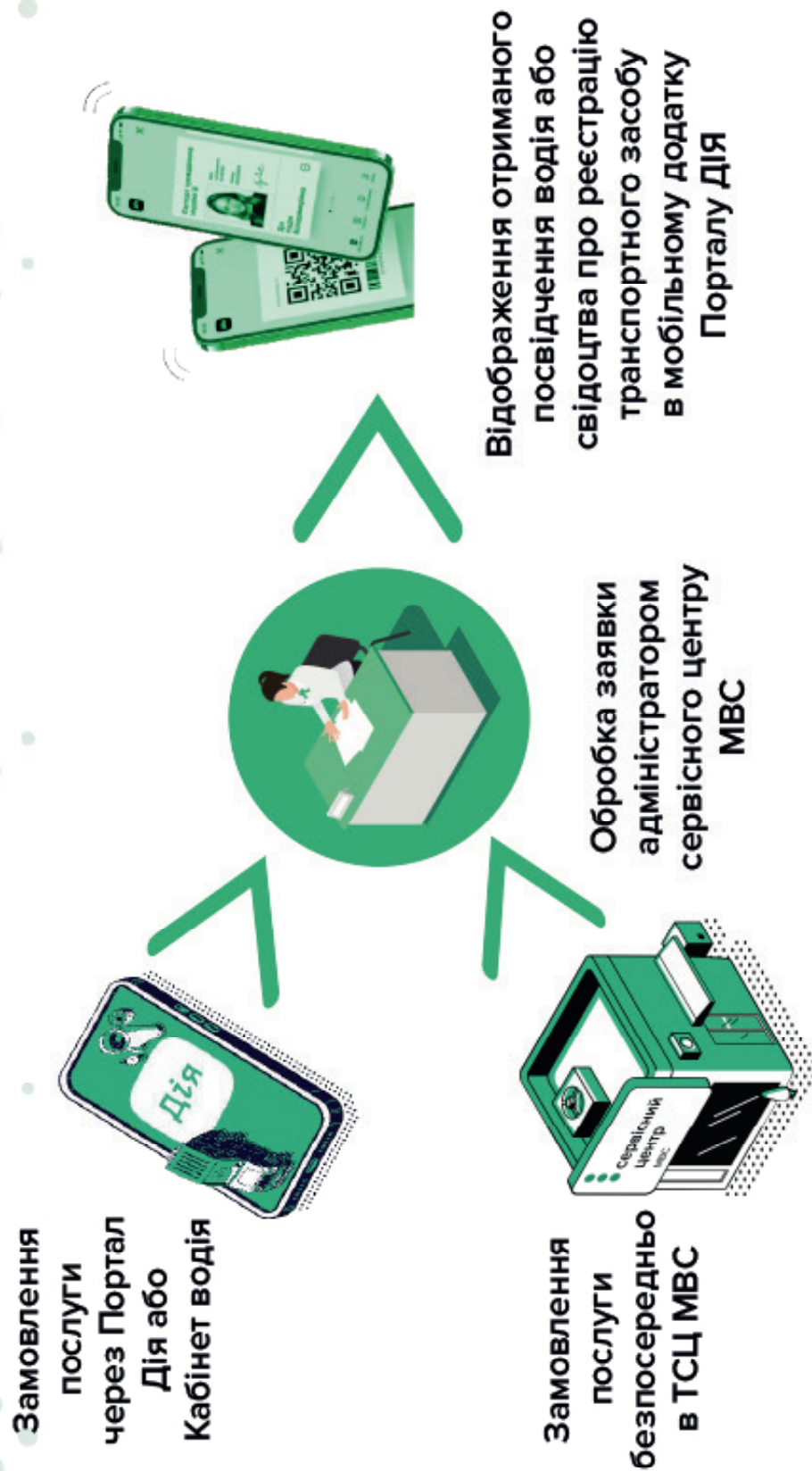
Електронне посвідчення водія та електронне свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу формується засобами Єдиного державного веб-порталу електронних послуг (Портал Дія) за бажанням особи та за наявності в Єдиному державному реєстрі МВС усіх відомостей, зазначених у національному посвідченні водія, зокрема – відцифрованого образу обличчя особи.

Посвідчення водія та свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу в електронній формі (без виготовлення його на бланку) повною мірою прирівнюється до посвідчення водія, виготовленому на бланку.

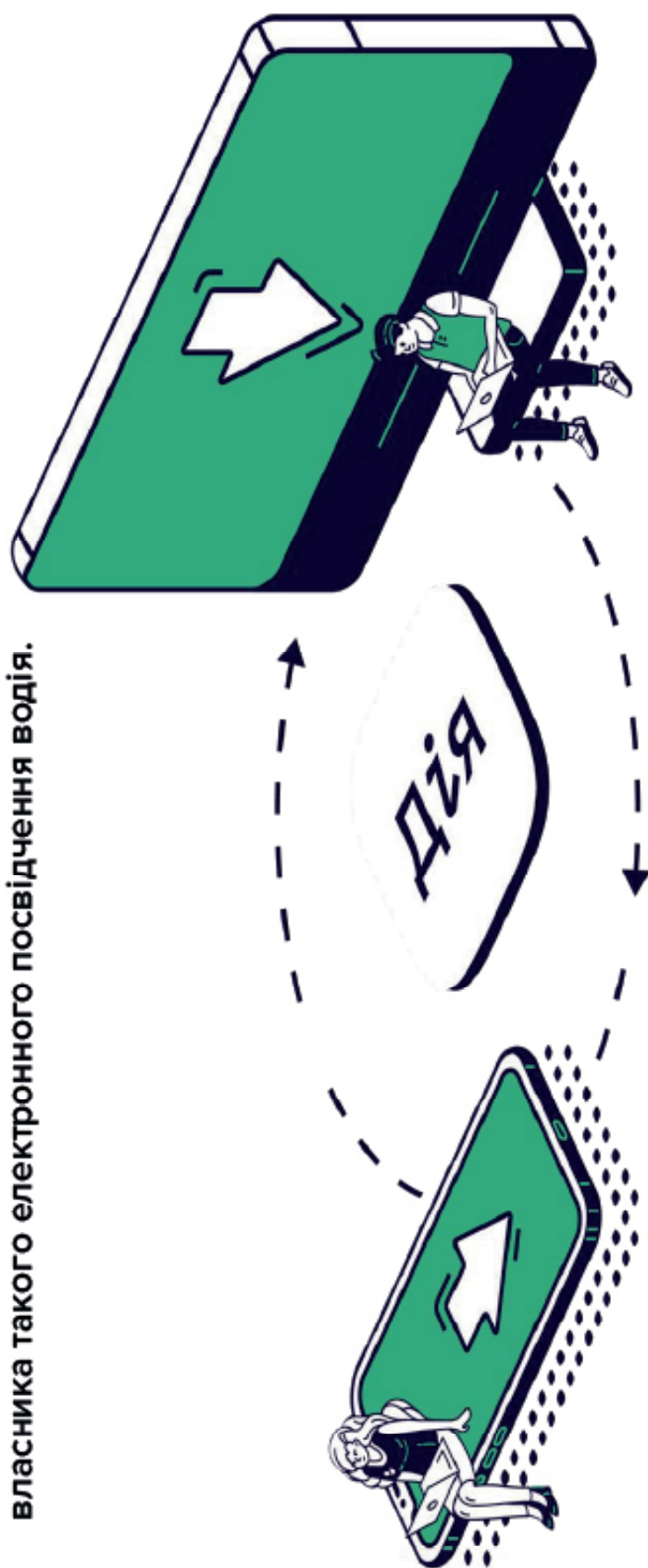
Для формування та використання електронного документа особі необхідно встановити мобільний додаток Порталу Дія (Дія) на електронний пристрій, критерії якого підтримують використання такого додатка, підключений до Інтернету, та пройти електронну ідентифікацію та автентифікацію.

Отримання документів в електронній формі

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні та фізичні особи - підприємці для забезпечення можливості перевірки електронного посвідчення водія (яке, згідно з українським законодавством, є документом, що посвідчує особу) та отримання електронних копій (відомостей, даних) підключають власні інформаційні системи до Порталу Дія з метою налагодженої перевірки дійсності електронних посвідчень водія та ідентифікації власника такого електронного посвідчення водія.

Перелік послуг, доступних на конкретній онлайн-платформі

- відображення документів в електронній формі (посвідчення водія та свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу)
- обмін/видача посвідчення водія
- призначення та скасування належного користувача транспортного засобу
- перереєстрація транспортних засобів на підставі договору купівлі-продажу, укладеного засобами Порталу Дія

- відображення документів в електронній формі (посвідчення водія та свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу)
- обмін/видача посвідчення водія
- призначення та скасування належного користувача транспортного засобу
- продовження відповідального зберігання номерних знаків
- замовлення номерних знаків
- замовлення ІНЗ

Сервісний центр МВС № 3245 – м. Вишгород Працює 24/7, аби опрацювати всі заявки громадян

Тут опрацьовуються заявки з обміну чи відновлення посвідчення водія та перереєстрації транспортних засобів, які подаються через застосунок Дія

Результати роботи онлайн-ТСЦ № 3245

	Обмін ПВ (із 23.05.2023)	Перереєстрація (із 20.12.2023)
надійшло	257 495	439 086
оброблено	192 776	197 702
відхилено	63 669	240 293
залишок	1050	1091

Закріплено номерних знаків «DI» – 22 168

Послуги сервісних центрів МВС, які надають ЦНАПи

Підписано 233 узгоджених рішень про співпрацю з центрами надання адміністративних послуг по всій Україні.
На сьогодні 97 ЦНАПів надають послуги сервісних центрів МВС.

2018 рік

Від початку співпраці з ЦНАПами була доступна одна послуга сервісних центрів МВС – обмін та відновлення посвідчення водія.

2024 рік

У ЦНАПах доступні послуги:

- реєстрація, перереєстрація ТЗ усіх категорій, зняття їх з обліку (для транспортних засобів, які відповідно до законодавства не підлягають огляду/експертному дослідженню, або на які подано підтвердні документи про його проведення, або якщо інформація про його проведення міститься в ЄІС МВС);
- видача нового посвідчення водія на право керування ТЗ замість втраченого або викраденого;
- обмін посвідчення водія на право керування транспортними засобами (без складання іспитів).

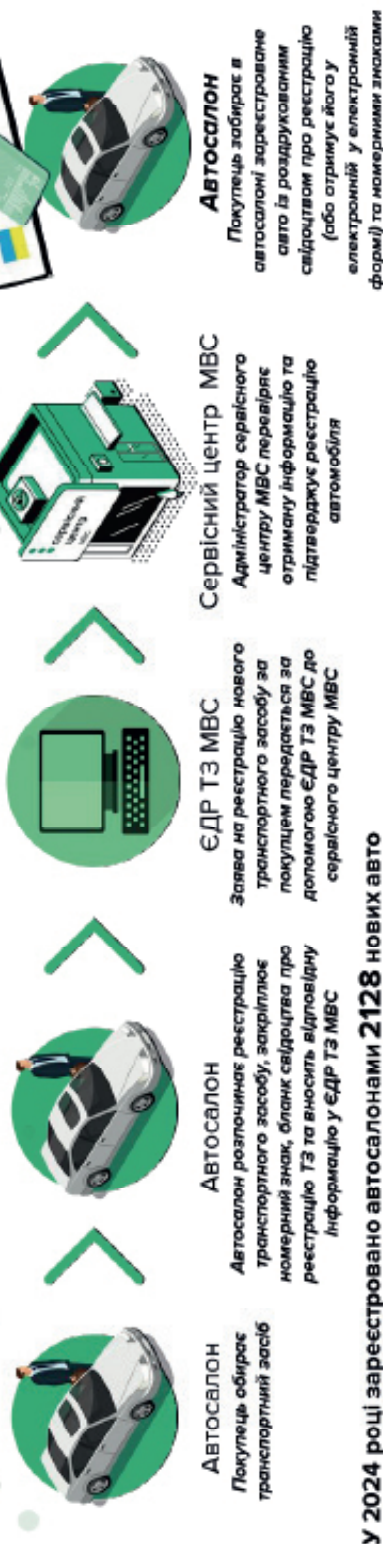

З 1 січня до 18 листопада 2024 року у ЦНАПах проведено 35 994 реєстраційні дії з транспортними засобами

З 1 січня до 18 листопада 2024 року у ЦНАПах видано 22 675 посвідчень водія

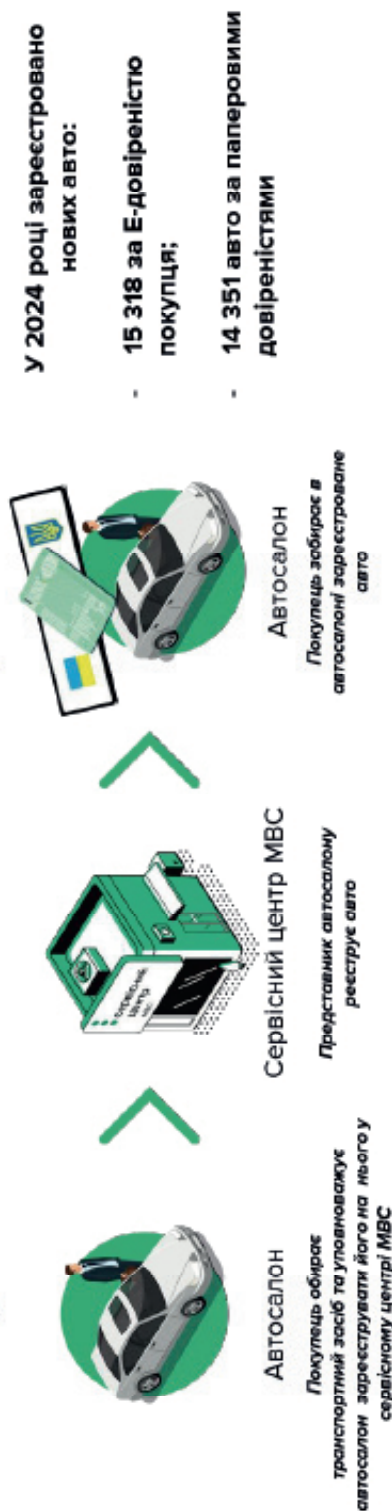
Реєстрація авто автосалонами

Запроваджено

Запроваджено

Електронна довіреність покупця

» Переваги переведення послуг в онлайн-площину

Переваги для системи СЦ МВС

- значне підвищення ефективності системи сервісних центрів МВС
- зменшення корупційних ризиків
- автоматизація та стандартизація процесів надання послуг
- підвищення задоволеності громадян
- підтримка позитивного іміджу системи сервісних центрів МВС
- забезпечення більш рівного доступу до послуг

Переваги для суб'єктів звернення

- мінімізація потреби відвідування сервісного центру МВС
- скорочення часу на отримання послуги
- усунення потенційного корупційного ризику
- можливість отримання послуг в найвіддаленіших точках країни, а також за кордоном
- прозорий, зрозумілий та зручний механізм отримання послуг

ГОЛОВНИЙ сервісний центр MBC

вул. Лук'янівська, 62
04085 Київ
Україна
E-mail: info@hsc.gov.ua

Міністерство внутрішніх
справ України

Деякі питання управління корупційними ризиками: вдалі практики з виховання доброчесності у системі МВС

Вдалі антикорупційні практики МВС

- **Правила етичної та добросовісної поведінки працівників МВС**
- **Підходи до проведення систематичних антикорупційних навчань для різних категорій працівників системи МВС**
- **Алгоритм проведення внутрішнього навчання з питань запобігання корупції у МВС**
- **Примірна антикорупційна програма юридичної особи МВС**

Правила етичної та доброчесної поведінки працівників МВС

Проблема: відсутність в українському законодавстві визначення поняття «доброчесність».

Мета: визначення чітких та зрозумілих стандартів етичної та доброчесної поведінки працівників апарату МВС, ГСЦ МВС, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС.

Вжиті заходи: розроблено та затверджено Правила етичної та доброчесної поведінки працівників МВС.

Результат впровадження: розуміння працівниками МВС принципів, стандартів та вимог, у тому числі щодо доброчесної поведінки, яких мають дотримуватись.

Наразі вивчається питання впровадження інституту доброчесності для перевірки усіх працівників органів правопорядку та прокуратури.

Підходи до проведення систематичних антикорупційних навчань для різних категорій працівників системи МВС

Проблема: порушення вимог антикорупційного законодавства через необхідність з його вимогами.

Мета: формування та удосконалення професійних компетентностей публічних службовців та інших посадових осіб щодо дотримання антикорупційного законодавства.

Вжиті заходи: проведено навчання, у тому числі із залученням фахівців закладів вищої освіти, що належать до сфери управління МВС, за програмами навчання відповідно до цільової аудиторії.

Результат впровадження: всього з 2016 року по вересень 2024 року: проведено **155** навчальних заходів, охоплено **41 651** працівників системи МВС.

Алгоритм проведення внутрішнього навчання з питань запобігання корупції в МВС

Проблема: відсутність нормативного врегулювання питання проведення антикорупційним уповноваженим навчальних антикорупційних заходів в державних органах (періодичність, процедура, тематика, формат тощо).

Мета: документальне врегулювання питання організації антикорупційних навчань в МВС.

Вжиті заходи: затверджено Алгоритм проведення внутрішнього навчання з питань запобігання корупції в МВС.

Результат впровадження: визначено порядок дій уповноваженого: від організації навчання до документального оформлення результатів його проведення.

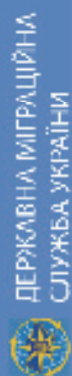
Примірна антикорупційна програма юридичної особи МВС (для Ю.О., на яку не поширюються вимоги статті 62 ЗУ «Про запобігання корупції»)

Проблема: відсутність єдиних підходів до планування та здійснення антикорупційної діяльності у підвідомчих установах МВС.

Мета: забезпечення злагодженості, системності та уніфікації підходів до здійснення планування антикорупційної діяльності підвідомчих установ МВС.

Вжиті заходи: розроблено примірну антикорупційну програму юридичної особи МВС за участі антикорупційних уповноважених закладів вищої освіти, що належать до сфери управління МВС.

Результат впровадження: зменшення кількості зауважень до проєктів антикорупційних програм підвідомчих установ МВС на 2023–2025 роки (під час їх погодження) порівняно з проєктами антикорупційних програм цих установ на 2020–2022 роки.

Електронні сервіси ДМС як елемент запобігання корупційним ризикам

Круглий стіл на тему «Деякі питання управління корупційними ризиками: вдалі практики з виховання доброчесності у системі МВС»

Листопад 2024 року

Офіційний вебсайт ДМС

Інформаційне наповнення:

- основні завдання, функції, порядок отримання адміністративних структур та нормативно-послуг, які надаються міграційною правовою забезпечення службою;
- діяльність територіальних підрозділів (контактні дані, місце розташування, адміністративні картки, новини);
- електронні сервіси для громадян та організацій;
- відповіді на часті запитання; статистичні дані, інформація про проведення конкурсів на заміщення вакантних посад тощо

2011-

2013-

2018-

Враховання потреб користувачів

Сьогодні офіційний вебсайт ДМС це:

- сучасний дизайн, адаптований для перегляду на різних пристроях (персональний комп'ютер, планшет, мобільний телефон);
- україномовна та англійська версії;
- наявність окремих стилів для перегляду сайту людьми з вадами зору;
- обмін даними по захищеному протоколу HTTPS

ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА
СЛУЖБА УКРАЇНИ

Статистика

- щомісяця вебсайт ДМС відвідує понад 600 тис. користувачів. Кількість переглядів – 5 млн./місяць

- 76,5% - Україна;
- 6,9% - Польща;
- 4,1% - Німеччина;
- 1,6% - Чехія;
- 1,2% - США.

Пристрої:

- 78% - смартфони;
- 21% - десктоп;
- 1% - планшети.

Джерела трафіку:

- 68% - пошукові системи;
- 27% - прямі заходи;
- 5% - з інших сайтів.

ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА
СЛУЖБА УКРАЇНИ

Електронні сервіси

На офіційному вебсайті ДМС функціонують такі електронні сервіси:

- перевірка стану оформлення документів; • приймальня електронних звернень громадян;
- перевірка недійсних документів; • повідомлення про корупцію;
- електронна черга для отримання послуг; • повідомлення про ймовірне порушення міграційного законодавства
- оплата послуг онлайн; • міграційний калькулятор;
- формування платіжних реквізитів для оплати послуг; • громадське опитування.
- транслітерація імені та прізвища;
- пошук кодів підрозділів;
- перевірка продовження строку перебування

Перевірка стану оформлення документів

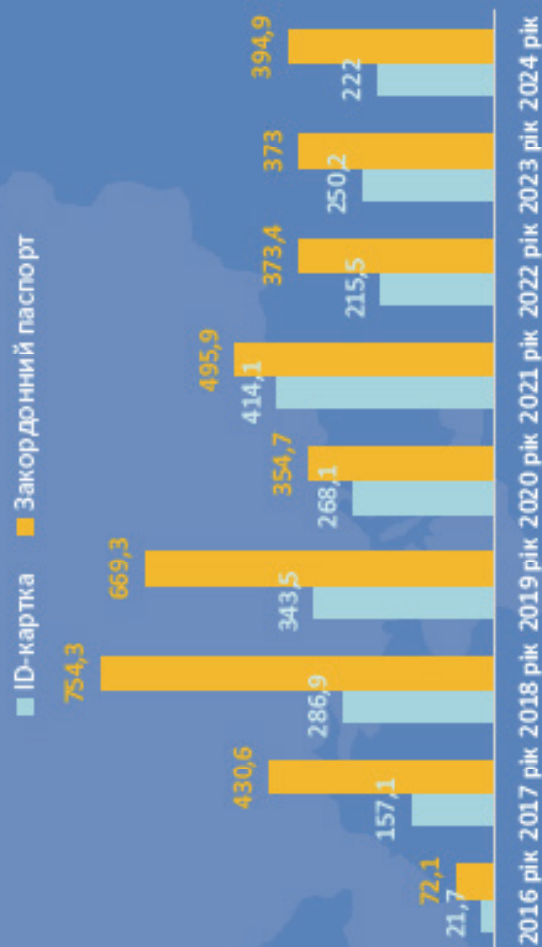
- онлайн-перевірка стану оформлення:
 - паспорту громадянина України;
 - паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
 - посвідки на тимчасове проживання;
 - посвідки на постійне проживання;
 - дозвіл на імміграцію;
 - продовження строку перебування в Україні;
 - щоденне автоматичне оновлення даних;
- перевіряє стан оформлення незалежно від місця подання документів (ДМС, ЦНАП, ДП«Документ»);
- 9 статусів стану оформлення: від «документи прийнято»... до «документ готовий і може

The screenshot displays the official website of the State Migration Service of Ukraine. At the top, there is a navigation bar with the service's name and logo. Below this, a section titled 'Перевірка стану оформлення документів' (Check document status) is visible. It contains three numbered steps: 1. 'Оформити пер. документ, стани встановлюють після 10 днів (10 днів - безкоштовно)'. 2. 'Повторити процедуру оформлення документа в ЦНАПі'. 3. 'Повторити процедуру оформлення документа в ЦНАПі'. The interface includes input fields for document type and location, and a 'Відшукати' (Search) button. The bottom of the page features a footer with contact information and a copyright notice.

щоденно здійснюється
понад 30 тис. перевірок

Електронна черга

- порядок роботи сервісу регламентовано наказом МВС від 05.09.2018 №732, зареєстрованим у Міністрстві 11.09.2018 за №109/18/01-01/2018-01.
- Оформлено документів з використанням сервісу «Електронна черга», тис. документів

Підключено всі територіальні підрозділи міграційної служби:

- майже 100 підрозділів «звичайна черга» (з терміналом);
- понад 400 підрозділів -

The screenshot displays the official website of the State Migration Service of Ukraine. The header includes the service's name in Ukrainian and English, along with navigation links for 'Home', 'About Us', 'Services', and 'Contact Us'. The main content area is titled 'Verification of documents' and features a three-step process: 1. Selection of document type (with a dropdown menu showing 'International passport'), 2. Selection of document type and country of issuance (with fields for 'Type' set to 'Passport' and 'Country' set to 'USA'), and 3. Confirmation of the selection. A 'Verify' button is located at the bottom right of the form.

Перевірка недійсних документів

- важливий сервіс-помічник для фінансових установ та нотаріусів;
- щоденне автоматичне оновлення даних;
- 14 типів документів;
- україномовна та англomовна версії.

щоденно здійснюється близько 40 тис. перевірок

приблизно 1% документів, що перевіряються, визнано недійсними/викраденими/втраченими

Електронна приймальня

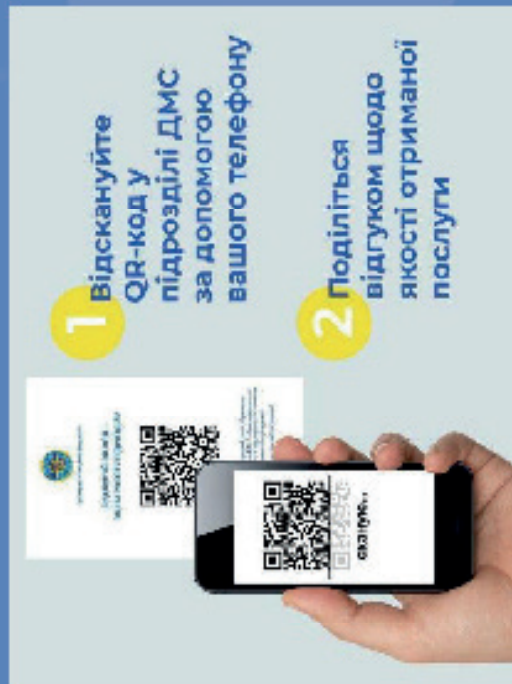
- інтеграція із системою документообігу ДМС:
 - зменшення витрат часу на реєстрацію звернень;
 - більш швидке реагування

щоденно отримуємо
близько 20 звернень громадян

Громадські онлайн-опитування

- опитування щодо якості обслуговування в конкретному підрозділі ДМС;
- опитування щодо якості роботи гарячих ліній регіональних органів ДМС;
- проведення щомісячного аналізу результатів опитувань та прийняття відповідних управлінських рішень.

Інші сервіси

- Коди підрозділів – пошук підрозділу ДМС за його кодом;
- Органи реєстрації – перегляд контактних даних органів реєстрації (за територіальним принципом)
- Онлайн-оплата – оплата послуг за оформлення паспорта громадянина України у формі картки та паспорта громадянина України для виїзду за кордон;
- Перевірка транслітерації – відповідно до Правил транслітерації, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 р. № 55;
- Повідомити про корупцію – повідомлення ДМС про відомі їй факти корупційних правопорушень» (анонімно або із зазначенням персональних даних);
- Повідомити про факт колаборанства – надання ДМС інформації про відомі особі факти колабораційної діяльності, які стосуються працівників ДМС;
- Повідомити про ймовірне порушення міграційного законодавства – повідомлення ДМС про факти порушення міграційного законодавства іноземцями та особами без громадянства.

Наукове видання

ДЕЯКІ ПИТАННЯ
УПРАВЛІННЯ КОРУПЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ:
ВДАЛІ ПРАКТИКИ З ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ
У СИСТЕМІ МВС

Збірник матеріалів круглого столу

21 листопада 2024 року

Упорядник

ГОДЯК Андрій, кандидат юридичних наук, доцент,
уповноважений з антикорупційної діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ

Опубліковано в авторській редакції

Зам. 138

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.